

24. b) OPORTUNNÍ INFEKCE a NÁDORY U PACIETŮ S AIDS

- viz *Infekční lékařství od Husy (109-111)*

25. a) INFEKČNÍ CHOROBY TOXIKOMANŮ

Osoby, trpící toxikomanií, mají zvýšené riziko některých onemocnění.

Jedná se o následek často velmi nízké hygienické úrovně jejich životního prostředí a způsobu aplikace (nejčastěji injekční). Sociální úroveň a péče o zdraví jsou podřízeny touze po další dávce drogy. Illegalita tlačí narkomany k opakovanému užívání některých pomůcek (jehel).

Infekce jsou významnou stránkou škodlivosti drog. Vznikají v důsledku:

- zanedbání pravidel asepsy při aplikaci intravenózních drog
- společného sdílení jehel a stříkaček
- promiskuity motivované prostitucí nebo v důsledku poruchy chování
- nedodržování základních hygienických návyků
- aspirace při poruše vědomí
- imunosuprese drog (heroinu, methadonu) nebo alkoholu

Etiologie

- bakterie

- *Staphylococcus aureus*
- *Enterococcus faecalis*
- *Pseudomonas aeruginosa*
- *Serratia marcescens*
- jinými gramnegativními bakteriemi
- orofaryngeálními komenzály
- *Mycobacterium tuberculosis*
- *Treponema pallidum*
- *Neisseria gonorrhoeae*

- houby

- *Candida parapsilosis*
- *C. albicans*

- viry

- viry hepatitid A-E
- HIV
- papillomavirus
- HTLV-I
- HTLV-II

- u toxikomanů je vyšší prevalence rezistentních mikroorganismů vzhledem k častému samoléčení ilegálně nabytými antibiotiky

Klinická manifestace

- Septická tromboflebitida, infekce kůže a podkoží, po hematogenní diseminaci: seps, infekční endokarditida (hl. pravostranná se septickými embolizacemi do plic), abscesy v orgánech (renální, splenický, mozkový), osteomyelitida a septická artritida, infekce měkkých tkání (celulitida, absces, nekrozující fasciitida), pneumonie (bakteriální), mj. i aspirační, tuberkulóza plicní i mimoplicní, virové hepatitidy (A, B, C), pohlavně přenosné nemoci (syfilis, gonorea, chlamydióza, HIV infekce).

Dgn. a diferenciální dgn.

- Falešná negativita kultivací pro samoléčení ilegálně získanými antibiotiky. Nabídnout odběr na protilátky anti-HIV.
- Falešná séropozitivita (VDRL, autoprotilátky), horečka z nečistot drog, porucha vědomí z intoxikace (může imitovat neuroinfekci), abstinenční projevy (zvracení a průjem při abstinenci heroinu), plicní edém.

Terapie

- Zohlednit rezistenci k antibiotikům, toleranci analgetik a sedativ, počítat s nedodržováním léčebného režimu a svévolným předčasným ukončením léčby.

- Definující AIDS
  - Kaposiho sarkom
  - NH lymfom
  - Primární mozkový lymfom
  - Invazivní karcinom děložního hrdla
- Jiné asociované s infekcí HIV
  - Hodgkinův lymfom
  - Invazivní karcinom anu
  - Mnohočetný myelom
  - Leukémie
  - Bronchogenní karcinom
  - Leiomyosarkom (děti)
- Častější u infikovaných HIV
  - Epitelové nádory
    - dutiny ústní a rtů
    - jícnu
    - žaludku
    - jater
    - pankreatu
    - ledvin
    - vulvy a vagíny
  - Tu měkkých tkání
- Bez vazby na infekci HIV
  - Karcinom
    - prsu
    - prostaty
    - kolorektální

25. b) RIFAMPICIN, GLYKOPEPIDY a LINEZOLID

RIFAMPICIN

- širokospektré baktericidní ATB
- na bakterie, chlamydie, legionely a mykobakteria
- inhibuje syntézu bakteriální DNA
- spektrum - s.aureus (i MRSA), s.epidermidis, meningokok, hemofilus...
- rezistence vzniká již během léčby - téměř vždy se kombinuje s jinými ATB
- výborně se vstřebává p.o., jde i do CSF a vůbec skoro všude
- vylučuje se žlučí (ledviny cca 30%)
- NÚ - hepatotoxicita, potencuje P450 → interakce
  - barví moč, sliny, slzy a pot oranžově (neškodné... ale poleká :))
- indikace - hlavně léčba tbc
- v kombinaci u řady jiných infekcí - endokarditidy, osteomyelitidy (s vankomycinem), legionelózy (s makrolidy)

GLYKOPEPIDY

- ATB s vysokou molekulární hmotností
- vankomycin a teikoplanin
- původní nedokonale vyčištěné přípravky vyvolávaly red man syndrom
- mechanismus účinku - inhibují syntézu stěny, vazbou na prekurzor stěnového pentapeptidu
- baktericidní !!!
- pouze na G+ bakterie!! \ hlavně stafylokoky rezistentní na meticilin/oxacilin
- výlučně parenterální, kromě léčby pseudomembranózní kolitidy

Vankomycin

- na enterokoky je spíše statický, kombinace s gentamycinem - cidní...
- i.v., nikdy i.m.
- red man syndrom - zarudnutí obličeje, krku, pruritus a hypotenze (uvolnění histaminu)
- malé riziko ototoxicity a nefrotoxicity - sledujeme renální parametry
- má úzké terapeutické rozmezí (monitorace hladin)
- indikace - závažné infekce vyvolané G+ flórou (stafylokoky a enterokoky)

Teikoplanin

- novější, vyšší účinnost vůči enterokokům (také je ale baktericidní až s gentamycinem)
- má delší poločas než vankomycin - i jednou denně
- lepší snášenlivost, není red man sy
- renální fce netřeba kontrolovat
- indikace shodné s vankomycinem

LINEZOLID

- patří mezi oxazolidinony
- narušení proteosyntézy
- rezervní ATB na závažné G+ infekce, jež rezistentní na běžněji užívaná atb - MRSA, VRE - septické stavy
- lépe dostupný v plicích - alternativa vankomycinu pro léčbu MRSA pneumonií
- v menší míře x G- a anaerobním mikroorganismům (nosokomiální pneumonie, závažnější infekce kůže a měkkých tkání, intracelulární mikroby)

26. a) MYKOPLASMOVÉ INFEKCE

- Mycoplasmata
  - malé vláknité G- mikroby, fakultativně anaerobní a nepohyblivé
  - x běžným bakteriím – absence pevné buněčné stěny
  - nejmenší organismy schopné samostatné reprodukce
  - odolné x beta-laktamovým atb
- Mycoplasma pneumoniae – akutní infekce dýchacích cest, jak sporadicky, tak i v epidemiích
- Mycoplasma hominis a Ureaplasma urealyticum – původci urogenitálních infekcí

INFEKCE VYVOLANÉ MYCOPLASMA PNEUMONIAE

- častý původce infekcí dýchacích cest, hlavně mezi 5 a 20 rokem
  - akutní respirační onemocnění – obvykle chřipce podobné onemocnění
  - postižení dolních dýchacích cest – jako atypická pneumonie – zejména starší děti a mladší dospělí
  - infekce horních cest dýchacích

Epidemiologie

- zdroj nákazy je člověk, přenos kapénkově
- možná příčina pomalu se šířících lokálních epidemií
- může se opakovat, nezanechává dobrou imunitu – opakují se ve víceletých cyklech
- vrchol výskytu – pozdní léto a na podzim
- celosvětově

Klinické projevy

- inkubační doba 15-25 dní
- začíná pozvolně 2-4 dny trvajícím zvýšením teploty, únavou, pocitem mrazení, bolestmi hlavy, pálení v nosohltanu
- v popředí neproduktivní, suchý kašel, mnohdy s bolestí na hrudníku
- následuje tracheobronchitida nebo faryngitida
- odeznívá většinou za 1-2 týdny
- u pneumonie – přetrvávají horečky, kašel intenzivnější, sputum může mít hemoragickou příměs
  - malý nález poslechový, velký nález na rtg! (zastření segmentu dolního laloku)
- mimoplicní projevy: exantémy (makulózní, makulopapulózní, vezikulózní...), hemoragická bulózní myringitida
- komplikace - časté - relaps, atelektázy, myokarditidy, perikarditida, artritida, meningoencefalitidy

Dgn.

- klinicky není snadná, usnadní rtg, epidemiologie
- potvrzení serologicky

Terapie

- horní cesty dýchací s lehkým průběhem – symptomatická
- tracheobronchitida, pneumonie – tetracykliny, event. fluorochinolony, u dětí makrolidy (běžná dávka, ale déle 14-21 dní)

Prognóza

- dobrá, pracovní neschopnost do 2 týdnů

ONEMOCNENÍ VYVOLANÁ UREAPLASMA UREALYTICUM A MYCOPLASMA HOMINIS

- kolonizace je častá a často probíhá inaparentně
  - kolonizace urogenitálu dívek - hned po narození
  - pak klesá a zvyšuje se se začátkem sexuálního života
  - přenos pohlavním stykem - pozitivita je tím větší, čím častěji střídá partnery
  - kolonizace je častá a často probíhá inaparentně
  - Ureaplasma urealyticum – původce negonokokových uretritid, u mužů i prostatitidy
  - Mycoplasma hominis – vaginitidy, cervicitidy, salpingitidy, abscesy Bartholiho žlázy, pyelonefritidy
- Terapie
- tetracykliny nebo makrolidy, event. fluorochinolony

26. b) ODBĚR a HODNOCENÍ HEMOKULTURY

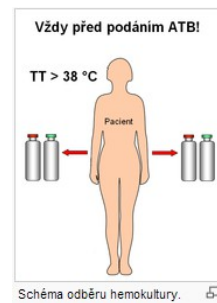
Hemokultura je mikrobiologické kultivační vyšetření krve na přítomnost bakterií.

Komu odebírat hemokulturu

- pacient suspektní z bakteriální infekce:
  - CRP > 60 mg/l
  - anamnéza horečky – odběr ideálně když stoupá teplota, nejlépe tělesná teplota > 38 °C, leč není nutno
  - pacientovi by neměla být podána žádná antibiotika před odběrem hemokultury
- horečky neznámého původu, bakteriémie (fungémie), sepse u infekcí srdečních chlopní, sepse u hnisavých tromboflebitida a infekcí kožních štěpů apod.

Jak odebírat hemokulturu

- pro odběr je zásadní:
  - v sadě se odebírají dva vzorky – jeden pro aerobní a druhý pro anaerobní kultivaci

- obvykle se odebírají 2 sady, každá z jedné ruky (celkem tedy 4 lahvičky na hemokulturu, viz obrázek)
- výsledky kultivace neovlivní použití nesrážlivé krve s citrátem sodným v klasickém poměru (Na-citrát:krev 1:9 až 1:4)

Tuto vlastnost je možno použít ke snížení počtu vpichů do pacienta – při odběru krve na základní laboratorní vyšetření je do zvláštní stříkačky odebrána krev a přidán citrát, při vysokém výsledku CRP je pak krev ze stříkačky aplikována do kultivačních lahviček – ty jsou samotné celkem drahé a odebrání krve přímo do nich, když nevíme zda je budeme odesílat či nikoli, se tak jeví jako neekonomické.

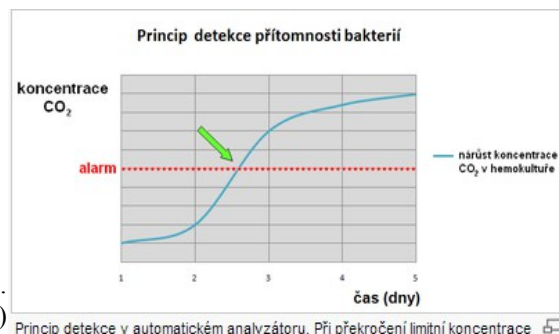
- dezinfekce místa odběru:
  - nejčastěji se odebírá žilní krev z kubitálních jamek
  - použijí se 2 desinfekční prostředky
    - alkoholový – pro odstranění biofilmu bakterií na povrchu kůže (70% izopropylalkohol)
    - další desinfekční prostředek (I tinktura)
  - místo otírat od centra k periférii a nechat 1 min zaschnout!
  - odebírá se 10 ml krve do každé kultivační lahvičky
  - odebere se stěr z kůže z místa odběru na kultivaci
- odběr krve se provádí do hemokult. lahviček: FA aerobních, FAN anaerobních, PEDI, (označení dle výrobce)
- gumovou zátku hemokultury řádně otřít 70% alkoholem a nechat zaschnout
- odebereme krev, inokulujte krev ze stříkačky do lahviček, nejdříve však do anaerobní lahvičky tak, aby se do ní nedostala vzduchová bublina
- po odběru krve odstraňte zbylý jód na kůži pacienta alkoholem, aby nedošlo k podráždění
- označte hemokultivační lahvičky informacemi o pacientovi a jménem odebírajícího, samozřejmě mimo čárový kód, jemně zamíchejte obsah a dopravte rychle do laboratoře

Zpracování a vyhodnocení

Princip detekce v automatickém analyzátoru. Při překročení limitní koncentrace CO₂ v hemokultuře přístroj spustí alarm (zelená šipka).

Ke kultivaci a zároveň detekci přítomnosti bakterií se v dnešní době používají moderní přístroje, které udržují stálou kultivační teplotu 37 °C. Pokud jsou ve vzorku bakterie, produktem jejich metabolismu je CO₂. Přístroj každých 20 minut kontroluje koncentraci CO₂ v každém vzorku. Pokud dojde k překročení hraniční koncentrace CO₂, přístroj spustí alarm. Vzorky se ponechají v přístroji obvykle 5 dní.

Na základě hemokultury zjistíme pouze, jestli v krvi pacienta jsou přítomny bakterie (aerobní či anaerobní). Nejistíme přesné agens ani jeho citlivost na antibiotika. K tomu poslouží následné klasické kultivační vyšetření na živných půdách.

Interpretace

Pozitivní výsledek potvrzuje přítomnost bakterií v krvi pacienta (bakteriémie). Pro vyloučení možnosti kontaminace odebraného vzorku (falešné pozitivity) se provádí kultivace stěru z místa odběru. Nejčastější kontaminace je *Staphylococcus epidermidis* (koaguláza negativní stafylokok). Příčinou kontaminace je často odběr skrze žilní katetr. Kontaminace je častější u žilních katetrů než u arteriálních katetrů nebo odběrů z periferní žíly. Riziko kontaminace hemokultury je nižší při jednorázovém odběru z periferie i ve srovnání s odběrem z nově zavedeného žilního katetru.

- pro vyloučení bakteriémie a endokarditid je postačující třikrát odběr hemokultury za 24 hod

27. a) PRŮBĚH INFEKCE HIV

- viz 106-109 *Infekční lékařství Husa*

27. b) MYKOBAKTERIÓZY a AKTINOMYKÓZA

MYKOBAKTERIÓZY

Etiologie

- onemocnění vyvolaná tzv. netuberkulózním mykobakterií neboli podmíněně patogenními mykobakterií (dříve atypická mykobakteria)
- více než 100 druhů, převážně saprofyté
- některé za určitých podmínek u predisponovaných jedinců vyvolat oportunní infekci

- x tuberkulózním mykobakteriím – liší se patogenitou a rezistencí k antituberkulotikům
- rozdělení možné z mnoha hledisek (patogenita, rychlost růstu, tvorba pigmentu)
  - dle patogenity – obligatorní parazité, oportunní patogeny a saprofyty
  - dle rychlosti růstu, tvorbě pigmentu do 4 skupin
    - fotochromogenní – působením světla vytváří pigment, v temnu bezbarvé (M.kansasii)
    - skotochromogenní – žlutý či oranžový pigment tvoří i bez účinku světla (M.gordonae)
    - nonchromogenní – kolonie nepigmentované, světlo nemá vliv (M.avium)
    - rychle rostoucí – pigmentované i nepigmentované rostoucí do 7 dnů (M.fortuitum)
- nejčastější původce onemocnění u lidí: M.avium, kansasii a xenopi

Epidemiologie

- všudypřítomné, zejména ve vodě
- infekcí a rozvojem nemoci ohrožení především imunokompromitovaní jedinci (imunosupresiva, HIV)
- profesionální dispozice – M.kansasii (horník z ostravských dolů – zaprášená plíce, práce ve vlhku)
- možná komplikující infekce u CHOPN nebo u osob s CF
- postižený není zdrojem infekce, ani když vylučuje velké množství zárodků
- podléhá hlášení do registru tbc
- incidence 0,9/100000/rok (10x méně než tbc)

Patogeneze

- podobná tbc
- mikrob schopen přežít ve tkáních hostitele i dlouhou dobu
- teprve při snížení celkové nebo místní imunity se pomnoží a vyvolá onemocnění

Klinický obraz

- nejčastěji způsobují **chronické plicní onemocnění**
  - dlouhodobý kašel s produkcí hnisavého sputa, jež při běžné kultivaci negativní
  - méně často únavnost
  - zvýšená teplota, hemoptýza
  - u pneumonie je klinický i rtg obraz neodlišitelný od tbc
- lokalizovaná lymfadenitida
  - 2.nejčastější forma
  - tendence ke kolikvaci, tvorbě píštělí a nehojících se jizev po incizích
  - protrahovaný průběh
  - u nás vzácně díky kalmetizaci – zkříženě chrání i před netbc mykobakteriemi
- vzácně: obtížně se hojící infekce kůže, měkkých tkání nebo kostí, katetrové infekce a pooperační sepse

Dgn.

- od tbc infekce lze odlišit pouze průkazem mikroba (rtg, histola se neliší)
- anamnéza
- ubikviterní – nutné prakázat z materiálu mykobakteria opakovaně (jednorázový záchyt nepotvrzuje)
- kultivace ve specializovaných laboratořích

Terapie

- obtížná, vícečetné kombinace léků
- klasická antituberkulotika + další: clarithromycin, cefoxitin, doxycyklin, sulfonamidy, fluorochinolony, amikacin
- M.avium - clarithromycin, ethambutol, rifampicin, popř. amikacin
- plicní formy M.kansasii – rifampicin, isoniazid a ethambutol (klasická antitbc)
- punkční uvolňování zkolikvovaného obsahu uzlin nebo uzlinu zcela extirpovat

Prevence

- očkování proti tbc, hygiena (omezení prašnosti v drubežárnách)

AKTINOMYKÓZA

Závažné chronické zánětlivé onemocnění endogenního původu projevující se granulomatózním ložiskem různé lokalizace.

Etiologie a epidemiologie

- původcem Actinomyces israelii, vzácně Actinomyces eriksonii
  - pleomorfni G+, tvoří mycélia, dělí se pučením, podobné plísním
  - patogenita nejasná, neivadují, nic neprodukují, jsou fakultativně IC
  - zvláštní stavba buň. stěny, přežijí ve fagocytu
  - navodí přecitlivělost, aktivuje komplement → chemotaxe leukocytů
  - poškození je nepřiměřenou imunitní reakcí
  - a. israeli - je normálně v ústní dutině, ve střevě - nákaza endogenní
- výskyt kosmopolitně a sporadicky

Klinické projevy

- hnisavý zánětlivý proces, později produktivní charakter s četnými abscesy - komunikují... píštěle...
- bez léčby se proces nezadržitelně šíří
- zánětlivý infiltrát - tuhý, pseudotumorový vzhled - aktinomykom
- několik forem onemocnění:
  - **forma cervikofaciální**
    - nejběžnější, nejlepší prognóza
    - začíná v dutině ústní
    - projevy: tuhé infiltráty s chronickými píštělemi, zánět se šíří do kosti, kterou destruuje
  - **torakální forma**
    - vdechnutí do plic - bazální partie plic, hematogenně - hilová oblast
    - rozsáhlé postižení mediastina i pátě, hrudní stěna může být postižena píštělemi
  - **abdominální forma**
    - buď propagací z hrudníku nebo vzácně primární střevní infekcí
    - dobře hmatné infiltráty s difúzní bolestivostí
    - později postižena: játra, močové cesty a pátě s destrukcí obratlů
    - aktinomykotická appendicitis - chronická, hnisavá, fibroproduktivní → srůsty, píštěle do orgánů, tromboflebitida v. portae - abscesy v játrech...
  - **onemocnění orgánů malé pánve**
    - nejčastěji je branou vstupu infekce děloha (v souvislosti s nitroděložním tělískem)

Dgn.

- mikroskopicky, kulturačně, častěji však histologicky
- dif.dgn. - tbc

Terapie

- dlouhodobě atb (6-8t) ve vysokých dávkách
- lék volby je penicilin G (iniciálně i.v.) nebo ampicilin
- při alergii na penicilin - tetracyklin, klindamycin, makrolid
- někdy nutná chirurgie

Prevence

- adekvátní ústní hygiena včetně obměny zubního kartáčku, stomatologická péče
- řádné ošetření ran (hlavně kousnutých) způsobené člověkem
- podléhá hlášení

28. a) EPIDEMIOLOGIE a DISPENZARIZACE HIV +

- Epidemiologie – viz. Husa
- Dispenzarizace pacientů v AIDS centrech. Mají právo si vybrat kterékoliv AIDS centrum v České republice. Sám/sama se musí rozhodnout, jak budou nejlépe spolupracovat s odbornými lékaři. Podle zákona č. 258/2000 Sb. o veřejném zdraví jsou však HIV pozitivní lidé povinni se léčit, pochopitelně především v zájmu vlastního zdraví. Léčebný režim spočívá především v preventivních prohlídkách, které jsou zaměřeny na zhodnocení stádia HIV infekce a možnou přítomnost dalších komplikujících onemocnění. Frekvence pravidelných prohlídek se řídí klinickým a imunologickým stavem. Všechna AIDS centra spolupracují s dalšími odbornými zdravotnickými pracovišti např. očním, zubním, gynekologickým, interním, neurologickým a řadou dalších
- Dispenzarizace pacientů HIV+/AIDS – pravidla péče:
  - čerstvý záchyt HIV infekce se hlásí do Národní referenční laboratoře pro AIDS
  - první pohovor a prohlídka
    - upozornit na riziko přenosu HIV (bezpečný sex pro partnery, riziko přenosu u narkomanů, při porodu apod.)
    - zákaz dárce krve, orgánů a spermií
    - nutnost informovat svého lékaře i stomatologa
    - nutnost používání pouze svých hygienických potřeb (holící strojek, kartáčků na zuby)
    - zdůraznění zásad zdravé životosprávy (pobyt na zdravém vzduchu, dostatek spánku, vitaminy, zákaz konzumace nedostatečně upravených potravin, omezení kontaktu se zvířaty, slunění apod.)
- registrace pacienta a další sledování na specializovaném pracovišti (AIDS centrum) – provede se zde anamnéza, fyzikální vyšetření, základní laboratorní vyšetření, podle výsledků se případně začne s léčbou

AIDS centrum

- Složky
  - ambulance
  - stacionář
  - lůžková část
- Personální zajištění:
  - Infektolog
  - Lékaři dalších odborností
  - Ostatní pracovníci
    - zdravotní sestry
    - psycholog
    - sociální pracovníci
    - atd.
- Laboratorní servis
  - Pracoviště komplementu (hematologie, biochemie, mikrobiologie atd.)
  - Laboratoř průtokové cytometrie
  - Národní referenční laboratoř pro AIDS, SZÚ
- Klientela
  - HIV+ osoby
    - dispenzarizováni v AIDS centru
    - vyžadující dočasnou péči (cizinci)
  - Děti narozené HIV+ matce
  - Osoby po skutečné nebo možné expozici HIV infekci
  - Osoby testované na anti-HIV protilátky
- Spolupráce s praktickými lékaři a specializovanými zařízeními
  - Národní referenční laboratoř pro AIDS, SZÚ
  - Zdravotnická pracoviště (hematologická a onkologická odd./kliniky, dialyzační střediska, centrum asistované reprodukce apod.)
  - Lékařská posudková služba
  - Sociální pracovníci (kontroly sociálního prostředí, přidělování bytu)
  - Azylová zařízení (SAP, uprchlické tábory)
  - Vězeňská služba (HIV+ ve vazbě a výkonu trestu)

Pravidelné kontroly (frekvence: 3-4 prohlídky a 3-4 odběry krve/rok)

- Klinické vyšetření
- Laboratorní testy:
  - hematologické
  - biochemické
  - speciální imunologické (subpopulace ly, CD4+)
  - virologické (VL HIV, rezistence *in vitro*)
  - markery VH
  - serologie syfilidy
  - serologie toxoplasmózy
- Zobrazovací a konziliární vyšetření (dle potřeby)

28. b) BŘÍŠNÍ TYF a PARATYFY

Obě tyto jednotky patří mezi infekce vyvolané salmonelami.

BŘÍŠNÍ TYF (typhus abdominalis)

- akutní febrilní multisystémové onemocnění
- znám od pradávna, hlavně v období válek, při rozvratu hygienického standardu

Etiologie

- Salmonela typhi – G-, především antigenní skupiny 9,12, Vi, d
- ve střevě do lymfy - do krve - chyceny RES - játry zas do střeva... circulus vitiosus
- Ig proti 9,12 - akutní infekce, dlouhodobé přetrvávání Vi Ig - bacilonosič

Epidemiologie

- výhradně humánní onemocnění – zdroj nákazy nemocný nebo bacilonosič
- přenos nejčastěji kontaminovanou vodou nebo potravinami
- u nás patří mezi importované nákazy (ze zemí s nízkým hygienickým standardem)

Klinické projevy

- inkubační doba cca 2 týdny
- bez ATB trvá asi 4 týdny
- začíná pozvolna - bolestmi hlavy (proto hlavnička), denně stoupající horečka
- v popředí: bolest hlavy, kašel, nechutenství, nauzea, stoupající teplota na 39-40°C během 2. a 3. týdne, horečka přetrvává cca 14 dní
- nemocný je schvácený, apatický, spavý
- oschlý, hnědě povleklý jazyk se čistí od hrotu ve tvaru V nebo W
- v prvních dnech je objektivní nález chudý
- později:
  - bradykardie, hypotenze
  - palpační citlivost břicha (zejména v pravém hypochondriu - největší střevní změny)
  - hepatomegalie a/nebo splenomegalie
  - tyfová rozeola (nečetné růžové makuly na břicho) – hyperémie - embolisace salmonel
  - průjem je zřídka - spíš zácpa (zejména v 1. dnech)
  - po tyfu často vypadají vlasy, ale pak zas narostou
  - zvětšené mezenterální uzliny (až jako švestka)
- komplikace neléčeného onemocnění
  - nejčastější a nejzávažnější – intestinální hemoragie (ze vředů) až perforace ilea s peritonitidou (průběh na Peyerových placích - první infiltrace, pak nekróza, zvědovatění, jizva)

- pneumonie (S.typhi nebo pneumokok)
  - akutní cholecystitida, osteomyelitida, abscesy, meningitida, endokarditida, tromboflebitida, myokarditida
  - u dětí je průběh mírnější, u starších je více komplikací
  - u 10% nemocných dochází k relapsu s kratším průběhem
  - u několika % celoživotní nosičství - ve žlučníku nebo v močových cestách
1. stadium (týden) – horečka, cefalgie, břišní diskomfort s maximem v pravém HG, zpočátku spíše zácpa
  2. stadium (týden) – zhoršení celkového stavu a kontinuální horečka (event. roseola, splenomegalie)
  3. stadium (týden) – další zhoršování celkového stavu s toxémií, může se objevit hemoragický průjem event. s perforací ulcerací v oblasti ilea, event. možné i jiné komplikace – metastázy infekce – pneumonie, pyelonefritida, mozkový absces, osteomyelitida, septická artritida, hepatitida s cholestázou
  4. stadium (týden) – zlepšování

Dgn.

- podezření – anamnéza včetně epidemiologie
- KO – leukopenie s posunem doleva, aneozinofilie, případně trombocytopenie a anemie
- potvrzení dgn.
  - pozitivní hemokultura na salmonely – pozitivní v 1. týdnu cca v 90%
  - kultivace stolice + až v 85%
  - kultivace z moče (+ v 25%), event. z kostní dřeně, sputa, hnisu z abscesu
  - protilátky + již na konci 1. týdne – pomocí aglutinační Widalovy reakce (9, 12, Vi, d)

Terapie

- kauzální lék - chloramfenikol, aspoň 15 dní
- alternativa - fluorochinolony, event. cefalosporiny III. generace, kotrimoxazol či ampicilin
- nezbytná součást péče: intenzivní péče, rehydratace, dietní režim
- obvykle hospitalizace na inf. odd.
- léčba nosičství – doporučena cholecystektomie a vysoké dávky ampicilinu

Prognóza – včasná dgn. a léčba – příznivá, ve vyšším věku horší

Prevence

- hygiena, vakcinace doporučena při cestách do endemických oblastí

PARATYFY

- akutní febrilní stavy probíhající pod rozdílnými klinickými obrazy podobnými břišnímu tyfu, ale také jako sepse nebo akutní či vleklejší gastroenterokolitidy.

Etiologie a epidemiologie

- Salmonella paratyphi
  - A, C výlučně homopatogenní - zdrojem nákazy - bacilonosiči či nemocní
  - B i při infekcích zvířat – přenos i nedostatečně zpracovanými produkty zvířat

Klinické projevy

- inkubační doba 8 h – 15 dnů
- začátek je obvykle dramatičtější pod obrazem, který se podobá: břišnímu tyfu x sepsi x akutní gastroenterokolitidě
- většina onemocnění má lehčí a kratší průběh
- obdobné komplikace jako tyfus
- oproti tyfu dochází k výsevu labiálního herpesu
- tři klinicky odlišná onemocnění s různými původci – A,B,C

Paratyfus A

- výlučně lidská infekce, u nás není, jen import (Blízký východ)
- probíhá jako mírnější forma břišního tyfu
- hlavní příznak - vytrvalé horečky
- salmonella paratyphi
- léčba jako u tyfu

Paratyfus B

- u nás býval často, i jako epidemie
- poslední dobou jen ojediněle
- salmonella paratyphi B - přechod mezi lidskými a zvířecími salmonelami
- možné i nákazy z potravin a zvířecích produktů (vejce)
- klinický průběh - něco mezi tyfem a střevní salmonelózou (horečky, průjem, rozeola je vzácně)

- často je přijat nemocný pro průjmy a objeví se mu paratyfus...
- nepřímá (sérologická) diagnostika tyfů a paratyfů - Vidalova reakce

Paratyfus C

- skákavé horečky - připomíná sepsi
- u nás se ještě nevyskytl

Dgn., terapie, prevence a prognóza

- obdobné tyfu

29. a) INFEKCE VYVOLANÉ VARICELLA-ZOSTER VIREM

- DNA virus patřící mezi herpetické viry
- u člověka vyvolává 2 onemocnění
  - varicella – primární nákaza
  - herpes zoster – reaktivace latentně přežívajícího viru

PLANÉ NEŠTOVICE (varicella)

- vysoce nakažlivé onemocnění charakteristické výsevem vezikulózního exantému

Epidemiologie

- jedna z nejčastějších infekcí v ČR, převážně u dětí
- zdroj infekce - nemocný s varicellou, vzácněji nemocný se zosterem
- nakažlivost je značná - od posledního dne inkubace až po zaschnutí v krusty (obvykle 7. den po vzniku vyrážky)
- přenos viru vzdušnou cestou kapénkovou infekcí, možno i transplacentárně
- branou vstupu – dýchací cesty, spojivky

Klinické projevy

- inkubační doba 11-21 dnů
- před výsevem možné prodromální stádium (malátnost, bolest hlavy, teplota, přechodný rash)
- následně objev makul či papul velikosti čočky, jindy drobné vesikuly (kapky rosy)
- výsev v několika vlnách - vidíme vedle sebe různá stadia eflorescencí- skvrnky, papulky, puchýřky, krusty
- obsah puchýřků se během 24h zkalí, dochází k zasychání vezikul a tvorbě krust
- vyrážka generalizovaná, včetně kštic a také na sliznicích
- u zdravých dětí probíhá většinou bez komplikací
- u dospělých často prodromy - horečka a větší alterace celkového stavu, více kompl.
- infekce gravidní ženy
  - v 1. trimestru může vzniknout tzv. sy kongenitální varicelly (vývojové vady končetin, očí, lbi a jizevnaté změny na kůži)
  - onemocnění 2-3 týdny před porodem – neonatální varicella
  - tíže postižení novorozence závisí na době, kdy matka onemocní
    - více než 5 dnů před porodem – proběhne lehce, díky mateřským protilátkám
    - do 5 před porodem nebo 2 dny po porodu – průběh choroby je těžší
- komplikace:
  - nejčastěji bakteriální superinfekce – impetiginizace eflorescencí
  - postižení NS pod obrazem encefalitidy s crbl příznaky
  - 10% případů Reyeova hepatocerebrálního sy
  - u dospělých intersticiální pneumonie
  - krvácivé projevy, postižení jater (anikterická hepatitida), kloubů (artritida)

Dgn.

- epidemiologie a klinika, potvrdíme serologicky
- dif.dgn.: jiné exantémová onemocnění s vezikulózní eflorescencí (strophulus, alergické vezikulózní exantémy, enterovirové vezikulózní exantémy...)

Terapie

- symptomatická
  - místní - tekutý pudr, antiseptická mast
  - celková - antipyretika (paracetamol, ibuprofen – nepodávat ASA – možný rozvoj Reyeova sy), antihistaminikum na svědění, ATB na superinfekci
- u závažnějších případů s komplikacemi, umunosuprimovaní, gravidita - antivirová terapie - aciklovir, famciklovir

Prevence a profylaxe

- novorozenci matek, jež onemocněly v době porodu, děti s poruchou imunity – pasivní imunizace podáním hyperimunního globulinu (Varitect)
- očkovací látka pouze pro vybrané skupiny (dětské onkologičtí pacienti)
- domácí izolace, podléhá hlášení

PÁSOVÝ OPAR (herpes zoster)

- akutní onemocnění s tvorbou vezikulózního exantému a neuralgiemi v oblasti kůže inervované z infikovaného ggl.

Epidemiologie

- výskyt sporadický, četnost stoupá s věkem

Patogeneze

- virus v latentní formě přežívá v *senzitivních gangliích zadních míšních kořenů*:
  - ganglion Gasseri (nervus trigeminus)
  - ganglion geniculi
- infekce vzplane při oslabení organismu (operace, celková choroba aj.)
- infekce se povětšinou šíří do periferie v příslušném kožním dermatomu

Klinické projevy

- parestézie a pálivé bolesti v postiženém dermatomu
- zvýšená teplota
- po 2-3 dnech makulopapulózní vyrážka, mění se na vezikulózní
- výsev jednostranný
- nejčastěji v oblasti inervované interkostálními nervy nebo horní větví trigeminu
- dle charakteru eflorescencí rozlišujeme:
  - abortivní zoster – nečetný výsev
  - hemoragický – krvácení z puchýřků
  - gangrenózní – v hlubších vrstvách kůže
- hlavně u starších úporná neuralgie
- u imunosupresovaných – těžší, ne vzácně ve formě generalizovaného zosteru
- komplikace:
  - bakteriální superinfekce
  - postižení oka (keratitida, perforace rohovky, retinitida)
  - komplikace NS (paréza n. VII, meningoencefalitida, myelitida)
- ***herpes zoster oticus***
  - při postižení *ganglion geniculi*
  - puchýřky ve zvukovodu i kolem ucha
  - *Huntův syndrom* – porucha sluchu, závratě, paréza nervus facialis (n. VII)
- ***herpes zoster ophthalmicus***
  - léze *ganglion Gasseri*
  - výsev puchýřků v I. větví trigeminu (nervus ophthalmicus)
  - konjunktivitida a nebezpečná keratitida
  - 50–70 % nemocných má oční komplikace
  - predominantně se vyskytuje ve vyšším věku (v 5.–8. dekádě)

Dgn. - bez problémů dle kliniky... nejasné - sérologie, PCR

Diferenciální dgn.: bolesti mohou připadat vertebrogenní algický sy, pleuritidu, NPB, koronární příhoda

Terapie

- aciklovir
- symptomatická (analgetika, antihistaminika)
- známky superinfekce – atb

Prognóza

- dobrá
- úporné mohou být pozosterové neuralgie x při včasné terapii méně často
- těžší průběh, diseminace – nutné pátrat po malignitě

Prevence – očkování – snížení incidence v pozdějším věku a ochrana těhotných před infekcí (kvůli poškození plodu)

29. b) KRYPTOKOKÓZA, ASPERGILÓZA a PNEUMOCYSTÓZA

KRYPTOKOKÓZA (dříve torulóza)

- původcem je kvasinková houba *Cryptococcus neoformans*
- jedná se o nákazu exogenní i endogenní
- existují 2 druhy kryptokoka s vazbou na zeměpisné faktory
  - 1. varianta vázaná na půdu, dřevo či mléko
  - 2. varianta je ptačí s vazbou na holubí trus
- vstupní brána většinou dýchací cesty, ale i porušená kůže
- relativně častá je bezpříznaková kolonizace sliznic s rizikem perzistence v ledvinách, prostatě či kůži

Klinický obraz

- imunokompetentní - asymptomaticky nebo jako chřipkové onemocnění
- imunokompromitovaní
  - zvláště pacienti s HIV/AIDS s poruchou imunity a počtem lymfocytů pod 100
  - život ohrožující infekce
  - reaktivace onemocnění s iniciálním plicním nálezem (rozsáhlá pneumonie)
  - hematogenní rozsev, zejména do CNS - vznik často smrtelné kryptokokové meningoencefalitidy v důsledku edému mozku při hypertenzi
  - čím těžší imunodeficit (nižší počty CD4 lymfocytů), tím je patologický nález v mozku méně zřejmý

Dgn.

- barvitelnost pouzdra kryptokoka tuší – mikroskopie likvoru, event. krve
- průkaz Ag

Terapie

- amfotericin, 5-fluorocytosin a antiadematózní léčba

Prognóza

- velmi vážná u imunokomprimovaných, nutná dlouhodobá sekundární profylaxe

ASPERGILÓZA

- závažné onemocnění nejčastěji postihující dolní cesty dýchací

Etiologie

- patogenních hub tohoto druhu je známo na desítky – nejčastější vykonavatelé: *Aspergillus fumigatus*, *niger* a *flavus*
- patří mezi nejrozšířenější druhy hub na planěti – běžný výskyt v zevním prostředí, ale i na kůži a sliznicích
- vstupní branou: nejčastěji dýchací cesty či kůže zbavená ochranných bariér
- nákaza se šíří vdechnutím spor, z člověka na člověka ne
- vzdušnou cestou se může kontaminovat i implantát srdeční chlopně ležící na sterilním chirurgickém stole

Klinické projevy

- po vdechnutí spóry
  - prostá kolonizace dýchacích cest bez klinické odezvy
  - nebo dojde k imunitní reakci na aspergilové antigeny - alergická bronchopulmonální aspergilóza
  - nebo se preformovaná plicní dutina vyplní houbou – aspergilom
  - nebo invazivní plicní aspergilóza - u imunokompr., destrukce
- některé druhy schopny produkovat aflatoxiny – hepatotoxická nebo neurotoxická aktivita
- **invazivní plicní aspergilóza**
  - u těžce imunodeficitního pacienta (např. HIV/AIDS)
- **plicní aspergilom**
  - nejtypičtější onemocnění
  - může být vytvořen primárně nebo i sekundárně infikováním již vytvořené plicní kaverny nebo u nemocných s bronchiektáziemi
  - projevy: dyspnoe, hemoptýza až hemoptoe
  - rtg: z počátku může být němý, poté typická dutina – predispozičně v horním plicním laloku – vyplněna volně pohyblivou masou s lemem vzduchu v místě, kde přiléhá ke stěně dutiny
- **alergická aspergilóza**
  - imunologicky zprostředkovaný zánět s tvorbou specifického Ag při kolonizaci plic
  - projevy: bronchospazmy, kašel, často imituje astma
  - při opakované stimulaci může vyústit až v těžkou alveolitidu a ARDS
  - laboratorně vysoké množství IgE

- **ložisková diseminovaná aspergilóza**
  - vázána na primární zdroj, z něhož krevní cestou dochází k diseminaci na různě vzdálená místa
  - dochází k těžkým a zpravidla smrtelným onemocněním – aspergilová meningoencefalitida, edokarditida
- **aspergilóza nosní dutiny a vedlejších nosních dutin** (většinou jednostraně maxilární sinus)
  - riziko invazivního šíření (do orbity, do lebky...)

Dgn.

- sérologie – přínosná u alergické aspergilózy
- průkaz cirkulujícího aspergilového antigenu (krev, likvor, moč, BAL)

Terapie

- častá rezistence
- amfotericin B ve vysokých dávkách či v kombinaci s 5-fluorocytosinem, příp. s rifampicinem, itraconazolem
- alergická aspergilóza většinou léčbu nevyžaduje
- aspergilom – chirurgie
- invazivní formy - amfotericin B, itraconazol

Prognóza

- závisí na stavu pacienta, základním onemocnění a klinické formy aspergilózy

PNEUMOCYSTÓZA (pneumocystová pneumonie)

- onemocnění jedinců s oslabenou imunitou projevující se těžkou pneumonií
- indikativní onemocnění AIDS

Etiologie a epidemiologie

- Pneumocystis jiroveci (carinii)
  - řazena mezi houby
  - jednobun. org., jež existují ve formě trofozoitů, event. cyst
- vyvolávají intersticiální pneumonii
  - s nahromaděním pěnovitých eozinofilních bílkovinných hmot v alveolech s obsahem cyst
  - prasknutí cyst – sporozoity se dostávají mimo cystu a mění se v invazivní trofozoity
- postihuje imunokompromitované (HIV/AIDS, nedonošenci, osoby s malignitou...)
- přenos kapénkovou infekcí

Klinický obraz

- nástup onemocnění pozvolný (i několik týdnů)
- nespecifické příznaky, neproduktivní kašel, subfebrilie
- později těžká dyspnoe, tachykardie a oběhová nestabilita
- poslechový nález chudý x bohatý rtg nález (oboustranný difuzní retikulonodulární postižení – hlavně střední plicní pole)

Dgn.

- epidemiologie a mikroskopický průkaz Pneumocystis jiroveci z indukovaného sputa (větší výtěžnost z BAL)

Terapie

- lék volby – trimethoprim-sulfametoxazol
- alternativa – pentamidin, dapson s trimethoprimem, atovaquon, primachin
- v akutní fázi – kortikoidy
- v profylaxi (hlavně nemocní s HIV/AIDS) – trimethoprim-sulfametoxazol a inhalační forma pentamidinu

Prognóza

- přežití kolem 50% - dle celkového stavu a základní dgn.

30. a) LEPTOSPIRÓZY a HANTAVIROVÉ INFEKCE

LEPTOSPIRÓZY

- akutní onemocnění s dvoufázovou teplotní křivkou
- obvykle probíhá pod obrazem aseptické meningitidy se současnou jaterní a renální lézí
- těžší formy mohou být provázeny ikterem a krvácivými projevy

Etiologie

- vyvolány spirochetami rodu Leptospira - asi 200 sérovarů
- v ČR hlavně L.grippotyphosa, L. sejroe, L.pomona a L. icterohaemorrhagiae

Epidemiologie

- celosvětově rozšířená zoonóza
- rezervoár jsou hlodavci (potkani) a domácí zvířata (psi, prasata, hovězí dobytek)

- kontaminují okolí močí s leptospirami
- infekce se přenese buď
  - přímo kontaktem s infikovaným zvířetem
  - nepřímo infik. vodou, půdou, potravinami či předměty
- ako profesionální nákaza u ošetřovatelů zvířat, pracovníků v masopřemyslu, zemědělství, čistících stok...
- výskyt od jara do podzimu

Klinické projevy

- inkubační doba dny až 3 týdny
- dále rozeznáváme 2 fáze:
  - **leptospiretická fáze**
    - pod obrazem chřipkovitého až septického onemocnění - rychlý začátek, bolesti hlavy, myalgie, horečka, zimnice, trvá cca 1 týden
  - druhá fáze - tzv. **imunní fáze**
    - navazuje přímo na první nebo někdy až po neklokadenním apyretickém období
    - koreluje s přítomností Ig v séru, rozvíjí se známky meningeálního sy a známky jaterní a renální léze, v CSF známky serózní meningitidy
    - v těžkých případech – krvácivé projevy, poruchy vědomí a selhání jater a ledvin
    - nemusí vzniknout
- intravaskulární hemolýza - vede k anémii, pokles trombocytů
- většina nálezů probíhá lehce nebo subklinicky

Dgn.

- KO – leukocytóza s neutrofilii, vyšší FW a známky hepatální a renální léze
- v likvoru stovky buněk s převahou monocytů
- v praxi prokazujeme specifické protilátky – detekovatelné až po více než 14 dnech
- sérologie je indikována u pacientů s horečnatým stavem a menig.sy
- hlavně v létě a v anamnéze je koupání v rybnících, pití vody ze studánky...

Terapie

- nemocní léčení na JIPu
- účinná jsou beta-laktamová atb včetně penicilinu
- alternativa - tetracyklin nebo makrolid
- závažná renální léze – indikována hemodialýza

Prognóza

- relativně příznivá, závažnější u Weilovy nemoci
- nezanechává následky, kromě těžších forem s postižením jater či ledvin...

Žňová horečka

- u nás nejčastější anikterická leptospiróza
- původce – *L. grippityphosa*, zdroj – myšovití hlodavci
- přenos – kontaminovanou vodou, potravinami, oděrkami
- klinický obraz – horečnatý stav, příznaky virózy, sy aseptické meningitidy
- laboratorně játra a ledviny postiženy téměř vždy

Weilova choroba

- závažná ikterická forma leptospirózy
- původce – *L. Icterohaemorrhagiae*, rezervoár – hlodavci (hlavně potkani)
- přenos - kontaminovanou vodou, potravinami, možný vstup i spojivky a oděrky, i přenos pokousáním
- klinicky v popředí horečnatý stav s postižením jater a ledvin s krvácivými projevy do kůže, sliznic i do CNS
- renální insuficience se vyvíjí ve 2. týdnu
- letální průběh způsoben nejčastěji renálním selháním nebo krvácením do CNS

HANTAVIROVÉ INFEKCE

- rod Hantavirus patří do čeledi Bunyviridae – RNA virus, obalený
- společně s dalšími 3 čeleděmi (Arenaviridae, Filoviridae, Flaviridae) způsobují **viróvé hemoragické horečky**
  - nákazy s přírodní ohniskovostí
  - výskyt vázán na přítomnosti zvířecího rezervoáru a/nebo přenašeče
  - u některých možný interhumánní přenos (přímo – stykem či jeho tělesnými tekutinami nebo nepřímo – kontaminovanými předměty)
  - patologickým podkladem horeček je vaskulitida
    - může být multifaktoriální

- různě se na ní podílí přímé napadení endotelu virem, adheze viru na trombocyty, jaterní léze, postižení kostní dřevě, konsumpční koagulopatie...

Hemoragická horečka s renálním sy

Etiologie

- virus rodu Hantavirus (název od říčky Hantaan v Koreji – objevení během korejské války u amerických vojáků)
- tento rod obsahuje 25 virů, ale jen některé patogenní pro člověka

Epidemiologie

- rezervoárem – myšovití hlodavci
- v Koreji, Číně, poříčí Amuru, SV a JV Evropa,
- ve střední a Z Evropě sporadicky
- nákaza vdechnutím aerosolu ze zvířecích výkalů
- inkubační doba 12-16 dní

Patogeneze

- dle typu viru a tíže onemocnění dochází k poškození tubulárních buněk ledvin a endotelu kapilár 2 mechanismy:
  - přímo (replikací virů)
  - nepřímo (zprostředkováno imunitními mechanismy)

Klinický obraz

- **mírná forma**
  - způsobuje virus Puumala
  - onemocnění začíná náhle horečkou, zvracením, bolestí břicha a hlavy, často pocit celkového vyčerpání
  - vzácně oligurické renální selhání, současně hemoragické projevy
  - v moči proteinurie, hematurie a pyurie
  - později oligourie přechází v polyurii a během několika týdnů uzdrava
- **závažné formy**
  - rozdělujeme do 5 fází
    - febrilní – začíná náhle zimnicí a horečkou, nápadné zčervenání obličeje, albuminurie
    - hypotenzní – kolem 5. dne se může vyvinout hypotenze až šok, současně výrazná proteinurie, leukocytóza a trombocytopenie
    - oligurické – kolem 8. dne normalizace TK, ale oligurie a urémie, současně hemoragické projevy s maximy cca 11. den
    - diuretické – postupně se objeví diuréza
    - rekonvalescentní – trvá 1-2 měsíce

Dgn.

- PCR, ELISA a nepřímá imunofluorescence

Terapie

- symptomatická – péče o vnitřní prostředí
- někdy potřebná dialýza
- ribavirin

Prognóza

- v 65% mírně, pouze 10-15% závažně – z nich umírá 6-15%
- může přetrvávat dlouhodobá nebo celoživotní reziduální poruch ledvin

Prevence a profylaxe – hubení hlodavců a zamezení kontaktu s nimi

Hantavirový plicní sy

Etiologie a epidemiologie

- Sin Nombre a další hantaviry
- rezervoárem – myši rodu Peromyscus
- onemocnění lidí vzácně – po vdechnutí aerosolu obsahující moč nebo trus infikovaných hlodavců
- interhumánní vzácně možný
- inkubační doba cca 2 týdny

Klinický obraz

- onemocnění začíná náhle horečkou, bolestmi svalů a hlavy, nauzeou, zvracením a bolestí břicha (časné příznaky)
- po 4-10 dnech se přidává kašel, dušnost a pocit sevřeného hrudníku
- postup velmi rychle do těžkého respiračního selhání, hypotenze a šoku
- hypalbuminémie a trombocytopenie
- u přeživších se stav zprvu rychle zlepšuje, úplné uzdravení až za týdny a měsíce, možné přetrvání postižení plic
- postižení ledvin a krvácivé projevy nejsou časté

Dgn.

- PCR, specifické IgM Ab v časné fázi pomocí ELISA

Terapie

- symptomatická – podpora plicních fce

Prognóza

- úmrtnost 40-50%

Prevence a profylaxe

- deratizace a zamezení kontaktu s hlodavci

30. b) ZVLÁŠTNÍ a MIMOŘÁDNÁ OČKOVÁNÍ

- o očkování obecně viz. ot. 39.b

ZVLÁŠTNÍ OČKOVÁNÍ

- povinné u osob, které jsou při pracovním činnosti vystaveny zvýšenému nebezpečí nákazy určitou infekcí
- proti VHB
  - pracovníci ve zdravotnictví, studenti lékařských fakult a středních zdravotnických škol
- proti vzteklině
  - veterináři a pracovníci speciálních laboratoří, kde se s virem pracuje
- proti meningokokům
  - brance, zaměstnanci infekčních oddělení, JIP, rychlé záchranné služby, dětská lůžková odd.
- proti pneumokokům
  - personál domova důchodců, ústavy sociální péče

MIMOŘÁDNÉ OČKOVÁNÍ

- očkování, které vyžaduje epidemiologická situace
- vyhledává hlavní hygienik ČR
- řadíme sem:
  - očkování proti chřipce a pneumokokům – u oslabených osob
  - HBV – u novorozenců HbsAg pozitivních matek a nemocných v dialyzačním programu
  - HAV a meningokokům – u osob v riziku infekce
- např. po záplavách r.1998 - očkování proti VHA

31. a) ENTEROBIÓZA, ASKARIÓZA, TENIÓZY a TRICHINELÓZY

ENTEROBIÓZA (oxyurióza)

- velmi rozšířené onemocnění hlavně dětského věku s nespecifickými GIT projevy a pruritem v perianální a genitální oblasti

Etiologie a epidemiologie

- původce – hlístice roup dětský (*Enterobius vermicularis*)
- kosmopolitní, není vázán na hygienický standard
- hlísti se nacházejí v ileu a vzestupném tračníku
- doba života 30-45 dní
- samička obtížená vajíčky migruje k análnímu otvoru – vajíčka klade do perianálních řas, kde dozrávají za přístupu vzduchu
- zdrojem nákazy – člověk je jediný hostitel, dochází nejčastěji autoinfekcí nebo přímým kontaktem s infikovanou osobou či zprostředkovaným kontaktem
- nemocný si zanášá vajíčka do úst (ano-orální) nebo vdechuje vzduch kontaminovaný vajíčky
- v tenkém střevu katarální zánět a tvorba granulomů
- per orálně – zralé vajíčko → larva → dospívají v caecu → kopulace → do análního otvoru → klade vajíčka

Klinický obraz

- typické je svědění v oblasti perianální krajiny
- často průjemy, bolest břicha, nechutenství
- většinou bez symptomů,
- u dětí: noční perianální svědění → nespavost, neklid → podrážděnost, roztěkanost
- nebezpečí infekcí u dívek → nesou střevní bakterie → „oxyurové uzlíky“ v děloze

Dgn.

- perianální stěry!!!, vyšetření před koupáním a mytím, průkaz hlístic na povrchu stolice

- perianální otisk na lepící pásku, průkaz vajíček... (dělá se to izolepou → nalepí se do okolí anu a pak se vlepi na skličko)

Prevence

- hygienická opatření, častá výměna ložního prádla, luxování
- dětem se stříhají nehty na krátko a často umývá konečník

Terapie

- lékem volby – pyrvinium... dále mebendazol nebo albendazol
- přeléčíme všechny členy rodiny nebo členy dětského kolektivu
- někdy nutné léčbu zopakovat

ASKARIÓZA

- kosmopolitní střevní parazitóza s nespecifickými GIT projevy a možným přechodným plicným postižením

Etiologie a epidemiologie

- původce – škrkavka dětská (*Ascaris lumbricoides*)
- zdroj nákazy – člověk vylučující vajíčka
- zralá vajíčka přežívají i 5-12 let
- výskyt souvisí s hygienou → nejčastěji JV Asie, Afrika, Stř. a J Amerika (postihuje až ¼ světové populace)
- vajíčka dozrávají mimo tělo člověka, zpět do organismu s kontaminovanou potravou (nemytá potrava – hnojení fekáliemi...)
- ve střevě se z vajíček uvolňují larvy → prostupují střevní stěnou → do krevního oběhu
- zaneseny do plic (plicní fáze) → dýchacími cestami (vykašlány) do dutiny ústní → spolknuty a ve střevě dospívají v pohlavní formu → kopulace → produkce vajíček (střevní fáze)
- v plicích vytváří bronchopneumonická ložiska a ve střevě shluky, jež mohou způsobit NPB
- *prepatentní perioda* – od vajíčka (sněžení) po vývin dospělce
- *patentní perioda* – dospělec až smrt → cca 1 rok, po roce se vylučují mrtvé škrkavky
- samice klade až 200000 vajíček za den

Klinický obraz

- obtíže závisí na počtu škrkavek ve střevě
- zdrojem zánětu – přichycují na stěnu sliznice
- mechanické poškození, omezení výživy
- **plicní fáze**
  - kašel, bolest na hrudi, únava, horečka, krvavé sputum (může obsahovat larvy)
  - v KO eozinofilie (více jak 20%), na rtg prchavé infiltráty (**Löfflerův eozinofilní sy** – znak všech červů, kteří mohou migrovat tělem)
- **střevní fáze**
  - bolesti břicha, zvracení, průjem
  - při těžším onemocnění mohou škrkavky ucpat žlučové cesty a způsobit obstrukční ikterus
  - poškozují sliznici, rády se shlukují k sobě, migrují proti peristaltice střeva (až do žaludku i dál)
  - dojde ke zkrácení a rozšíření klků, prodloužení krypt, zhrubnutí sliznice
  - mají na sobě střevní bakterie → infekce – tvorba pyogenních abscesů (hlavně levý jaterní lalok – výjimka u abscesů jater -většinou jsou vpravo...)
  - možná i appendicitida
  - nebezpečí při chirurgickém zákroku – rozlezou se všude (hrozí v tropech), nutná monitorace
- ovlivnění výživy
  - vysoká spotřeba proteinů 13-40 škrkavek – ztráta 4g proteinů z každých 35-50g jídla
  - úbytek vitamínů (A) a jiných látek
  - tvoří metabolické produkty → antagonisté a inhibitory trypsinu, chymotrypsinu → poruchy střevního trávení → opožděný růst u dětí
  - metabolity mohou vyvolat alergii → vysoké IgE → podíl specifické imunity

Dgn.

- ve stolici nalézáme vajíčka nebo škrkavky

Prevence

- ochrana půdy a vody před kontaminací, nevyužívat biotermicky nezpracované lidské fekálie ke hnojení
- podléhají hlášení!!

Terapie

- lékem volby je mebendazol nebo albendazol
- dojde k jejich vypuzení - lezou ven všude možně...

TENIÓZY

Tenióza hovězí

Epidemiologie a etiologie

- tasemnice bezbranná (*Taenia saginata*)
  - měří až 10 m, je tvořen hlavičkou (skolex) - přísavky, krčkem a řetězem článků
  - mezihostitel – skot, finální hostitel - člověk
- člověk vylučuje vajíčka → pozřena skotem → ve svalové tkáni skotu se vytváří boubele (*cysticercus bovis*)
- člověk se nakazí požitím špatně tepelně upraveného masa nakaženého skotu
- tasemnice dospívá ve střevě člověka během 10-12 týdnů → stolici vylučována vajíčka i celé články

Klinický obraz

- nespecifické střevní příznaky: bolesti břicha různého charakteru a intenzity, občas koliky, nechutenství, zácpy nebo průjmy
- možný i zcela asymptomatický průběh

Dgn.

- nález článků, příp. vajíček ve stolici

Prevence

- dostatečná tepelná úprava hovězího masa (ne tataráčky, hamburgery)
- pastviny dobytka chránit před čerstvými lidskými výkaly

Terapie

- lék volby – niklosamid, případně albendazol či praziquantel

Tenióza prasečí

Etiologie a epidemiologie

- tasemnice dlouhočlenná (*Taenia solium*) - kratší, má i háčky
- u nás se v současnosti nevyskytuje
- mezihostitel – prase domácí, finální hostitel – člověk
- způsob nákazy stejný jakou u hovězí teniízy
- nebezpečná je však možnost alimentární nákazy vajíčky s následnou tvorbou boubelí ve svalech člověka

Klinický obraz

- mnohočetné projevy dle množství a lokality cyst a odpovědi hostitele
- podobné obtíže jako u hovězí teniízy
- nákaza vajíčky – tvorba boubele – postižení různých orgánů (srdce, mozku, oka) – tzv. *cysticercóza*

Dgn.

- vajíčka nebo články ve stolici, použití zobrazovacích metod u cysticercózy

Prevence – mytí rukou, tepelná úprava

TRICHINELÓZA (trichinóza)

- vážné parazitické onemocnění – projevy od nespecifických střevních potíží po fulminantní průběh zakončen smrtí

Etiologie a epidemiologie

- hlístice svalovec stočený (*Trichinella spiralis*)
- alimentárně člověk sní opouzdřelého svalovce → pomnožuje se ve střevě hostitele → vývoj larev → pronikají střevní stěnou → mizí a krevní cestou do vnitřních orgánů → usazují se ve svalech, kde se opouzdřují (časem kalcifikuje – reakce organismu)
- požitím nedostatečně upraveného masa s opouzdřenými larvami se nakazí člověk
- zdroj nákazy ve střední Evropě – divoká prasata

Klinický obraz

- inkubační doba 5-25 dní
- **střevní fáze** – nespecificky průjmy či zvracení
- **svalová fáze**
  - zvýšené teploty, bolesti svalů (hlavně při pohybu a stlačení) - obtíže při dýchání a polykání
  - při velké nákaze - až spastické paralýzy a kontraktury svalů
  - otoky obličeje, makulopapulózní exantém na hrudníku, lymfadenopatie
  - nejzávažnější je konec svalové fáze 3.-4. týden onemocnění – dehydratace, kachektizuje, poruchy CNS i PNS, nespavost, bolesti hlavy, deprese, až smrtelný průběh

Dgn.

- eozinofilie, zvýšená kreatinfosfokináza
- průkaz larev možný bioticky

Terapie a prevence

- po požití infikovaného masa výplach žaludku, event. podat projímadlo – snížení počtu samic
- lék volby albendazol
- v akutní fázi dáváme kortikoidy
- kontroly na jatkách, důkladné tepelné zpracování masa

31. b) LABORATORNÍ UKAZATELE AKUTNÍHO ZÁNĚTU

Leukocytóza

- z KO
- zvýšený počet leukocytů (norma 4-10,5 x 10⁹/l)
  - mírná 12-15 - nic moc nám neřekne, jen že se něco děje
  - střední 15-20
  - vysoká > 20 - spíše bakteriální původ
- z diferenciálu (diferenciální rozpočet leukocytů)
  - neutrofilie (norma 0,47 – 0,70)
    - neutrofilie u bakteriální infekce (> více než 6,5 x 10⁹/l)
  - lymfocyty (norma 0,23 - 0,45)
    - lymfocytóza u virových infekcí
  - index N/L CR - > 10,0 – bakteriální infekce

Elektroforéza

- zmnožení frakcí α1 (norma 3g/l, 4 % sérových proteinů), α2 (6 g/l, 8 %)
- dáno přítomností proteinů akutní fáze

Sedimentace erytrocytů (SE, ESR, FW)

- způsobena změnou povrchového náboje erytrocytů a zejména zvýšením koncentrace fibrinogenu
- reakce je nespecifická, pomalu reaguje, přetrvává i řadu dní po odstranění vyvolávající noxy
- norma ♂ 2–5 mm/hod, ♀ 3–8 mm/hod (do 15-20mm/h)

Protizánětlivé cytokiny

- vznikají v leukocytech aktivovaných při zánětu
- IL-1, IL-6 a TNF-α
- stoupají nejdříve – hodiny po začátku zánětu

Prokalcitonin

- fyziologicky tvořen C buňkami štítné žlázy jako prekurzor kalcitoninu, ale tvoří se i mimo ŠŽ
- zejména při generalizovaných bakteriálních infekcích jej začnou produkovat i další buňky, hlavně monocyty, makrofágy a neurokrinní buňky – c v plazmě prudce stoupá
- PCT uvolněný při sepsi není konvertován na kalcitonin
- krátký poločas syntézy – během 2-3 h se zvýší jeho c 20x, poločas rozpadu 1 den
- zvýšení: generalizované bakteriální, mykotické a protozoární infekce
- orientační hodnoty PCT (ng/ml):
  - normální hodnoty < 0,5;
  - chronické zánětlivé procesy < 0,5–1;
  - bakteriální infekce komplikovaná systémovou reakcí 2–10
  - SIRS 5–20
  - těžké bakteriální infekce – sepse, MODS 10–1000.
  - Při protrahované sepsi přetrvává zvýšená hladina PCT, zatímco hladiny některých jiných cytokinů klesají.
- neinfekční příčiny zvýšení PCT: pooperační stav, mnohočetné trauma, úraz teplem, kardiogenní šok, u novorozenců prvních 48 h po porodu
- ze srovnání PCT, CRP, IL-6 a WBC vyplývá, že ukazatelem s nejvyšší senzitivitou a specificitou pro diferenciální diagnostiku infekční a neinfekční etiologie SIRS je prokalcitonin
- cena 800,- Kč

CRP (C-reaktivní protein)

- jeden z nejdůležitějších reaktantů akutní fáze (hraje úlohu opsoninu, jméno díky tomu, že dokáže precipitovat s tzv. C-polysacharidem pneumokoků)
- plazmatická c se zvyšuje již za 4 hodiny po navození reakce akutní fáze, v průběhu 2 dnů vzroste i více než 100x,

- max. c za 24-48 h, 24 h je i počas CRP
- plazmatické koncentrace
  - norma nižší než 2-8 mg/l
  - akutní bakteriální infekce nad 80 mg/l (pozitivní bereme od 60 mg/l)
  - virové infekce relativně malý vzestup – pod 40 mg/l
- napomáhá rozhodnutí, zda-li nasadit atb
- úspěšná terapie atb – rychlý pokles x neúspěch léčby – přetrvává zvýšení
- lze odhalit riziko pooperační infekce
  - 3. den po operaci by měla jeho c klesat k normě
  - přetrvávající zvýšení nebo jen částečný pokles, následovaný dalším zvýšením – přítomnost infekce nebo jiné zánětlivé komplikace
- mírný vzestup i u IM
- mírně elevované CRP (cca 10 mg/l) patří mezi známky vysokého kardiovaskulárního rizika
- monitorace CRP lze užít i v monitorování autoimunních onemocnění (revmatoidní artritida, kolagenózy..)
- nevýhody
  - nízká specifita
  - x kalcitoninu neinformuje o tíži orgánového poškození, nýbrž pouze o přítomnosti infektu
  - a dlouhý poločas syntézy
    - vyšetřujeme 2 dny od 1. příznaků (pacient nemá při 1. příznacích jít hned k doktorovi), pokud dříve – CRP nestihne nastoupat
    - u septických stavů potřebujeme tedy něco rychlejšího – kalcitonin
  - 40-60 mg/l je určitá šedá zóna
- vzájemně se s kalcitoninem nenahrazují, ale doplňují!!!
- další proteiny akutní fáze zánětu nejsou tak citlivé:

TAB. 4: NEJVÝZNAMNĚJŠÍ REAKTANTY (PROTEINY) AKUTNÍ FÁZE ZÁNĚTU

Protein	Zvýšení	Počátek vzestupu	Biologický poločas (T _{1/2})
Alfa ₁ -antitrypsin (AAT)	2×	1–2 dny	4,5 dne
Orosomukoid (α ₁ -kyselý glykoprotein)	2–4×	1–2 dny	3 dny
Fibrinogen (pozn.: odebrat citrátovou krev)	2–3×	1–2 dny	2,4–4,2 dne
C-reaktivní protein (CRP)	až 500×	< 8 hodin	19 hodin

Snížení koncentrace tzv. negativních reaktantů akutní fáze – proteiny tvořící se v hepatocytech, při zánětu je urychlený jejich katabolismus a přednostně se syntetizují pozitivní reaktanty akutní fáze (viz bod 4). Výrazně klesají při porušení jaterní proteosyntézy (jaterní cirhóza, proteinová malnutrice). U akutních stavů stanovujeme markery s nejkratším biologickým poločasem. Přehled v tabulce 5.

TAB. 5: NEGATIVNÍ REAKTANTY (PROTEINY) AKUTNÍ FÁZE ZÁNĚTU

Protein	Biologický poločas (T _{1/2})
Prealbumin	2,5 dne
Transferin	7 dní
Albumin	19 dní

32. a) INFEKCE VYVOLANÉ HERPES SIMPLEX VIREM typu 1 a 2

Etiologie a epidemiologie

- patří k nejvíce rozšířeným virovým onemocněním člověka
- HSV typu 1 (labialis)
  - přímým kontaktem s infikovanými orálními sekrety nebo lézemi
  - k primoinfekci dochází většinou do 5 let života
- HSV typu 2 (genitalis)
  - přímým kontaktem s infikovanými genitálními sekrety či lézemi u sexuálně aktivních osob
  - až v období sexuální aktivity
  - virus může infikovat fétus – těžké kongenitální malformace
  - infekce novorozence průchodem porodními cestami
- možné i prohození lokalit působnosti

- infekce vyvolané HSV jsou přenosné z osob s primární či recidivující infekcí bez ohledu na to, zda mají či nemají klinické příznaky
- vstup do organismu → klinické projevy – primoinfekce → virus se šíří podél nervových vláken z místa vstupu do regionálních nervových ggl. → celoživotně zde perzistuje
- primoinfekce HSV1 - batolata, malé děti, HSV-2 mezi 14. a 29. rokem
- reaktivace – opět se projeví kožními a slizničními lézemi
- opakované reinfekce – spíše následkem endogenní reaktivace (zvýšeně u geneticky predisponovaných, slunění, horečka, stres, trauma, menstruace)

Klinické projevy

- primární infekce
  - HSV-1
    - akutní herpetická gingivostomatitida
    - primární herpetická faryngitida
    - folikulární konjunktivitida
  - HSV-2
    - herpes genitalis u osob v adolescentním a mladém dospělém věku
    - primární perianální či anální herpes u homosexuálů
- inokulace do ekzematické nebo popálené kůže – vyvolá obraz – eczema herpeticum
- rozšíření do zdravé kůže jako Kaposiho variceliformní dermatitida
- opakované infekce
  - HSV-1
    - herpes labialis
    - keratitida, keratokonjunktivitida, blefaritida
  - HSV-2
    - opakované genitální léze
- nejzávažnější (letalita 60-80%) – postižení CNS – většinou způsobuje HSV-1, primoinfekce u 1/3, u 2/3 jde o reaktivaci
- replikují se v místě vstupu infekce, lýza bb., reakce okolí - vezikuly

Dgn.

- u benigních slizničních si vystačíme s klinickou dgn.
- přímý průkaz viru i specifických Ab (výťažnost malá, neboť je velká promořenost)
- encefalitida - biopsie mozku, poměr Ig v likvoru a v krvi nad 20...

Terapie

- lékem volby je aciklovir – i.v. nebo p.o.
- indikován pouze u závažnějších kožních a slizničních postižení, encefalitid a imunodeficientních pacientů při podezření na HSV etiologii

Prevence a profylaxe

- chráníme především novorozence a osoby s imunodeficiencí a kožními defekty (atopiky, a jiné ekzematiky)
- dodržování zásad bezpečného sexu
- rodičky se zjevnou infekcí genitálního traktu – indikace císaře
- vakcína neexistuje, někdy možné profylaktické podání acikloviru

Akutní herpetická gingivostomatitida

- u batolat a malých dětí, vzácně později
- po několikadenní inkubační době horečka, bolesti v krku, erytém s otokem sliznice dutiny ústní
- na patře, jazyku a rtech - bolestivé puchýřky s větším či menším zánětlivým lemem
- často gingivitida se sklonek ke krvácení z dásní
- děti jsou mrzuté, odmítají jíst, bojí se polykat, potřísněny slinami vytékajícími z úst
- při závažnějším nálezu hrozí dehydratace
- průvodní jev i cervikální lymfadenopatie
- obvykle spontánně odezní v průběhu 10-14 dní

Folikulární konjunktivitida

- jednostranný zánět spojivky, obvykle spojen s blefaritidou
- fotofobie, edém víček, na jejichž okraji vezikuly
- ústup obvykle až po 2-3 týdnech
- regionální lymfadenopatie, hojí se ad integrum
- sledování oftalmologem, u závažných aciklovir

Herpes genitalis

- herpetická vyrážka u žen na vulvě, perineu, vagíně nebo děložním čípku
- u mužů na glans penis

- onemocnění někdy doprovázeno celkovými projevy - horečka, malátnost, chutenství, lymfadenopatie
- regrese za několik týdnů

Anální a perianální herpetická infekce

- obdobný klinický obraz jako herpes genitalis objevující se u homosexuálů
- bolesti v anální a perianální oblasti – porucha močení a sakrální parestézie i celkové projevy
- vezikuly s tendencí splývat – povrchové eroze, inguinální lymfadenitida
- trvá několik týdnů, u HIV/AIDS tendence k progresi herpetické proktitidy s protražovaným průběhem
- dlouhodobé podávání acikloviru

Herpes labialis

- manifestuje se po 6-24hodinových prodromech (pálení, svědění, bolest v místě erupce)
- erupce herpetických eflorescencí na rtech, vzácně jinde (nos, dutina ústní...)
- opakované erupce
- imunokompetentní neléčíme, úlevu a zkrácení průběhu po aplikaci zinkové masti v prvních hodinách projevů
- ustoupí do jednoho týdne

Herpetická encefalitida

- nejtěžší forma akutní virové encefalitidy
- klinické projevy jako encefalitidy jiné etiologie – febrilie, meningeální sy, alterace vědomí, lokální neurologický náález, křeče
- sporadické onemocnění hlavně u jedinců v mladším a středním věku, vzácně děti (HSV-2 u novorozenců)
- primoinfekce, reinfekce nebo aktivace latentní infekce
- u HSV-2 často recidivuje a spontánně regreduje
- ložiska bilaterálně v inzule, na bázi temporálních a frontálních laloků – poruchy paměti, dysartrie, střídavé projevy ospalosti a agitovanosti
- těžko předvídatelná průběh, možný atypický začátek (afebrilní průběh stimulující psychiatrické onemocnění)

Dgn.

- nejvýznamější je MRI, poté PCR, charakteristický je EEG náález
- v likvoru zvýšená hodnota bílkovin, pleiovytůza s převahou lymfocytů (možné i ery – hemoragicko nekrotické změny na mozku)

Terapie

- lékem volby je aciclovir (30mg/kg/den ve 3 oddělených dávkách v i.v. infúzích po 14-21 dnů)

Prognóza

- u neléčených až 70% letalita
- dnes při včasné dgn. a kauzální terapii velmi dobrá x v určitém % trvalé následky (motorické či kognitivní, sekundární epilepsie)

Herpetické infekce novorozence

- **kongenitální infekce**
  - před porodem - riziko infekce u dítěte – 60%
  - infekce v časně fázi gravidity - potrat, malformace - vzácně
  - tendence k závažnému generalizovanému onemocnění s vysokou mortalitou postihující více orgánů včetně CNS
  - obvyklé projevy: pneumonie, meningoencefalitida s křečemi a ložiskovým neurologickým náálezem, cytopenie v KO, méně herpetické erupce na kůži a sliznicích
- **infekce intra partum**
  - kožní, konjunktivální, orální nebo genitální léze během několika dnů
  - tendence k diseminaci – nutná léčba
- pravděpodobnost trvalých následků je poměrně vysoká

Herpetická infekce u imunodeficientního hostitele

- jakákoli imunodeficience a poruchy kožního krytu zvyšuje riziko získání herpetické infekce
- až fatálně probíhající septické stavy, tracheobronchitidy, pneumonie, ezofagitidy
- závažná je **mukokutánní herpetická infekce** – často u hematologických nemocných, u dětí s kong. poruchou thymu

32. b) AKUTNÍ POLYRADIKULONEURITIDA (sy Guillaina-Berrého)

Charakteristika

- onemocnění PNS, na podkladě změn původně nastartovaných infekčním agens, v odstupu několika týdnů
- postinfekční zánětlivý proces periferních nervů (poškození axonů a myelinu), na imunopatologickém podkladě

- rychlý rozvoj poruch čítí a motorické slabosti na dolních končetinách
- postižení hlavových nervů
- progresse respiračního selhání
- asociace s určitými infekčními agens: *Campylobacter jejuni*, *Borrelia burgdorferi*, CMV, HIV a virus chřipky

Výskyt

- incidence 0,4 případu na 100 000 osob ročně v USA

Klinický obraz

- v anamnéze lehký respirační infekce nebo infekce GIT, po něm zvolna narůstají obtíže (parestezie, slabost DK)
- symetrické postižení senzoriálních nervů a postižení motorických nervů dolních končetin
- postupuje to kraniálně, možná porucha mikce a defekace
- MRI bez známek míšní komprese
- typický nálezn na EMG
- progresse paréz na horní končetiny a dýchací svaly u 5-10 % pacientů

Dgn.

- charakteristický klinický obraz
- vyšetření likvoru: zvýšený protein (>1,0 g/L) bez přítomnosti leukocytů
- typický nálezn na EMG
- pozitivní protilátky proti určitým infekčním agens: EBV, CMV, HIV, respirační viry, *Borrelia burgdorferi* a *Campylobacter jejuni*

Léčba

- symptomatická - vit. skupiny B, vysoké dávky Ig (i.v.), plasmaferéza (alternativní léčebná metoda)
- rehabilitace!!
- monitorace pro včasné odhalení ventilačního selhání (časné známky postižení hlavových nervů - poruchy polykání)
- intenzivní nebo intermediární péče
- zajištění dýchacích cest a UPV

Komplikace

- progresse paréz hlavových nervů, respirační selhání, přetrvávání reziduálních paréz

Prognóza

- krom nejtěžších forem s bulbárním postižením dobrá
- úprava paréz je dlouhodobá, ale je ad integrum
- plná úzdava u 60 % pacientů, smrtnost: 5-10 %
- pohmatová bolestivost, porucha hlubokého čítí
- Landryho paralýza - vzestupně od DK, život ohrožuje, když to dojde k C₃-C₅ (n.phrenicus)
- běžná je oboustranná periferní paréza n.VII

33. a) INFEKČNÍ MONONUKLEÓZA

- akutní infekční onemocnění charakterizované protražovanou povlakovou angínou s výraznou krční lymfadenopatií, spleno- a hepato- megalii

Etiologie

- „infekční mononukleóza“ je manifestní primoinfekce způsobená **virem Epstein-Barr** (v 80 %)
  - EBV je DNA virus patřící mezi herpes viry
  - virus infikuje epiteliální buňky faryngu → B-lymfocyty → lymfocyty putují do všech orgánů, proliferyjí → cytotoxické T-lymfocyty
  - pokud nedojde k aktivaci cytotoxických T-lymfocytů, může pokračovat nekontrolovatelná lymfoproliferace se závažným až smrtelným průběhem
  - gen EBNA-1 nastartuje přestavbu Ig genu - zvýší pravděpodobnost translokace (8,14), kdy se c-myc dostane pod vliv Ig promotoru - Burkittův lymfom
- „syndrom infekční mononukleózy“ je vyvolán především CMV, vzácně také adenoviry, HIV, HHV 6 či *Toxoplasma gondii*
- některé zdroje pojmy „infekční mononukleóza“ a „syndrom infekční mononukleózy“ nerozlišují

Epidemiologie

- inkubační doba: 30–50 dní, ale někdy i méně
- zdrojem nákazy – nemocný nebo zdravý nosič viru
- EBV se vylučuje slinami, přenos zejména úzkým kontaktem (líbáním, společným jídlem...), méně krví (transfuzie)
- nakažlivost není vysoká, zůstává dlouhodobá imunita
- EBV přetrvává v organizmu po celý život v latentním stavu a může dojít k jeho reaktivaci (stejně jako u ostatních herpetických infekcí)

- k promořování populace dochází od útlého věku, u dětí do 2 let bývá primoinfekce inaparentní
- nejvyšší výskyt je v pubertě, u mladistvých a mladých dospělých mezi 15–24 lety (nad 40 let se téměř nevyskytuje)
- v ČR patří mezi častá onemocnění
- CMV se vylučuje slinami a močí, přenos je možný líbáním, sexuální cestou, transfuzí a také transplantací orgánů či kostní dřevě

Klinický obraz

- může proběhnout pod obrazem chřipkovitého onemocnění s faryngitidou
- nejtypičtější je však *anginózně uzlinová forma*
  - začátek může být náhlý nebo pozvolný s prodromy (bolesti hlavy, břicha, bolestmi v krku, myalgie, nevolnost, nechutenství, únava, pocení)
  - povlaková angína s zvětšením uzlin (lymfadenopatie zejména krčních a podčelistních, někdy generalizovaná, uzliny jsou nebolestivé)
  - řeč pacientů často huhňavá
  - **Bassův příznak** – edém víček (1/3 případů)
  - **Holzemanovo znamení** – petechie na patře (ve 25-60%)
  - hepatosplenomegalie (hepatomegalie v 10% případů, splenomegalie v 1/2 případů – nej ve 2. týdnu)
  - možný exantém různého charakteru
  - **CAVE:** Při podání ATB aminopenicilinové řady (ampicilin, amoxicilin) dochází v 90–100 % případů k výsevu výrazného červeného splývajícího makulopapulózního exantému někdy až hemoragického charakteru
- odlišnosti CMV od EBV infekce:
  - absence povlakové angíny
  - déletrvající horečka
  - hepatosplenomegalie
  - méně výrazná lymfadenopatie
- komplikace (nejso časté):
  - obstrukce dýchacích cest hypertrofií tonzil a lymfadenopatií
  - CNS – meningoencefalitida, sy Guillain-Barré
  - hematologické – trombocytopenie, anemie
  - ruptura sleziny (nejčastěji ve 2.–3. týdnu onemocnění; projevy: bolesti břicha a příznaky hemoragického šoku) trombocytopenie, anemie
  - postižení myokardu – myokarditida
  - **Duncanův syndrom** – fatální průběh primoinfekce EBV u chlapců s primární imunodeficiencí (X-vázaný lymfoproliferativní syndrom)

Dgn.

- podezření – typický klinický obraz a epidemiologické údaje (věk pacienta)
- KO – leukocytóza
- diferenciál – lymfocytóza, event. atypické lymfocyty (reaktivní T-bb působící cytotoxicky na infikované B-bb)
- jaterní testy: elevace transamináz (obvykle 2–3×, ale někdy i 10× a více)
- zvýšený titr heteroprotilátek - Ericksonův OCH test
- potvrzení dgn.
  - vyšetření heterofilních protilátek Paul-Bunnelovou reakcí
  - specifických protilátek proti Ag EBV metodou ELISA (VCA – kapsidový antigen, EA – časný antigen, EBNA – jaderný)
    - primoinfekce: vzestup IgM a IgG proti VCA, poté i EA, chybí Ig proti EBNA
    - latentní stadium: pozitivní Ig proti EBNA
    - reaktivace infekce: IgG proti VCA, EBNA, EA a někdy i IgM proti VCA
- diferenciální dgn.
  - odlišit sy infekční mononukleózy (CMV, HHV-6, adenoviry, Toxoplasma gondii)

Terapie

- léčba je především symptomatická (antipyretika, nosní kapky, obklady na krk)
- součástí terapie je klidový režim, jaterní šetřící dieta a podávání hepatoprotektiv
- atb – k potlačení bakteriální superinfekce nebo koinfekce – peniciliny nebo makrolidy (aminopeniciliny jsou KI!)
- kotrikoidy – u pacientů s výrazným otokem hrtanu a hltanu
- onemocnění ustupuje do 2–4 týdnů, ale únava, slabost a nechutenství může přetrvávat několik měsíců
- po prodělání infekční mononukleózy je vhodná půlroční dispenzarizace (celkový stav, krevní obraz, jaterní testy)

33. b) PREVENCE a PROFYLAXE INFEKČNÍCH NEMOCÍ U CESTOVATELŮ

- vzrůstající turismus i do nejdlejších koutů světa – riziko zavlečení nemocí, jež se u nás nevyskytují
- je tedy nutné mít o nich základní představu a znát pravidla prevence a profylaxe některých infekcí
- cestovatel by měl být poučen o epidemiologické situaci ve své vysněné destinaci
- výhodné je navštívit některé pracoviště cestovní medicíny – doporučí očkování, případně antimalarickou profylaxi a upozorní na konkrétní možná rizika
- **Před cestou**
  - vakcinace (povinná, případně doporučená s dostatečným předstihem)
  - antimalarická profylaxe (v případě nutnosti) – viz. ot. 50b
  - sestavení cestovní lékárničky
- **Během cesty**
  - zásady bezpečného stravování (balená voda, řádná tepelná úprava jídla)
  - vyvarovat se kontaktu se zvířaty
  - ochrana před hmyzem a členovci (repellent, moskytiéra)
  - zásady bezpečného sexu
- **Po návratu**
  - dokončit antimalarickou profylaxi
  - okamžité vyšetření lékařem v případě jakýchkoli obtíží
  - neopomenout souvislost zdravotních obtíží, které se vyskytly s odstupem času

Onemocnění cestovatelů (hojná)

- nejčastější choroby – průjmová onemocnění
- VH, malárie, břišní tyfus, cholera, amébová úplavice, kožní leishmanióza, meningokoková meningitida, vztekliná, horečka dengue, žlutá zimnice
- vzácně ebola, marburgská nemoc a schistosomióza

Očkování před odjezdem do zahraničí

- prováděno na základě doporučení jednotlivých zemí (délce pobytu, typu cesty, ročním obdobím, věku, epidemiolog. situaci v obl.)
- povinné:
  - očkování proti žluté zimnici (rovníková Afrika, J Amerika)
  - očkování tetraivalentní vakcínou proti meningokokům (poutníci do Mekky)
- ostatní očkování jsou nepovinná, cestovatelům jsou doporučena:
  - proti HBV, HAV (Havrix), meningokokové infekci (A+C), břišnímu tyfu, japonské encefalitidě, vzteklině
- před odjezdem do zahraničí ověřit platnost očkování proti tetanu a zvážit přeočkování proti přenosné obrně a záškrtu
- očkování i antimalarickou profylaxi si cestovatel hradí sám

34. a) ANAEROBNÍ INFEKCE MĚKKÝCH TKÁNÍ

- anaerobní mikroby jsou normální součástí flóry kůže a sliznic
- v tlusté střevě - 99,5-99,9%, v ústech, vagině a na kůži - 90-95%
- mohou však vyvolat hnisavý až nekrotizující zánět
- předpokladem:
  - porušení kožní či slizniční bariéry traumatem, operací, event. zánětlivým procesem
  - současně anaerobní podmínky - způsobeny ischemií, nekrózou, jinou infekcí
- infekce jsou většinou smíšené

Etiologie

- G+ koky - peptostreptococcus, peptococcus
- G+ sporulující tyče - clostridium
- G+ nesporulující tyče - propionibacterium, bifidobacterium, actinomyces, arachnia, lactobacillus, eubacterium
- G- tyče - bacteroides, fusobacterium, leptotricha
- G- koky - veillonella
- nejagresivnější - peptostreptokoky, klostridia, bakteroidy a fusobaktérie

Epidemiologie

- vstup z porušené kůže či sliznice, většinou endogenní
- exogenní infekce - vzácně, prakticky jen u klostridií

- každá část organismu má složení bakterstva trochu jiné - to je důležité na volbu ATB...
  - ústa a orofarynx - bacteroides, fusobacterium, peptokokus..
  - distální ileum a colon - bacteroides, lactobacilus, clostridium, fusobacterium, e.coli...
  - ženský genitál - peptococcus, lactobacilus, bacteroides, clostridium...

Klinický obraz a dgn.

- do anaerobních infekcí patří řada jednotek (nejvýznamnější jsou z hlediska infekce: tetanus a klostridiová infekce)
- často odporně páchnoucí sekrece z rány (ale nemusí páchnout)
- přítomnost plynu ve tkáni (krepitace)
- sklon k nekrotizaci a vzniku gangrény
- etiologii je nutno podpořit kultivačně

Terapie

- řádná drenáž ložisek, radikální a včasná nekrektomie
- obnovení průtoku krve danou oblastí
- ATB
  - většina je citlivá na penicilin G, ampicilin a chloramfenikol, metronidazol
  - naprosto neúčinkují aminoglykosidy!!!

TETANUS – viz. ot. 7a

KLOSTRIDIOVÁ INFEKCE MĚKKÝCH TKÁNÍ

Etiologie

- Clostridium perfringens
  - nejčastější původce plynaté gangrény
  - G+ tyčka s tupými zakulacenými konci, má pouzdro, není pohyblivá, tvoří spory
  - ve velkém množství ve stolici a jeho spory jsou na kůži, zejména na hýždích a stehnech
  - spory jsou rezistentní k většině dezinfekčních roztoků
- onemocnění mohou vyvolat i: Cl. novyi, septicum, histolyticum

Epidemiologie

- součást běžné střevní flóry u lidí i zvířat
- dostávají se půdy s výkaly (zde dlouho zůstávají), lze je dobře izolovat z vody, prachu
- v anaerobních podmínkách vytváří různé množství toxických substancí a plyn
- vznik infekce souvisí nejčastěji s traumatem nebo operačním zákrokem
- plynatá sněť bývá komplikací operací zažívacího traktu, event. amputace končetin
- zdroj nákazy
  - endogenní (ranka v perineu a stolicí se to tam dostane...)
  - exogenní (kontaminace rány znečištěnou půdou - hlavně za válek...)
- podmínka = lokální predispoziční faktory, jež umožňují replikaci vegetativních forem
  - tkáňová hypoxie, cizí těleso v ráně, cévní insuficience

Klinické projevy

- inkubační doba – 8h – 3t, nejčastěji 1-3 dny
- mohou vznikat různé projevy
  - hnisavý zánět - chovají se jako pyogenní agens...
  - hnisavě-nekrotický proces - lokální účinek toxinů
  - rychle se šířící nekrotické procesy s celkovou intoxikací
  - proč je to jednou tak a jednou tak, není jasné, snad je to dané oxygenací tkáně...
- **celulitida**
  - infekce lokalizovaná v měkkých tkáních suprafasciálně
  - postižení kůže a podkoží
  - otok v místě rány s minimální bolestivostí a krepitace při palpaci, málo systémových příznaků
- **klostridiová myozitida**
  - rovněž bez systémových projevů a bez známek myonekrózy
- ale obě formy mohou vzácně progredovat do šokového stavu
- **myonekróza (plynatá gangréna)**
  - hnisavý nekrotizující zánět, rychle se šíří kůží, podkožím i svaly
  - typická silná bolestivost v léze (hlavní příznak pro dif. dg. - bolest je neadekvátně větší velikosti rány)
  - při palpaci či rtg – výskyt plynu – krepitace díky bublinkám plynu v houbovitě změněné tkáni
  - bělavá barva kůže se mění v bronzový kolorit, tvoří se puchýře či hemoragické buly
  - z rány vytéká sérosangvinolentní seret s pronikavě nasládlým zápachem

- úzkostný stav, mírně zvýšená teplota, tachykardie
- při progresi choroby – hypotenze, následuje šok s multiorgánovým selháním

Dgn.

- podle klinického obrazu, microbiologické vyšetření exsudátu, krve, částí nekrotické tkáně
- přímé mikroskopické vyšetření nátěru z rány
- ne vždy přítomnost klostridia v ráně znamená infekci (častěji neznamená) – bereme zřetel na kliniku
- diferenciální dgn. - infekce měkkých tkání s podobnou klinikou (streptokoky, smíšená aerobně-anaerobní flóra)

Terapie

- nejdůležitější je chirurgická intervence s širokým otevřením rány, odstranění nekrotických hmot, event.cizího tělesa
- rána se nešíje, po pečlivém ošetření se nechává otevřená a volně obvázaná
- okamžitá léčba atb, s přihlédnutím k možné smíšené infekci
  - lékem volby je krystalický pnc v megadávkách v kombinaci s aminoglykosidem a metronidazolem
- hyperbarická komora
- antigangrenózní globulin – pokud ano, tak v iniciální fázi terapie
- probíhá na JIP

Prevence

- počet spor lze redukovat – důkladná příprava operačního pole jodovým antiseptikem
- znečištění rány s vážným poškozením tkání – včasné chirurgické ošetření, odstranění cizích těles, atb profylaxe krystalickým pnc

34. b) TULARÉMIE (zajecí nemoc)

- onemocnění zvířat, zejména drobných hlodavců a zajíců, s přírodní ohniskovostí přenosné na člověka
- nejčastěji se projevuje tvorbou primární ulcerózní léze v místě brány vstupu infekce s následnou akutní zánětlivou reakcí regionálních uzlin

Epidemiologie

- rezervuár nákazy je přibližně 100 druhů savců, ptáků, obojživelníků i ryb a přibližně stejný počet druhů bezobratlých
- Infekci mezi zvířaty přenášejí především klíšťata, zčásti i komáři. Nákazu členovci mohou přenést i na člověka.
- Infekce proniká do organismu kožní oděrkou, neporušenou kůží, spojivkou, sliznicí dýchacího i zažívacího traktu a to buď přímým kontaktem se sekrety či tělními tekutinami na tularémii uhynulých nebo nemocných zvířat, nebo pomocí vektorů (klíšťata, voda, prach, aerosol, sekundárně kontaminovanými předměty, či potravinami, nápoji apod.).
- Na člověka se nákaza nejčastěji přenáší při manipulaci s tularemickými zvířaty (nejčastěji zajíci) drobnou oděrkou nebo i neporušenou kůží, sliznicí GIT po požití nedostatečně tepelně zpracovaného pokrmu z tularemického zvířete, nebo pitím kontaminovaného nápoje, včetně mléka. Infekce může proniknout i dýchacím traktem při vdechnutí infikovaného prachu nebo aerosolu, který vzniká při zpracování hospodářských produktů.
- Epidemie obvykle v pozdních podzimních a zimních měsících po dlouhém teplejším „babím“ létě.
- Transmisivně klíšťaty přenášená onemocnění – v pozdních jarních a letních měsících.
- Přírodní ohniska u nás jsou především na J Moravě.

Původce: *Francisella tularensis*

- Gramnegativní kokobacil 0,1-0,5 μm, nejlépe roste na Mc Coyově půdě a Francisově agaru.
- Nejvímavější laboratorní zvířata – myš, křeček a morče.
- Čtyři varianty či podtypy:
  - *F. tularensis ssp. tularensis* – rozšířená hlavně v USA, Kanadě a Mexiku
  - *F. tularensis ssp. palearctica* – rozšířená v Evropě, na Sibiři a Blízkém východě
  - *F. tularensis ssp. mediasiatica* – rozšířená ve středoasijských republikách bývalého SSSR
  - *F. tularensis ssp. japonica* – podobná evropské variantě, vyskytuje se v Japonsku.

Klinické formy tularémie

- inkubační doba 1-21 dnů, většinou 3-5 dnů
- onemocnění začíná obvykle náhle horečkou, mrazením, bolestmi hlavy a ve svalích
- vyústí v závislosti na vstupní bráně v některý ze specifických tularemických sy:
  - *Formy zevní*
    - **ulceroglandulární** – nejčastější, primární bolestivá makulopapulózní eflorescence s následnou exulcerací a akutní zánětlivou reakcí regionální uzliny, která může kolikovat a

vytvořit píštěl

- **glandulární** – jen zduření uzlin bez primárního infektu
- **oroglandulární** – těžká exsudativní faryngitida
- **okuloglandulární** – těžká konjunktivitida a léze preaurikulární uzliny
- **Formy vnitřní**
  - **plicní** – bronchopneumonická infiltrace s reakcí hilových uzlin
  - **abdominální** – horečka, průjem, bolest břicha, splenomegalie
- **Forma primárně lymfohematogenně generalizovaná**
- **Smíšené, event. kombinované formy**

Diagnostika

- Opírá se o komplexní zhodnocení epidemiologické anamnézy, klinického obrazu a výsledků sérologického vyšetření (aglutinace, KFR) – to dgn. potvrdí
- Specifické protilátky se objevují teprve koncem 2., nejčastěji ve 3. týdnu onemocnění!!!

Terapie

- ATB – nejčastěji doxycyclin (tetracyklin) + gentamycin (aminoglykozid)
- Další ATB – spiramycin, v poslední době fluorované chinolony a rifampicin
- Doba podávání ATB – 10 až 14 dní
- hladina gentamicinu se monitoruje
- Důležitou podmínkou úspěšnosti ATB léčby je její včasné zahájení
- Kolikující lymfatické uzliny třeba včas chirurgicky ošetřit – tj. incidovat a drénovat. Pouhé vypunktování hnisu k sanaci zpravidla nestačí!!

Prevence

- veterinární dozor, ochranné pomůcky, zvláště při manipulaci s uhynulými zvířaty, vakcinace exponovaných možná
- podléhá hlášení!!!

35. a) DIFERENCIÁLNÍ DGN LYMFADENOPATIÍ

- lymfadenopatie – patologické zvětšení mízních uzlin
- mnoho příčin, jeden z nejčastěji popisovaných nálezů
- význam zcela benigní x může znamenat řadu vážných onemocnění
- příčiny:
  - infekční – virové, bakteriální, parazitární či mykotické
  - neinfekční – onkologická onemocnění, kolagenózy, alergie, střádavé poruchy, vrozené imunodeficity
- pacienta musíme posuzovat komplexně
  - věk (četnost benigních procesů klesá s věkem)
  - pohlaví, rodinná, pracovní, sociální anamnéza
  - obtíže (ztráta na váze, noční pocení..)
  - důležitý je údaj o horečce, třesavce, zimnici
  - rychlost progresu lymfadenopatie
- primární postižení uzlin x choroba spojená s lymfadenopatií
- lymfadenopatie
  - generalizovaná (dvě a více navzájem nesouvisějící oblasti)
  - lokalizovaná
- detekce lymfadenopatie
  - začínáme zobrazovacími metodami
    - USG – posouzení kolikvace
    - skiagram hrudníku, sonografie břicha a pánve, event. CT mediastina, břicha či pánve pro posouzení zvětšení uzlin v příslušných lokalizacích
    - lymfangiografie, MRI
  - histologické vyšetření
    - punkční biopsií nebo exstirpací (přínosnější)
    - uzlina se vždy odesílá na rutinní histologii, ale i na kultivaci a v indikovaných případech i k speciálnímu vyšetření (elektronová mikroskopie, PCR...)
    - charakteristické pro: tbc, toxoplasmózu, CMV, mykotické onemocnění

Diagnostický postup u lymfadenopatií

- **Epidemiologická anamnéza:**
  - kontakt se zvířaty (kočkami, psy, drůbeží apod.), stravovací návyky (ochutnávání syrového masa), výskyt tuberkulózy v rodině, sexuální kontakty, cestování apod.
- **Nynější onemocnění:**
  - trvání lymfadenopatie, přítomnost dalších chorobných příznaků (nočních potů, subfebrilií, febrilií, hubnutí apod.), léky (fenytoin, hydantoináty, alopurinol, tyreostatika, antileprotika apod.)
- **Fyzikální vyšetření:**
  - lokalizace a velikost lymfatické uzliny, bolestivost, přítomnost kožních změn nad uzlinou, pohyblivosti vůči okolí, přítomnost kolikvace, píštěle, periglandulárního edému, vznik paketu uzlin
  - patologický nále v drenážní oblasti (primární zánětlivý proces, ranka na kůži)
  - systémové a jiné průvodné příznaky (zvýšená teplota či horečka, exantém, kachexie, ikterus, hepatosplenomegalie apod.)
- **Laboratorní vyšetření:**
  - sedimentace, KO včetně diferenciálu, jaterní testy, elektroforoeogram plazmatických bílkovin
  - serologie infekční mononukleózy, toxoplasmózy, listeriózy, tularémie, event. jiných zoonóz a systémových mykóz, rubeoly, cytomegaloviru, EB viru, HIV, syfilidy, ASLO
- kožní testy - tuberkulinová reakce, kožní test na felinózu a jiné
- při vyšetřování se zaměřujeme hlavně na podčelistní, krční, šjiové, podpažní a tříselné uzliny
- při zduření submandibulárních uzlin - nutno vyloučit zubní původ
- při zduření inguinálních uzlin - nutno vyloučit pohlavní chorobu

LOKALIZOVANÁ LYMFADENOPATIE

- **infekční příčiny**
  - časté příčiny – zubní afekce, angíny, faryngitidy, InfM, exantémová onemocnění u dětí, běžné adenovirózy, akutní fáze HIV/AIDS (je u nich možný i obraz generalizovaného zvětš.)
  - parotida, HSV (1 – krční oblast, 2 – inguinální oblast), coxsackie viry
  - toxoplasmóza, toxokaróza, histoplasmóza, kokcidiodomykóza
  - postižení samotných uzlin – tbc, tularémie, nemoc z kočičího škrábnutí, aktinomykózy
  - lymfadenopatie reaktivní
    - otok uzlin drénujících místo infekce
    - diftérie, listerióza, streptokokové angíny, pyogenní infekce dutiny ústní, krku
  - *supraklavikulární lymfadenopatie*
    - intratorakální infekce, chronická mykobakteriální či mykotická infekce, akutní mediastinitida
  - *inguinální lymfadenopatie*
    - kapavka, syfilis, chlamidie, venerický lymfogranulom
  - *mezenteriální lymfadenopatie*
    - infekce kampylobakterem či yersiniemi
- **neinfekční příčiny**
  - nejzávažnější – onkotická onemocnění (typicky leukémie, lymfomy, jiné malignity ve stadiu generalizace)
  - *supraklavikulární lymfadenopatie*
    - intratorakální a intraabdominální maligní onemocnění (tu plic, mediastina, žaludku, ca prsu u žen, sarkoidóza)
    - levostranný nále – vyšetření břicha (hlavně oblast podbrániční)
  - *mezenteriální*
    - malignity této oblasti a malé pánve
    - nutno vyloučit zánětlivé onemocnění střeva
  - *inguinální*
    - možnou známkou opakovaných traumat a infekcí genitálu a DK
    - flegóna, metastazující melanom, lymfom, ca

GENERALIZOVANÁ LYMFADENOPATIE

- **infekční příčiny**
  - etiologicky možné jako u lokalizované formy
  - HIV perzistující generalizovaná lymfadenopatie, exanthema subitum, varicella, tbc, syfilis
  - u cestovatelů z tropů – viscerální leishmanióza, trypanosomóza, filarióza, histoplasmóza, kryptokokóza, tropické horečky (Lassa, dengue..)
- **neinfekční příčiny**
  - generalizované onkologické onemocnění
  - sarkoidóza, střádavé choroby (Gaucherova choroba...), kolagenózy, počáteční stadia autoimunitních

poruch, projevy alergie (včetně polékových reakcí)

35. b) PŘIROZENÉ PENICILINY

- spolu s cefalosporiny - betalaktamová ATB
  - obsahuje β -laktamový kruh
  - mechanismus účinku - inhibice posledního stupně syntézy buň. stěny
  - vazba na PBP (penicilin binding protein) - buněčný receptor, jsou různé, mají různou afinitu
    - acylují ho a tím ho inaktivují
  - blokáda transpeptidačních reakcí, brání zpevnění peptidoglykanu příčnými vazbami
  - lýza a smrt buňky - baktericidní!!!!
  - spektrum základních penicilinů - úzké - G+
  - oxacilin je prakticky jen na s. aurea
  - dobrý průnik do biologických tekutin, malý průnik do buněk, ven ledvinami
  - účinek je nezávislý na koncentraci - dostatečné udržení určité hladiny...
  - výborný bezpečnostní profil - velmi málo toxické, i pro těhotné
  - ale je riziko reakce z přecitlivělosti - hlavně dermatologické alergické projevy - kopřivka aj.
  - je ale i riziko anafylaktického šoku
  - kombinace - s aminoglykosidy - výrazná potence (synergismus)
  - žádné betalaktamy nepůsobí na mykobaktérie, IC parazity (chlamydie, mykoplasmata...)
- Rezistence vůči penicilinům -
- tvorba β -laktamázy (někdy na chromozomu, někdy plazmid) - mnoho druhů
  - změna PBP - mutace genu..., v současnosti vzrůstá význam (hodně u pneumokoků)
  - omezení průniku ATB stěnou bakterie
- Dávkovací intervaly - u perorálních je optimální á 6h (ampicilin)

1. Benzylpenicilin a jeho deriváty

- parenterální, špatně se vstřebává z GIT, nestabilní v kyselém prostředí
- dobrý na G+ (hlavně streptokoky) a na G- koky (neisserie)

Benzylpenicilin G krystalický

- draselná sůl, ve vodě rozpustná, nitrožilně (i.m. je bolestivá)
- u těžkých infekcí - meningokoková a pneumokoková meningitida a pneumonie, streptokoková endokarditida, neuroborrelióza
- v megadávkách - 10-50 miliónů jednotek denně

Prokain penicilin G

- výlučně na i.m.!, vytváří se tím nižší, ale déletrvající koncentrace
- na středně závažné infekce - spála, streptokoková angína, růže, syfilis

Benzathin penicilin G

- i.m. , nízké koncentrace, dlouhodobě
- není vhodný na terapii, po vyléčení se podá profylakticky, aby zabránil nové infekci streptokoky
- po infekci spálou, po angínách..., brání vzniku revmatické horečky

2. Acidostabilní peniciliny

Fenoxymethylpenicilin - Penicilin V

- stabilní v žaludku, perorálně
- hlavně na streptokokovou tonzilofaringitidu, na otitidu
- dávky - 0,4-0,8 MIU á 4-6h

Penamecilin

- podobně jako V penicilin

3. Protistafylokokové peniciliny

- stabilní vůči stafylokokové penicilináze
  - spektrum - stafylokoky, streptokoky
- Oxacilin - na stafylokokové nákazy, p.o. i i.v.
- 0,5-1g p.o. á 4-6h

36. a) SALMONELÓZA a SHIGELÓZA

SALMONELÓZA

- jedna z nejčastějších antropozoonóz
- akutní průjmové onemocnění s krátkou inkubační dobou

Etiologie

- Salmonella
  - G- nesporulující tyčka, přes 2000 sérotypů (z nich většina vyvolává onemocnění zvířat)
  - lidská onemocnění jsou způsobena především salmonelami ze skupiny B, C, D a E
  - Salmonella enteritidis – 90% všech onemocnění hlášených u nás, do 90. let nejběžnější S.typhimurium
  - kolonizují zažívací trakt mnoha živočichů, jsou obsaženy v povrchové i mořské vodě, odpadních vodách
  - 5 nejčastějších klinických syndromů:
    - 1) gastroenteritida
    - 2) bakterémie
    - 3) lokalizovaná infekce
    - 4) břišní tyfus
    - 5) asymptomatické nosičství

Epidemiologie

- Salmonella Enteritidis: 95% všech salmonelóz v ČR
- importována z USA a Kanady – cestou drůbežářských velkochovů (kontaminované krmivo, přenos hlodavci)
- výskyt onemocnění ve všech věkových kategoriích s maximem 1.-4. rok života
- nákaza alimentární cestou (kontaminace cukrářských či lahůdkářských výrobků)
  - nejčastější nákaza: vajíčka, event. kuřata. 50% lidských nálezů je způsobeno kontaminovanými zvířecími masnými i mléčnými nedostatečně tepelně zpracovanými produkty
- infekční dávka je vysoká (nižší u kojenců, novorozenců a imunosuprimovaných)
- inkubační doba 6-48 h
- ČR cca 40-50 tis. salmonelóz /rok
- infekce ilea a colon - zánět sliznice, edém a polymorfonukleární infiltrace
- invazivní patogen (obsahuje plazmid, který kóduje invazivní charakter).
- Salmonella má schopnost penetrovat do lymfatických a krevních cév, střevní stěny a diseminovat do jiných tkání (kosti, klouby, srdce atd.)

Klinický obraz

- závisí na infekční dávce
  - malá dávka – asymptomatické vylučování agens stolicí
- gastroenterická forma (70 % - nejčastější)
  - od lehkého průjmu až k těžkému horečnatému průběhu s hrozbou dehydratace (+ zvracení, bolesti břicha)
  - zánětem postiženo především tenké střevo, vzácně kolitidy – abscesy v kryptách a ulcerace
- tyfoidní forma
  - vzácně, vyvolavatel S. cholerae suis
  - déletrvající febrilní stav, často bakterémie
- u malých dětí může dojít k febrilním křečím
- závažná je extraintestinální manifestace infekce – u pacientů s jiným těžkým základním onemocněním (DM, malignity)
- ke vzniku salmonelové cholecystitidy disponuje přítomnost konkrementů
- při bakteriemi (je krátkodobá) může dojít k metastatickému rozsevu a manifestace infekce v kterémkoliv orgánu
  - osteomyelitida, septická artritida, infekce močových cest, abscesy intraabdominálně i v parenchymatózních orgánech

Dgn.

- kulturační vyšetření stolice
- suspekce na extraintestinální postižení – hemokultura a mikrobiologie (moč, kloubní výpotek..)
- i při nekomplikovaném průběhu – změny v KO a vysoké CRP
- Widalova reakce – anti-O, anti-H (dnes již málo spolehlivá)

Terapie

- nekomplikovaný průběh salmonelové gastroenteritidy – atb nejsou indikována
  - symptomatická
    - hlavní je rehydratace - čaj, minerálky bez bublin, Endiaron, Smecta nebo uhlí

- atb léčba pro komplikace a pacienty se závažným základním onemocněním
  - ampicilin nebo cefalosporiny III. generace, kotrimoxazol (jen u rezistencí kmenů), případně flurochinolony (ciprofloxacin, norfloxacin)
- nosičství salmonel: chinolony, CHCE, (autovakcíny)
- nejsou vhodné léky zpomalující peristaltiku (Raesec, opium...) - větší vstřebávání toxinů

Prevence

- dodržování technologických postupů při přípravě jídel
- použití tepelně nezpracovaných produktů a polotovatů zejména z vajec (majonézy, cukrářské krémy) je vysoce rizikové

SHIGELÓZA – bacilární úplavice

Etiologie

- původce – Shigely
  - G- termolabilní tyčky
  - sérologicky více skupin – u nás většinou (až 70%) S. sonnei, dále S. flexneri v 13 sérotypech, infekce S. dysenteriae a S. boydii u nás výjimečně, většinou importované

Epidemiologie

- k nákaze stačí i méně než 200 mikrobů = velmi nízká infekční dávka, proto častý interhumánní přenos
- nejnakažlivější bakteriální střevní onemocnění
- Shigella spp. - přes 200 mil. lidí ročně infikováno, přes 650 000 úmrtí ročně
- epidemie při válkách či katastrofách... hromadný výskyt v kolektivech s nízkou hygienou
- zdroj – člověk vylučující agens stolicí v průběhu onemocnění nebo v rekonvalescenci (i několik týdnů po akut. fázi)
- převládá přenos přímým kontaktem, přenos vodou a potravinami také možný
- získaná imunita po prodělaném onemocnění je minimální (slabá protilátková odpověď, možnost infekce jiným sérotypem)

Klinický obraz

- u nás většinou lehký průběh, malnutrice disponuje k těžkému průběhu
- nevolnost, bolest břicha, horečka s třesavkou, četné průjemové stolice (zprvu vodnaté, poté objemné, hlenovité s příměsí krve), typicky jsou přítomna neovladatelná nutkání na stolicí (tenesmy)
- při hypertermii hlavně může být meningeální sy, případně febrilní křeče (hlavně u dětí)
- u kachektických v tlustém střevě mohou vzniknout hlubší ulcerace až perforace
- u dětí zaznamenán výskyt hemolyticko-uremického sy
- komplikace: HUS, intestinální obstrukce, neurologické komplikace (neurotoxin-S.dysenteriae typ 1), artritidy

Dgn.

- rozhodující je kultivační nález

Terapie

- v akutní fázi důležitá rehydratační léčba
- atb indikovány u těžších forem – shigely citlivé na fluorochinolony a cotrimoxazol (dobu vylučování s. neovlivní)

36. b) ANTIVIROVÁ TERAPIE HERPETICKÝCH INFEKČÍ a CHŘÍPKY

- viz. Lincová 516-521 + viz.ot. 1a, 29a, 32a, 33a, 43a

- chemoterapeutika proti virovým infekcím - klasifikace do tří hlavních skupin
  - látky, které inaktivují intaktní virus (viroidní látky)
  - látky, které inhibují replikaci viru (antivirové)
  - látky, které zvyšují odpověď organismu (imunomodulancia)
- viroidní látky jsou pro organismus většinou příliš toxické, neužívají se
- nejdůležitější jsou antivirové látky
- mechanismus účinku antivirových látek - zabránění penetrace nebo následnému odpláštění, selektivní inhibice virových enzymů, inhibice translace virové mRNA,..

LÁTKY POUŽÍVANÉ PROTI HERPETICKÝM VIRŮM

- tzn. proti: HSV-1, HSV-2, VZV, EBV a CMV

Aciclovir (herpesin)

- podobný účinek jako vidarabin, selektivnější
- je selektivně vychytáván poškozenou buňkou
- mnohem účinnější proti virové polymeráze

- hlavně na HSV a VZV, méně už na EBV a CMV
- vzniká i rezistence (hlavně u HIV pacientů)
- prakticky bez NÚ, u i.v. - tromboflebitidy

Foscarnet

- inhibuje herpetické viry, DNA polymerázu i reverzní transkriptázu
- léčba CMV u AIDS, a léčba HSV a CMV infekce, které jsou rezistentní na acyklovir a ganciklovir

Ganciklovir

- inhibuje DNA polymerázu
- NÚ - krevní poruchy (útlum dřeně!), bolesti hlavy, psychózy, křeče, kóma
- je teratogenní
- u závažných CMV infekcí po transplantacích, u AIDS

Vidarabin

- kompetitivně inhibuje DNA polymerázu
- proti DNA virům
- místní terapie herpetické keratitidy, jde do CNS - u herpetické encefalitidy
- je ale nahrazován acyklovirem

Trifluridin

- místní užití při herpetické infekci oka

další : idoxuridin, cidofovir, docosanol, penciclovir, fomivirsen

LÁTKY POUŽÍVANÉ PROTI VIRŮM CHŘIPKY

- jsou to látky účinné hlavně proti chřipce A a B, ale i proti jiným virovým onemocněním

Amantadin

- stabilní tricyklická amin, zvyšuje dopaminergní aktivitu ve striatu → léčba Parkinsona...
- patrně interferuje s odpláštěním virionu
- účinný na virus chřipky A, rubeolu
- vhodný spíše jako profylaxe v době epidemie
- KI - epilepsie, psychické poruchy, vředová choroba, srdeční choroby... těhotenství
- NÚ - nevěle, bolesti hlavy, neklid, nesoustředěnost, nespavost

Rimantadin

- strukturální analog amantadinu

Oseltamivir (tamiflu)

Zanamivir (relanza)

+ další antivirové látky...

Ribavirin

- inhibuje široké spektrum DNA i RNA virů
- proč se neví
- účinný na RSV bronchiolitidu, akutní hepatitida A aj.
- jako aerosol

37. a) AKUTNÍ ONEMOCNĚNÍ HORNÍCH DÝCHACÍCH CEST (kromě chřipky)

- vyspělé země – nejčastější příčina neschopnosti, smrtelnost není významná
- rozvojové země – nejčastější příčina úmrtí, zejména u dětí
- postihuje všechny věkové kategorie
- manifestace od banálních forem až po fatální případy
- dle anatomického dělení dýchacího ústrojí rozeznáváme:

- **akutní infekce horních cest dýchacích**
  - sy infekční rýmy
  - akutní rinofaryngitida
  - akutní tonzilo-faryngitida
  - akutní sinusitida
  - mesotitida
  - akutní laryngitida
  - akutní epiglottitida

- infekce dolních cest dýchacích
  - akutní bronchitida, akutní bronchiolitida, pneumonie klasické a atypické
- zřídka postihují izolovaně pouze určitou část dýchacího ústrojí
- častěji postižení více oblastí, přičemž dominantní postižení 1 úseku převládá
- obvykle sezónní výskyt s maximem na podzim a v zimě – epidemie až pandemie (chřipka)
- dominantní šíření vzdušnou cestou kapénkami
- zdrojem – nemocný nebo asymptomatický nosič
- etiologie (více než 200 známých respiračních patogenů)
  - viry: *parmyxoviry, ortomyxoviry, pikornaviry, koronaviry, adenoviry a herpesviry*
  - bakterie: *Streptococcus pyogenes, zejména sk. A, Haemophilus influenzae, Streptococcus pneumoniae, Mycoplasma pneumoniae, chlamydie...*
  - parazité
  - patogenní houby

Tabulka 2. Srovnání příznaků a klinických projevů bakteriální a virové infekce

Streptokoková infekce	Virová infekce
Komplikovanější průběh vyžadující antibiotickou léčbu spojený s: <ul style="list-style-type: none"> • horečkou přes 38 °C • třesavkou • schváceností • vystupňovanou bolestí v krku a při polykání, někdy spojenou s otalgii • foetorem ex ore • hypersalivací • bolestivým zvětšením krčních uzlin 	Nekomplikovaný průběh nevyžadující antibiotickou léčbu. Současná přítomnost příznaků zánětu i v okolních anatomických regionech díky vysoké komunikativní schopnosti průniku infekce (nazofaryngitida, sinusitida, faryngitida, otititida, laryngitida, tracheobronchitida) spojený s příznaky: <ul style="list-style-type: none"> • výtokem z nosu • kýčáním • kašlem • bolestmi hlavy

Akutní rinitida, rinofaryngitida

Etiologie a epidemiologie

- pokud je infekční – prakticky vždy virová (*rinoviry, koronaviry, RS virus, virus parainfluenzy a adenoviry*)
- u malých dětí podobný obraz u *Streptococcus pyogenes*
- přenos – kapénkami, kontakt kontaminovanými prsty
- inkubační doba 24-72h

Klinika

- zpočátku pálení v nose či v krku s kýčáním
- následuje profusní serózní sekrece z nosu – po 3 dnech hlenohnisavá, cefalea, anosmie
- teplota u dospělých normální nebo jen lehce zvýšená x u dětí i febrilní průběh
- odeznívá obvykle do 5-7 dnů
- 98% rinitida bývá doprovázeno zbytněním sliznice paranasálních dutin - *rhinosinusitida*
- někdy nezůstává omezeno na dutinu nosní – na faryng, laryng i do tracheobronchiálního stromu – trvá až 2 týdny
- nejčastější komplikace:
  - sinusitida a otitida bakteriálního původu (*Str.pneumoniae, H.influenzae*)
  - u kojenců i možnou příčinou náhlého úmrtí

Terapie

- diferenciální dgn. od alergické rinitis
- symptomatická
  - dekongesce nosní sliznice
  - bolest a teplota – paracetamol, ibuprofen nebo salicyláty (ne do 10 let)
  - kašel - antitusika
- nekomplikovaná rinofaryngitida není indikací k atb

Akutní sinusitida

- docela časté, obvykle jako komplikace akutní infekce HDC
- původ – edematózní sliznice omezuje drenáž vedlejších dutin a umožňuje osídlení bakteriemi; nebo odontogenní
- etiologie:
  - viry – *rinoviry, virus parainfluenzy, virus chřipky...*
  - bakterie – *nejčastěji neopouzdřené kmeny H.influenzae a S.pneumoniae, méně M. catarrhalis*
  - kvasinky i alergický původ
- nejčastěji postižení maxilárních dutin

- sinusitida frontální, sphenoidální a etmoidální méně častá, ale s rizikem častějších komplikací
- klinika: bolest hlavy, horečka, hnisavá sekrece z nosu (u bakterií), kašel často přidružen u dětí
- komplikace:
  - infekce CNS (purulentní meningitida, mozkový absces, zánět nitrolebních splavů)
  - recidivující až přechod do chronicity

Dgn.

- rtg vyšetření vedlejších dutin (hladina tekutiny, zastření dutin, event. zduření více jak 5 mm)
- původce – výplachy z dutin
- k důkazu bakteriální etiologie – CRP, KO a FW

Terapie

- lékem volby je amoxicilin (co-amoxicilin), dále cefalosporiny, při alergii makrolidy – léčba 10-14 dnů
- lokálně dekongescencia, antihistaminika a antipyretika

Otitis media acuta (oma)

Charakteristika

- velmi časté onemocnění, zejména děti 3 měsíce až 3 roky
- alespoň jednou atakou onemocní 80% dětí
- obvykle jako komplikace zánětu HCD
- průnik Eustachovou trubicí z nosohltanu do středouší

Etiologie

- viry – rhinoviry, viry influenzy i parainfluenzy, adenoviry, RS virus
- bakterie – S. pneumoniae, H. influenzae
méně často M. catarrhalis, S. pyogenes, S. aureus, M. pneumoniae (myringitis bullosa)

Klinika

- obvykle předchází infekce HCD
- silná bolest ucha, horečka, celkové příznaky – neklid, pláč, nechutenství, zvracení, průjem
- spontánní perforace – zmírnění bolesti + sangviolentní-hnisavý sekret z ucha

Komplikace

- spontánní perforace bubínku – při recidivách, možná převodní poruch sluchu
- mozkový absces, purulentní meningitida
- mastoiditida, paréza n. VII

Dgn. - klinický obraz + otoskopie, paracentéza + odběr sekretu na kultivaci

Terapie

- lék volby amoxicilin 60-90 mg/kg/den
- při alergii cefalosporiny II. g., makrolidy – léčba 7-10 dnů
- lokálně dekongescencia, popř. antihistaminika, antipyretika

Prevence

- otužování, důsledná léčba infekcí HCD
- očkování proti pneumokokům – plošná vakcinace

Akutní tonzilofaryngitida

- jednou z nejčastějších příčin návštěvy praktického lékaře

Etiologie

- viry (vyvolávají přes 80%) – adenoviry, EBV, CMV
- děti do 3 let – převažují viry – adenoviry (kašel, rýma, konjunktivitida), enteroviry, herpesviry
- předškolní a mladší školní věk – S. pyogenes (10-20%)
- dále: EBV, CMV
- virové tonzilofaryngitidy

- bolest v krku, polykací obtíže, prosáklá sliznice nosohltanu, zduřelé tonzily, horečka, zánět spojivek, kašel, rýma
- herpangína – Coxsackie viry A (enteroviry), bolestivé vezikuly na patře a tonzilách, výsev v létě
- sy ruka-noha-úst
- HSV-1
- faryngitida - katarální stádium spalniček – vzácná – u neočkovaných
- infekční mononukleóza – EBV – větší děti a adolescenti
  - vysoká horečka, bolest v krku, polykací a dýchací potíže, zarudnutí hrdla, podčelistní zduření uzlin – pakety uzlin, rinolalie (nosová řeč), foetor ex ore, zbytnění tonsil, na nichž splývavé povlaky, hepatosplenomegalie
  - Holzelovo znamení – petechie na patře
  - Bassův příznak – prosáknutí očních víček
  - sy IM – CMV (méně výrazné poškození tonzil), vysoké horečky, únava

- streptokoková tonzilofaryngitida
  - S.pyogenes (betahemolytický ze sk. A)
  - vysoká horečka, bolest v krku, polykací obtíže, šarlatové zarudnutí hrdla a tonzil, povlaky na tonzilech, podčelistní zduření uzlin, bělavě povleklý jazyk – malinový jazyk
  - angína katarální – folikulární – lakunární – PM
  - *spála (scarlatina)*
    - pyrogenní exotoxin (SPE, A-E)
    - streptokoková tonzilitida + makulopapulózní exantém – světle červený především v tříslech, podbřišku, vnitřní straně stehien, podpaždí
    - bílý dermatografismus, olupování kůže
    - Filatův příznak – zarudnutí tváří + cirkumorální výbled
    - Šrámkův příznak – na kůži kolem nehtového lůžka drobné bělavé papulky
    - Pastiasův příznak – petechie v kožních ohybech
- záškrt (diphtheria)
  - Corynebacterium diphtheriae
  - vzácné onemocnění díky očkování – importovaná nákaza
  - horečka, pevně lpějící šedobělavé povlaky na mandlích, rinolalie, foetor ex ore, HSM
  - collum caesareum – masivní zánětlivá reakce krčních LU
  - difterický krup – postižení laryngu povlaky – může vést k udušení během několika hodin
  - chabé parézy, myokarditida, náhlé úmrtí
  - terapie: antidifterický hyperimunní globulin + P(G)-PNC, při alergii makrolidy
- Plautova-Vincentova angína (plót-vensán)
  - zřídka, smíšená flóra anaerobních bakterií – Fusobacterium, Borrelia vincentii
  - jednostranná nekroticko – ulcerózní tonzilitida, hnisavý zápach z úst, regionální lymfadenopatie
  - terapie: PNC, klindamycin, TET, metronidazol

Komplikace

- peri-, paratonzilární absces, retrofaryngeální šíření infekce
- otitida, sinusitida
- revmatická horečka, glomerulonefritida

Dgn.

- klinický obraz + laboratoř (CRP, KO)
- výtěr z tonzil - kultivace
- průkaz heterofilních protilátek – Paul-Bunnell, Eriksonova reakce (u dětí nad 5 let)
- sérologie EBV, CMV

Terapie

- lék volby je PNC, při alergii makrolidy x pokud není předpoklad spoluúčast bakterií – symptomatická léčba

AKUTNÍ LARYNGOTRACHEITIDA a EPIGLOTITIDA

Akutní stenozující laryngotracheitida

- ***izolovaná akutní laryngitida*** - relativně vzácná, viry parainfluenzy (typ 1,2,3), většinou afebrilní, chrapot, přechodná afonie, u starších dětí a dospělých

Etiologie a epidemiologie

- u dětí od 1-6 let (max. kolem 2 roku), chlapci postiženi častěji
- nejčastěji virus parainfluenzy typ 1 (méně 2,3) a chřipkový virus A (méně B), dále rinoviry, RSV a adenoviry

Klinika

- onemocnění obvykle začíná jako mírný katar HCD
- 2.-3. den se rozvíjí (často v noci) záchvatovitý, štěkavý, neproduktivní kašel s náhlým vznikem inspiračního stridoru s dušností
- intenzita dyspnoe je závislá na stenóze laryngu
- komplikace: rozvoj akutní respirační insuficience či pneumonie
- trvá 3-4 dny s pozvolným odezníváním příznaků

Dgn.

- klinikou + ověření laryngoskopicky

Léčba

- oxygenace, šetrná sedace, zvlhčování vdechovaného vzduchu... dle stavu event. intubace či tracheostomie
- nutná tedy komplexní intenzivní hospitalizační péče
- kortikosteroidy

Akutní epiglottitida

- závažné život ohrožující onemocnění
- téměř vždy způsobeno *H. influenzae*, typem b (způsobuje flegmonózní zánět epiglottis)
- nejčastěji u dětí mezi 2-5 lety
- začátek náhlý s horečkou, zimnicí a silnou dysfagií
- bolestivé polykání limituje pití, sliny vytékají z úst
- dítě zaujímá úlevovou polohu v sedě, vleže se prohlubuje dyspnoe, jež nastupuje velmi rychle
- v hrdle normální nález nebo jen lehké zarudnutí
- bez možnosti zajištění průchodnosti dýchacích cest se nedoporučuje vyšetření hrdla !!!
- laryngoskopie – výrazně zduřelá a intenzivně červená epiglottis
- laboratoř – zrychlená sedimentace ery, leukocytóza a kultura pozitivní *H. influenzae* b

Terapie

- zajistit průchodnost dýchacích cest inkubací
- nitrožilní aplikace cefalosporinů II. nebo III. generace, event. aminopnc s inhibitory betalaktamáz
- alternativní lék – chloramfenikol
- nutná okamžitá hospitalizace na JIP
- prevence: vakcinace proti *H. influenzae* b

Tabulka 3. Diferenciální diagnóza akutní subglotické laryngitidy a akutní epiglottitidy

	Laryngitis acuta subglotica	Epiglottitis acuta
Etiologie	banální virová infekce, sezónní	flegmóna epiglottis, sepse, Hib+
Začátek	náhlý, v noci, dramatický	pozvolný, do dušení uplynou hodiny
Horečka	subfebrilní, stav dobrý	přes 39 ° C, dítě vypadá nemocně
Bolest v krku	není, dítě volně polyká	velká, nepolyká ani sliny, tečou z úst
Vynucená poloha	není, dítě „řádí“	sedí v předklonu, nápadně klidné
Stridor	drsny, na vrcholu inspiria	není, spíše bubláni (retence sekretu)
Kašel	krátký, suchý, štěkavý	bojí se zakašlat pro bolest v krku
Hlas	setřený, chraptivý, afonie	jasný, mluví opatrně, tiše (bolest)
Dýchání	usilovné, zatahuje mezižebří	opatrné, povrchní, vpadá jugulum
Fyzikální nález	nevýrazný, faryngitis	oteklá epiglottis*, ticho na plicích je známkou kritické obstrukce
Charakter nemoci	banální, recidivující zánět hrtanu	invazivní, smrtelná infekční nemoc
Hlavní léčba	kortikosteroidy co nejdříve	antibiotika, tracheální intubace
Prevence	není	očkování proti hemofilu

37. b) INFEKCE PŘI NEUTROPENII, PORUCHÁM KOMPLEMENTU a SPLENEKTOMII

NEUTROPENIE

- neutropenie je pokles počtu neutrofilních granulocytů pod fyziologickou mez. U zdravého dospělého člověka tvoří neutrofilny asi 57–67% z celkového počtu bílých krvinek, u malých dětí to může být méně.
- deficiencie přirozené imunity

Výskyt

- zejména u nemocných s akutní leukémií v indukční fázi chemoterapie, po ozařování a u pacientů po úvodním (cca 1 měsíc) období po transplantaci (zejména kostní dřeně)
- z toho plynou příčiny: lékové reakce (cytostatika, analgetika), leukémie a její léčba
- k infekcím dochází při poklesu počtu neutrofilů <500 buněk/mm³
- vysoké riziko infekce při počtu neutrofilů <100 buněk/mm³

Klinické manifestace

- Obvykle febrilní neutropenie (= horečka s chudým fyzikálním nálezem s neutropenií), sepse, fungémie, méně často bakteriální pneumonie, nekrotizující enterokolitida, hepatolienální kandidóza, kožní infekce, perianální absces.
- u 20-30% pacientů s febrilní neutropenií je infekce vyvolána běžnou bakteriální flórou z kůže nebo sliznic
- febrilní neutropenie vyvolaná plísněmi je především u hematologických pacientů

Etiologie:

- **G- tyčkami**
  - *Pseudomonas aeruginosa*
  - *Acinetobacter* sp. (např. *A. calcoaceticus*, resp. *A. baumannii* komplex)
  - *Stenotrophomonas maltophilia*, *Burkholderia cepacia*, *Citrobacter* sp.
- **G + koky**

- *Staphylococcus aureus*, *Stafylokoky koaguláza negativní (S. epidermidis)*, *Streptococcus viridans*, *Enterococcus faecalis* a *Enterococcus faecium*
- houby
  - především *Candida sp.*, *Aspergillus sp.* + jiné vzácněji (*Fusarium sp.*, *Trichosporon sp.*)

Klinické manifestace

- Obvykle febrilní neutropenie (= horečka s chudým fyzikálním nálezem s neutropenií), sepse, fungémie, méně často bakteriální pneumonie, nekrotizující enterokolitida, hepatolienální kandidóza, kožní infekce, perianální absces.
- u 20-30% pacientů s febrilní neutropenií je infekce vyvolána běžnou bakteriální flórou z kůže nebo sliznic
- febrilní neutropenie vyvolaná plísněmi je především u hematologických pacientů

Prevence

- ochranná izolace, filtrovaný vzduch, hygienická opatření, profylaktická antibiotická a antifungální léčba

Terapie

- podle mikrobiální etiologie
- iniciálně je podávána empirická antibiotická léčba (i.v.): piperacilin/tazobactam
- při přetrvávání horeček imipenem/cilastatin (popř. meropenem) + vankomycin
- v případě plísnových infekcí je podáván amphotericin B
- podpůrná léčba: stimulační faktory - GM-CSF, G-CSF

PORUCHY KOMPLEMENTU

- řadí se mezi poruchy přirozené humorální imunodeficience
  - vrozené deficience komplementu - deficience properdinu, poruchy C6, C7, C8
  - získané deficience komplementu - především C3b (renální selhání, SLE)

Klinický obraz

- se projevuje jako rekurentní infekce vyvolané meningokoky nebo gonokoky, častější jsou i pneumokokové infekce

Prevence: imunizace proti meningokokům, pneumokokům a hemofilům

Léčba: dle doporučeného schématu

Prognóza:

- u získaných defektů komplementu je menší riziko fatálního průběhu meningokokové sepse
- u vrozeného defektu properdinu se naopak často vyskytuje těžký průběh invazivního meningokokového onemocnění (sepse a meningitidy)

INFEKCE U PACIENTŮ PO SPLENEKTOMII

- slezina je důležitým místem tvorby protilátek a zároveň je rezervoárem fagocytujících buněk
- po splenektomii je zhoršena sekvestrace neopsonizovaných opouzdřených bakterií
  - zejména *Streptococcus pneumoniae*, *Haemophilus influenzae*, *Neisseria meningitidis*
  - riziko rozvoje fulminantní sepse či meningitidy
- nezastupitelnou roli v prevenci těchto komplikací má:
  - chemoprofylaxe po splenektomii
  - a především vakcinace (proti hlavním etiologickým agens)

38. a) INFEKCE VYVOLANÉ ESCHERICHIA COLI

- *E. coli*
  - běžná součást střevní flóry – jedinec kolonizován takřka okamžitě po narození
  - dlouhodobě není schopna existovat mimo hostitele – nález (např. v pitné vodě) svědčí o znečištění výkaly
  - G- tyčka, termolabilní, dále rozlišitelná podle tělového (O), kapsulárního (K), a bičíkového Ag (H)
  - sérotypizace umožňuje stanovení pravděpodobné patogenity učováného kmene
  - tvoří tedy rozsáhlou skupinu patogeneticky odlišných agens
  - vyvolává
    - specifická průjmová onemocnění - hlavně u kojenců ale i u dospělců
    - nespecifická střevní (nákaza většinou exogenní) i extraintestinální onemocnění (endogenní)
  - lidská *E. coli* může nakazit zvířata, zvířecí člověka ne

STŘEVNÍ INFEKCE vyvolané *E. Coli*

Etiologie a epidemiologie

- akutní průjemová onemocnění u dětí i dospělých (hlavně u dětí)
- s přihlédnutím k patogentickým mechanismům se patogenní sérotypy obvykle dělí na kmeny:
  - ETEC **enterotoxické kmeny** (inkubace 9-12h)
  - EIEC **enteroinvazivní** (inkubace 10-18h)
  - EPEC **enteropatogenní** (inkubace 9-12h)
  - EHEC **enterohemoragické** – dnes veritoxigenní (3-8dní)
  - EAggEC **enteroaggregativní**
- E.coli se uchytí v tenkém střevě - k tomu potřebují kolonizační faktor (CFA), díky němuž přilnou ke sliznici
- tento CFA se nalézá na plazmidu

Enterotoxické kmeny (ETEC)

- průjem v tropech, v mírném pásmu se nevyskytuje
- podstatná část průjmů dětí a dospělých v oblastech s nízkou hygienickou úrovní
- infekční dávka je značně vysoká
- přenos – masivně kontaminovaná voda a potraviny
- schopnost produkovat termolabilní či termostabilní toxin (případně oba)
  - vyvolává choleraformní sy (cholera-like disease)
- jsou vybaveny kolonizačními faktory (adheziny) – umožňují pomnožení v tenkém střevě – produkce toxinu
- predispoziční faktor – malnutrice (tzv. **syndrom odstavených dětí**) - postiženy děti útlého věku v době po ukončení kojení = po odstavení od prsu má dítě průjem
- způsobují více klinických forem
  - *průjem cestovatelů* s benigním průběhem
  - *cholera-like disease* v oblastech endemického výskytu cholery
- průjemová onemocnění kojenců a malých dětí se sporadickým nebo epidemiologickým výskytem
- vyznačují se zvracením, odmítáním pití a vodnatými stolicemi, nástup dehydratace bývá velmi rychlý
- v méně rozvinutých státech příčina dětské úmrtnosti

Enteroinvazivní kmeny (EIEC) (např. O 124: K 72 / B17/)

- mohou se přenášet i kontaktem
- častěji onemocnění u starších dětí a dospělých, u nás zřídka
- infekční dávka je podstatně nižší
- schopnost penetrovat do buněk sliznice tlustého střeva (jako shigely) a působit její destrukci s tvorbou ulcerací
- průběh připomíná bacilární úplavici
- bolesti břicha, stolice se rychle mění ve vodnatou s hlenem a žilkami krve
- tenesmy (neovladatelné nutkání na stolicí)

Enteropatogenní kmeny (O 26, O55, O86, O111)

- obvyklí původci průjemových onemocnění malých dětí i v našich zemích
- nepronikají do střevní sliznice, patogeneze stále nejasná
- nebezpečná nozokomiální nákaza na nedonošeneckých odděleních - metlou novoroz. a kojeneckých odd.
- zdrojem nákazy – zdraví dospělí nosiči, možný nepřímý přenos savičkami, inkubátory, prachem
- prudké průjemy a zvracení - rychlá dehydratace

Enterohemoragické kmeny (EHEC)

- produkují cytotoxin, tzv. verotoxin (např. O157, H7) = shiga-like toxin
- adherují ke kartáčovému lemu enterocytů – rozrušenýmepitelem pak prochází do krevního oběhu verotoxin (shiga-like toxin), který vede k poškození erytrocytů a agregaci trombocytů a k následnému vzniku hyalinních trombu
- spolu s uvolněnými látkami z poškozených epitelů (především endotelin) přispívají tromby k selhání průtoku krve ledvinami – rozvíjí se tzv. HUS
- původci hemoragických kolitid u kojenců a batolat
- možná příčina hemolyticko-uremickým sy (HUS) s hemolytickou anémií a selháním ledvin

Dgn.

- kulturační vyšetření stolice včetně sérotypizace
- klinické odlišení od jiné etiologie prakticky není možné

Terapie

- lehčí formy - p.o. rehydratace, hladová dieta
- těžší formy - hospitalizace, parenterální úprava homeostázy
- ATB se běžně neužívají, případně aminoglykosidy
- jinak adsorbencia - Smecta, uhlí, a desinfekcia - Endiaron
- dětské pacienti s HUS vyžadují intenzivní péči specializovaného nefrologického pracoviště

- ke zvládnutí renálního selhání se využívají peritoneální dialýzy

Prognóza

- závažná u novorozenců a nedonošenců, dále při malnutrici
- u nás příznivá, závažnou prognózu s rizikem letálního zakončení má HUS

Prevence

- důsledná hygiena
- u malých dětí má mimořádný význam kojení (přítomnost IgA protilátek v mateřském mléku)

EXTRAINTESTINÁLNÍ INFEKCE

- vyvolána jinými sérotypy než průjmová onemocnění
- jde většinou o endogenní nebo nozokomiální nákazu
- postižení jsou většinou jedinci s imunodeficitem či jiným onemocněním, je možná i lokální příčina oslabení
- vyvolávající kmeny bývají multirezistentní
- infekce může vyvolat: sepsi, postihnout operační ránu, močové cesty, biliární systém i středouší
- u novorozenců převažuje sepse či meningitidy
- dgn. se opírá o bakteriologické vyšetření (likvor, hemokultura)
- výběr atb se řídí citlivostí a průnikem do cílového orgánu
  - většinou cefalosporiny III. generace, event. potencionovaná beta-laktamová atb

38. b) CEFALOSPORINY

- betalaktamová ATB
- i stejný účinek jako peniciliny...
- čtyři třídy - podle spektra, odolnosti na laktamázy...
- v rámci vzestupu tříd se zmenšuje účinek na G+ a zvyšuje se na G-
- dobrý průnik do biologických tekutin, malý průnik do buněk
- účinnost nezávislá na koncentraci - jako peniciliny
- velmi málo toxické
- nejčastější NÚ - kožní alergické projevy, bolesti kloubů, eosinofilie
  - tromboflebitida po i.v. aplikaci - hlavně po vyšších dávkách
- i.m. aplikace je velmi bolestivá - obvykle s lokální anestezií
- obecně dáváme přednost cefalosporinu z nižší generace

Cefalosporiny I.generace

- vysoká účinnost na G+ koky (kromě MRSA)
- i na některé G-, ale nejsou odolné k jejich laktamázám

Perorální -

- indikace - bakteriální infekce dýchacích cest, urogenitálu, měkkých tkání a kůže
- Cefalexin (Cefaclen), Cefaclorum (Ceclor)

Parenterální -

- závažné infekce - pneumonie, infekce měkkých tkání, urogenitálu...
- případně i profylaxe před operací
- Cefazolin, cefalotin, cefapirin

Cefalosporiny II.generace

- na G+ stejné jako na I.generace
- na G- jsou účinnější
- nelezou do CNS, nejsou na pseudomonas

Perorální -

- indikace podobné I.generaci, ale jsou účinnější
- cefuroxim (Zinnat) - otitis media, sinusitis, epiglottitis
- cefprozil, cefaklor

Parenterální -

- při nitrobršních operacích - působí často i na anaeroby - často dohromady s metronidazolem
- cefuroxim

Cefalosporiny III.generace

- snížená účinnost na stafylokoky, na ostatní G+ celkem dobrá
- ze všech cefalosporinů největší účinnost na G- (i na pseudomonas - ceftazidim, cefoperazon)
- odolnější k laktamázám
- pronikají do CNS

- x perorální ani nejdou do CNS, ani nejsou na pseudomonas
- indikace - méně časté G- infekce (serratia, morganela, citrobacter...)
  - smíšené G+ a G- infekce
  - meningitidy G- bakteriemi
  - těžké pseudomonádové infekce
  - závažné infekce Hemofilem
- nejsou vhodné na operační chemoprophylaxi - nejsou moc na s.aurea...

Perorální -

- podávají se á 12-24h
- cefixim (Suprax), ceftibutin (Cedax)

Parenterální -

- cefotaxim, ceftriaxon (nejdelší poločas - stačí jednou za 24h, vylučuje se z třetiny žlučí)
- cefoperazon (jen žlučí, hepatotoxický)

Cefalosporiny IV. generace

- vysoká účinnost na G+ i G- (včetně pseudomonas)
- na G- podobné či lepší než III. generace
- dobrý průnik do tkání i do CNS
- jsou pouze parenterální
- cefpirom, cefepim

39. a) CHLAMYDIOVÉ INFEKCE

- chlamydie vyvolávají pestré klinické formy:
  - nejčastěji sexuálně přenosné
  - oční a plicní méně časté

Etiologie a epidemiologie

- dnes známe 4 druhy chlamydií
  - *Chl. trachomatis* a *Chl. pneumoniae* – primárně lidské patogeny
    - *Chl. trachomatis* (sérotyp D-K)
      - nejčastěji sexuálně přenášený patogen
      - promořenost populace až 10%
      - u nás nepatří mezi hlášené – odhadem 50% všech urogenitálních nákaz
    - *Chl. pneumoniae*
      - 5-10% onemocnění dýchacích cest, až 25% komunitních pneumonií
  - *Chl. psittaci* – primárně zvířecí patogen s možností přenosu na člověka
    - psitakóza (papouščí nemoc) – vzniká od papouškovitých ptáků
    - ornitóza – od ostatních ptáků včetně drůbeže
    - u nás pouze sporadicky u osob s ptačím kontaktem (drubežárny, chovatelé ptactva)
  - *Chl. pecorum* – pouze zvířecí patogen
- jsou to malé G- bakterie – IC parazité vnímavých buněk
- jedny z nejrozšířenějších mikroorganismů v přírodě
- přenos
  - *Chl. trachomatis* – přímým kontaktem (včetně pohlavního styku)
  - *Chl. pneumoniae* a *Chl. psittaci* – výlučně vzduchem

Klinické projevy

- **trachom** (sérotyp A, B, Ba, C)
  - v tropech nejčastější příčina slepoty
- **lymfogranuloma venereum** (sérotyp L 1-3, D-K) – v tropech
- **urogenitální infekce**
  - největší problém ve vyspělých státech
  - u mužů:
    - nejčastěji jako nekomplikovaná uretritida s dysurickými obtížemi a event. výtokem z močové trubice, někdy i asymptomatický průběh
    - možné komplikace: prostatitida, epididymitida, zánět nadvarlete s negat. vlivem na plodnost
  - u žen:
    - nejčastěji pod obrazem purulentní cervicitidy s možným rizikem ascendentního šíření
    - následný rozvoj endometritidy, salpingitidy a peritonitidy v pánvi
    - možné komplikace: mimoděložní těhotenství, neplodnost, předčasný porod, zánětlivá pánevní léze

- porodilí žena s cervicitidou – 60-70% nákazy
- u dětí:
  - u 20-50% pod obrazem konjunktivitidy a u 10-20% dojde později (ve 4.-7.t) k rozvoji chlamydiové pneumonie
  - zhoršují poporodní průběh u předčasně narozených
- méně časté projevy (dle způsobu přenosu Chl. - orální, anální sex) – proktitida, tonsilitida
- uretritida může být doprovázena bolestivou monoartritidou (reaktivní zánět synovie)
- opakované a neléčené infekty mohou mít pozdější následky, zejména u žen
- **Chl. pneumoniae**
  - onemocnění horních a dolních cest dýchacích – bronchitidy, atypické pneumonie s neproduktivním kašlem a nevýrazným poslechoвым nálezem
  - nejčastěji od 5 do 30 let
  - průběh ve 2 fázích
    - faryngitida společně s laryngitidou – předchází pneumonii o 14 dní
    - pneumonie
  - jen lehce zvýšené FW, CRP
  - KO normální nebo snížené leukocyty s lymfocytózou
  - obvykle mírný průběh, přetrvávající kašel, déletrvající rekonvalescence
- **Chl. psittaci**
  - inkubační doba 1-2 týdny
  - začíná náhle vysokými teplotami, bolesti v krku, svalstva, hlavy, možná nausea a zvracení
  - poslechově nevýrazný x na rtg rozsáhlé zánětlivé ložiska a pleurální výpotek
  - KO – leukopenie s relativní lymfocytózou
  - možný i průběh bez postižení plic s projevy septického stavu s postižením různých orgánů (meningoencefalitida, perikarditida, hepatitida, myokarditida, pankreatitida)
  - lze tedy rozlišovat
    1. asymptomatická forma
    2. chřipková forma s horečkou, kašlem, myalgiemi, únavou
    3. pneumonická forma - nejčastější, potíže výraznější než u 2., fyzikální nález na plicích je malý, ale na rtg je velký (intersticiální bronchopneumonie)
    4. meningoencefalická forma, chronická recidivující forma - vzácně

Dgn.

- identifikování onemocnění hlavně na základě klinické symptomatologie
- akutní průběh – vyšetření Ag, pomocí PCR
- u chron. či komplikovaných onemocnění – lze dgn. podpořit sérologicky (druhově specifické protilátky)
- dgn. materiál (výtěr z cervixu, močové trubice, moč, případně výtěr z krku, končnicku a spojivek)

Terapie

- ambulantně - nekomplikované případy
- hospitalizace - těžší průběh postižení respiračního traktu a ornitózy (psitakózy)
- urogenitální infekce – nezbytná léčba všech sexuálních partnerů (i bezpříznakových!!)
- lékem volby makrolidy a tetracykliny, alternativa – chinolony

Prevence

- urogenitální infekce – chráněný sex a věrnost, adekvátní léčba všech sexuálních partnerů
- důsledná léčba gravidní – x přenosu na novorozence

39. b) PRAVIDELNÁ OČKOVÁNÍ (OČKOVACÍ KALENDÁŘ)

= primární prevence

- cílem je zabránit nebo redukovat expozici vůči infekčnímu agens
- nejúčinnější metoda, ale ne vždy dostupná
- řadíme sem: preexpozici vakcinace, úroveň bydlení a sanitární opatření, bezpečné vodní zdroje a potraviny, kontrola vektorů, izolace nemocných, účinná dezinfekce a sterilizace, sexuální výchova, správná výživa...

- aktivní imunizace

- aktivní imunitu získá organismus po aplikaci očkovací látky
- v organismu dochází k tvorbě specifických obranných protilátek, jež znemožní propuknutí onemocnění
- účinnost očkování můžeme pozorovat na srovnání nemocnosti a úmrtnosti na infekční choroby před a po zavedení očkování

Očkování má význam, pokud je celoplošné, nebo očkování cílové skupiny. Počet vakcinačních dávek základního

očkovaní má být přiměřený (maximálně 4–5 dávek). Důležité je také dodržení časového schématu a samozřejmě adekvátní zdravotní stav očkované osoby. Úspěch samotného očkovaní je dán nejen účinnou očkovací látkou, ale především dobrou vůlí nechat své dítě očkovat.

- **Očkovací látky musí splňovat následující kritéria:**

- **bezpečnost** – nesmí vyvolávat onemocnění nebo poškozovat organismus různými přísádky
- **specifická** – musí vyvolávat tvorbu protilátek proti danému antigenu (který se při infekci a následném onemocnění uplatňuje, a ne jinému)
- **prezentovatelný antigen** – pokud by antigen nebyl schopen prezentace s MHC II molekulami, nepůsobil by vznik imunitní reakce
- **účinnost** – očkovací látka musí být dostatečně potentní vyvolat hladinu protilátek dostatečně vysokou, aby chránila před onemocněním; protilátky by měly setrvat v organismu co nejdelší možnou dobu (ideálně po celý život, v třídě IgG)
- nemělo by působit žádné závažné nežádoucí reakce
- snadné a správné provádění imunizace (tj. způsob, místo aplikace, injekční jehla apod.)
- cenová dostupnost očkovací látky

- **typy očkovacích látek**

- **živé heterologní**
  - vyvolávají mírné onemocnění u chorob se zkříženou protekcí
  - užito jen u *vakcinie* – úspěšně eradikovalo variolu
- **živé atenuované vakcíny**
  - oslabené bakterie nebo viry, které opakovaným pasážováním na kultivačních médiích ztratili patogenitu, ale zachovali si imunogenicitu
  - vyvolávají subklinické onemocnění a zajišťují následnou dobrou ochranu
  - *proti spalničkám, zarděnkám a průušnicím, žluté zimnici, poliomyelitidě (viry) a tbc*
- **inaktivované**
  - suspenze usmrcených
    - virů (*celovirová vakcína proti chřipce, vzteklině, vakcíny proti žloutence typu A, inaktivovaná vakcína proti polyomyelitidě*)
    - nebo bakterií (*proti choleře a černému kašli*)
  - oproti živým vakcínám bezpečnější, mají ovšem nižší antigenicitu
- **toxoidy (anatoxiny)**
  - bakteriální toxiny (exotoxiny), jejichž toxicita byla potlačena a antigenicita zůstala zachována (*záškrt, tetanus*)
- **kapsulární polysacharidové**
  - *proti meningokokovým, pneumokokovým, hemofilovým infekcím a proti břišnímu tyfu*
- **konjugované**
  - látky jsou vázány na proteinový nosič
  - *proti pneumokokovým, hemofilovým a meningokokovým infekcím*
- **subjednotkové-split vakcíny**
  - vznikají rozštěpením virových partikulí a jejich purifikací (*split vakcíny proti chřipce*)
  - výhoda – snížení rektogenity, ale bohužel také antigenních vlastností
- **syntetické**
  - antigeny jsou připraveny chemicky nebo rekombinantní technikou, metodou genetického inženýrství (*proti hepatitidě B*)

- **organizace očkovaní**

- *pravidelné očkovaní* - v určitém věku
- *zvláštní očkovaní* – pro osoby se zvýšeným rizikem infekce (HAV, HBV, zteklin...))
- *mimořádná očkovaní* – v mimořádných situacích (epidemie, pandemie, přírodní katastrofy)
- dále se očkuje *při úrazech a při poranění, při cestách do zahraničí a na přímé vyžádání pacienta*

- **provedení očkovaní**

- zkontrolovat přípravek - barvu, expiraci...
- individuálně posoudit zdravotní stav dotyčného
- ptát se na užívání léků, imunomodulaci, jiné očkovaní...
- ptát se na alergie
- správná technika očkovaní
- po očkovaní aspoň 30 minut dohled

- upozornit na možné reakce na očkování a čemu se má vyvarovat
- zaznamenat údaj do očkovacího průkazu

- **způsob aplikace:**

- i.m. - u dětí do stehna, většina vakcín
- s.c. - vakcína proti spalničkám, příušnicím a zarděnkám, proti žluté zimnici a vzteklině
- i.d. - tbc - do kůže levého ramene
- p.o.- živá vakcína proti poliomyelitidě

Reakce po očkování upravit

Mohou být **lokální**, **celkové**, případně **neobvyklé**.

Lokální reakce:

- edém,
- zčervenání,
- bolestivost v místě vpichu vakcíny.

Celkové reakce:

- zvýšená teplota (nad 37 °C subfebrile x 38–41 °C horečka),
- cefalea (bolesti hlavy),
- arthralgia (bolesti v kloubech nebo svalch),
- lehký **exantém** u vakcíny proti spalničkám.

Neobvyklé reakce:

- absces v místě vpichu,
- vysoké teploty nad 38 °C,
- meningeální dráždění,
- postvakcinační encefalitida.

Neobvyklou reakci je **nutno hlásit** zdravotnímu ústavu a [ústavu pro kontrolu léčiv v Praze](#) a **zajistit šarži** použité vakcíny na přezkoušení.

Kontraindikace očkování

- dělíme je na:
  - dočasné (akutní onemocnění, rekonvalescence, inkubační doba)
  - trvalé
    - kongenitální imunodeficientní stav nebo u maligního onemocnění, což se týká především podání živých vakcín
    - anafylaktický typ alergie vůči některé z komponent vakcíny (vaječná bílkovina)
    - těžké reakce po prvním podání vakcíny
- individuálně posuzujeme očkování u osob léčených imunosupresivou včetně kortikosteroidů a u neurologických onemocnění v aktivním stadiu
- neopodstatněné kontraindikace jsou:
  - projevy atopie, metabolické poruchy včetně diabetu, stabilizované neurologické onemocnění (s výjimkou očkování pertusse)

PRAVIDELNÉ OČKOVÁNÍ

- programy celoplošného očkování
- očkování je v naší zemi povinné a bezplatné
- v ČR je u chorob, na které se očkuje, vysoká proočkovanost a výborná epidemiologická situace... zatím.. :)

Očkování v České republice se řídí vyhláškou 299/2010 Sb.

Očkování proti tbc

- živá lyofilizovaná očkovací látka se zárodky kmene BCG
- přísně intradermálně do kůže levého ramene (0,025mg v jedné dávce)
- při aplikaci do podkoží - riziko abscesu a lymfadenopatie
- již 4. den věku, pokud má mimino přes 2,5kg
- nejpozději do 6. týdne
- všechna ostatní očkování se odkládají po kontrole tuberkulinu
- žádoucí známka - malá jizvička v místě vpichu
- když chybí, očkuje se tbc znovu, ale až po všech ostatních očkováních
- další kontrola pak v 11.roce

Očkování proti záškrtu, tetanu, černému kašli a Hemofilovi

- diteperca
  - od 9. týdne po narození (vždy po vyhojení reakce na tbc)
  - tři dávky v rozmezí 1-2 měsíců, poslední, čtvrtá, v 18.-20. měsíci věku
  - přeočkování (již bez hemofila) - v 5 letech
  - va 14 letech a pak á 10 let jen tetanus
- Tetrahib -
- usmrcené Bordetelly pertussis
  - difterický anatoxin
  - tetanický anatoxin
  - kapsulární složka PRP Hemofila
- nejděle vydrží imunita na záškrt (do 50 let)

Očkování proti poliomyelitidě

- živá očkovací vakcína (Polio oral Sabin vaccine)
- perorálně, dávka dvou kapek
- očkování dle schématu- 2x ročně
- inaktivovaná vakcína - tak kde je to KI, u vnímavých dospělých

Očkování proti spalničkám, příušnicím a zarděnkám

- živá atenuovaná vakcína
- ve dvou dávkách (odspat 6-10měsíců)- princip dvojí šance na vznik imunity
- patrně celoživotní imunita

Očkování proti VHB

- povinné od r. 2001
- v prvním roce života, současně s diteperkou...
- novorozenci hepatitidových matek - očkovány co nejdříve po narození
- dále jsou dnes očkovány všechny děti ve 12 letech

Očkování proti chřipce a pneumokokovi

- v LDN, domovech důchodců apod...

Současný očkovací kalendář od 1.1.2007 (dle vyhl. 537/2006)

Věk očkovaneého		Očkování proti infekci
4. den až 6. týden	Jednorázové očkování	tuberkulóza
Od ukončeného 13. týdne	1. dávka	HEXAVAKCÍNA záškrt, tetanus, pertusse (acelulární), hemofilová invazivní infekce, hepatitida B, polio (neživá)
Za měsíc od 1. dávky	2. dávka	
Za měsíc od 2. dávky	3. dávka	
Za 6 měsíců od 3. dávky, nejpozději do 18 měsíce věku	4. dávka	
Po skončeném základním očkování	Přeočkování	tuberkulóza – pouze u „tuberkulin“ negativních
15. měsíc	1. dávka	spalničky, příušnice a zarděnky
Za 6-10 měsíců od 1. dávky; horní věková hranice pro podání očkovací látky není stanovena	Přeočkování („catch-up“ dávka)	spalničky, příušnice a zarděnky
5. až 6. rok	Přeočkování	záškrt, tetanus, dáivý kašel (acelulární)
Věk 10-11 let	5. dávka	polio
Věk 11-12 let	Přeočkování	tuberkulóza – pouze u „tuberkulin“ negativních
Věk 12-13 let	3 dávky (0, 1, 6. měsíců)	hepatitida B – pouze u dětí, které nebyly očkovány v prvních měsících života
Věk 14-15 let	Přeočkování	tetanus Další přeočkování vždy po 10-15 letech

40. a) ONEMOCNĚNÍ VYVOLANÁ ENTEROVIRY včetně akutní poliomyelitidy

- RNA viry kosmopolitně distribuovány
- vysoký počet inaparentních infekcí, pestrá paleta klinických projevů i jejich závažnosti
- přenos nákazy vesměs fekálně-orální cestou
- enteroviry dělíme na: (spolu s rinoviry patří mezi picornaviry)
  - poliovirus
  - nonpolio enteroviry – coxsackie, ECHO viry a enteroviry 68-71
- místo pomnožení - sliznice nosohltanu, mandlí nebo tenké střevo → uzliny → primární virémie → do různých orgánů, množí se → sekundární virémie
- nákaza může být zastavena na různé úrovni imunitou - často hned v místě prvního pomnožení...
- po naze nastává doživotní imunita
- týž sérotyp může u různých jedinců vyvolat úplně jiné symptomy (ECHO9 může vyvolat u jednoho horečku, u druhého serózní meningitidu a u dalšího exantém...)

DĚTSKÁ OBRNA (polyomyelitis anterior acuta)

- akutní horečnaté onemocnění, obvykle dvoufázové, probíhající pod obrazem aseptické meningitidy
- provázené nápadnými bolestmi svalů s event. vývojem chabých paréz zejména DK
- v ČR je od roku 1957 výskyt nulový (krom několika samozřejmě importovaných případů:-) – jako 1. na světě

Etiologie a epidemiologie

- Poliovirus
  - patří mezi RNA enteroviry, 3 sérotypy (1,2,3)
  - virus se replikuje v lymfatické tkáni nosohltanu nebo peyerských plátů
  - ve viremické fázi může proniknout do CNS – zde napadá především přední rohy míšní (jen malé %)
  - replikace viru vede k zániku buněk, podle počtu vznikají parézy
- jediným zdrojem nákazy je člověk
- hlavní způsob přenosu je přímý kontakt s nemocným, dále fekálně-orální cestou, event. oro-orální (respirační), méně často kontaminovanými potravinami, vodou či předměty, možný je i perinatální přenos

Klinické projevy

- inkubační doba 3-21 dnů
- více než 90% proběhne asymptomaticky
- lehké onemocnění se zvýšenou teplotou a bolestmi v krku nebo jako aseptická meningitida (několik %)
- **paralytická forma (2%)**
  - asymetrická chabá obrna DK, možné postižení i mozkových nervů
  - tzv. *postpoliomyelitický sy*
    - může se objevit několik desítek let po prodělané paralytické formě
    - výrazná slabost, bolesti ve svalech, případně nové parézy
    - dáno patrně přetěžováním fungujících svalových skupin...
- **Landryho ascendentní forma**
  - nejzávažnější, s paralýzou dýchacích svalů s rizikem smrti

Dgn.

- klinika - asymetrické obrny při horečce
- dnes u nás pouze importované nebo výjimečně v souvislosti s očkováním
- dgn. lze ověřit izolací viru ze stolice, výtěru z krku nebo z likvoru (cytoproteinická disociace se mění během 2-3 týdnů v disociaci proteinocytologickou) – PCR nebo serologicky

Terapie

- podpůrná, doplněná rehabilitací (dle sestry Kennyové)
- izolace na infekčním s možností arteficiální ventilace

Prognóza

- dobrá u všech kromě paralytické (riziko trvalých následků, invalidity a pozdějším vývojem postpoliomyelitický sy)
- letalita paralytické formy - 5-15%, ale už nedojde k úzdravě

Prevence

- vakcinace
  - inaktivovaná vakcína Salkova od r. 1955 s.c.
  - živá oslabená vakcína Sabinova od r. 1962 p.o.

COXSACKIE VIRÓZY

- akutně probíhající onemocnění s pestroutou paletou projevů při postižení prakticky kteréhokoli systému

Etiologie a epidemiologie

- Coxsackie A (typy A1-A22)
- Coxsackie B (typy B1-B6)
- člověk je jediným známým přírodním hostitelem enterovirů
- přenos – fekálně-orální, respirační trakt a z matky na dítě při porodu, prostřednictvím předmětů a vody (díky dlouhému přežívání agens v prostředí)
- nejčastěji se infikují děti předškolního věku a populace s nižší hygienickou úrovní
- v mírném pásmu je cirkulace vyšší v létě a začátkem podzimu

Klinické projevy

- inkubační doba 3-6 dnů, u akutní hemoragické konjunktivitidy 24-72h
- **nespecifické horečnaté onemocnění**
  - nejčastější, u novorozenců může napodobovat bakteriální sepsi
  - zpravidla v létě („letní chřipka“), horečka zpravidla trvá tři dny („třídenní chřipka“)
- **aseptická meningitida**
  - 2. nejčastější projev
  - náhlá horečka, bolesti hlavy, zvracení, pocit napětí šíjových svalů, pozitivní meningeální příznaky
  - CSF - pleiocytóza, převaha mononukleárů, zvýšené bílkoviny
  - pro enterovirový původ svědčí současný výskyt exantému, bolestí břicha, myalgií
- **epidemická myalgie** (ďábelská chřipka, pleurodynie, Bornholmská nemoc)
  - nejčastěji vyvolaná virem Coxsackie skupiny B
  - akutní nemoc, u větších dětí a dospělců
  - prudká bolest ve svalech hrudníku, břicha či končetin (to vzácně)
  - bolest je šokující, zvyšuje se při kašli, připomíná pleuritidu či IM, NPB, je u toho horečka a pocení
  - bolest trvá většinou několik hodin, nemoc pár dní
- **herpangína**
  - horečka, bolesti hlavy, zarudnutí orofaryngu, drobné puchýřky až vřídky
  - obvykle 2-10, nesplývají, bolest při polykání
  - do týdne se to spontánně zhojí
- **makulopapulózní exantém**
  - zvláštní forma je *nemoc rukou, nohou a úst* - z ničeho nic s objeví puchýřky v ústech, na dlaních a na ploskách
- vzácněji: perimyokarditida, lymfonodulární faryngitida, horečnatý katar horních dýchacích cest., laryngitida, pneumonie, hemoragická konjunktivitida
- výjimečně: postižení GIT, petechiální či vezikulózní exantém, chabé obrny (A7, zpravidla se upraví), encefalitida i fulminantně probíhající generalizované onemocnění novorozenců s postižením mozku, jater a srdce (A16,B1-5)

Dgn.

- izolace viru - především výtěr z hrdla a stolice

Terapie

- není známa, u imunodeficientních a novorozenců – zvážit i.v. globulin

Prevence

- osobní hygiena, zejména při manipulaci s plenami kojenců, izolace nemocných dětí při hospitalizaci

ECHO VIRÓZY

- charakteristiky shodné s coxsackie virózou

Etiologie a epidemiologie

- viry ECHO (typy 1-34 krom 10,28 a 34)
- nejčastěji se infikují děti předškolního věku a populace s nižší hygienickou úrovní

ENTEROVIRY 68-71

- enteroviry 68 a 69 – spojeny s respiračními infekcemi („letní chřipka“)
- enterovirus 70 – původcem hemoragické konjunktivitidy s možnou průvodní aseptickou meningitidou
- enterovirus 71 – většinou postižení NS (polio-like sy), mnohdy doprovázené myopatiemi a kožními a slizničními projevy (ruka-noha-ústa)
- neliší se od ostatních enterovirů

40. b) LINKOSAMIDY

- linkomycin, klindamycin

Historie a původ	1962: aktinobacterium (aktinomyceta) <i>Streptomyces lincolnensis</i>
Mechanismus účinku	Statický, blokuje proteosyntézu na úrovni ribozómů
Spektrum účinku	užší než makrolidy – G+ koky a anaeroby (ne G- bakterie), některá protozoa (<i>Toxoplasma gondii</i> , <i>Plasmodium sp.</i>), hraničně jiné mikroorganizmy (<i>Pneumocystis jiroveci</i>)
Farmakokinetika	Vstřebávání a průnik do tkání velmi dobré, vstup do buněk lepší u klindamycinu, metabolizují se v játrech a vylučují žlučí
Indikace	Infekce kůže, podkoží a měkkých tkání (erysipel [při kontraindikaci PNC], diabetická noha, ranné infekce) Odontogenní infekce Tonzilitida a peritonzilární absces (vedle PNC) Aspirační pneumonie (2. volba po PNC) osteomyelitida Některé vzácné systémové infekce (syndrom toxického šoku apod.) Mozková toxoplasmóza u HIV+ (v kombinaci s pyrimethaminem) <i>Obecně:</i> Spíše subakutní a chronické infekce (statický účinek)
Kontraindikace	Nejsou významné (pseudomembranózní kolitida v anamnéze, myasthenia gravis)
Nežádoucí účinky	Málo toxické GIT – postantibiotická kolitida Periferní myorelaxační účinek
Lékové interakce	Celková anestézie – nebezpečí srdeční zástavy (upozornit anesteziologa)
Údaje o bezpečnosti	Relativně bezpečné v graviditě
Dávkování a způsob podání	Linkomycin – slabší účinek lze kompenzovat vysokými dávkami, klindamycin – lepší absorpce, průměrně 4x 300 mg/d p.o.
Farmaceutické údaje	Orální a parenterální: linkomycin (Neloren, Lincocin) klindamycin (Dalacin C, Klimicin, Clindamycin)
Farmakoekonomika	Levné

- blíže příbuzné s makrolidy, ale kombinace nejsou vhodné
- bakteriostatické, inhibují syntézu bílkovin (vazba na 50S)
- p.o. se výborně vstřebávají, velký distribuční objem
- průnik do CSF je nedostatečný
- minimálně toxický
- jde i do kostí!
- indikace - infekce kostí a chrupavek
  - nitrobršíšní infekce po operacích

Linkomycin - p.o. i i.v., může být předepsán jen chirurgy a ortopedy

Klindamycin (Dalacin) - vyšší ATB účinnost než linkomycin

- stafylokokové infekce kostí a kloubů
- stafylokoková endokarditida
- oční toxoplasmóza

41. a) PERTUSE a PERTUSOIDNÍ SYNDROM

- pertussis, černý kašel
- akutní respirační onemocnění s protražovaným průběhem
- v předvakcinační éře hlavní příčina smrti u dětí do 14 let

Etiologie a epidemiologie

- Bordetella pertussis – G-, nepohyblivý kokobacil, citlivý na vlivy zevního prostředí
- zdroj – nemocný – vylučuje původce již 3-4 dny před objevením klinických příznaků, až do rekonvalescence
- přenos – kapénkovou infekcí, nakažlivost téměř 80%
- po prodělaném onemocnění vzniká doživotní imunita

- celoplošná vakcinace – výskyt na minimum, novorozenci a kojenci mohou onemocnět (Ab neprostupují placentou)

Klinické projevy

- inkubační doba 7-14 dní
- nejčastěji probíhá ve 2 fázích
  - **katarální stádium**
    - trvá 10 dnů, teplota, rýma, pokašlávání
  - **konvulzivní (paroxysmální) stádium**
    - 2-5 týdnů
    - kokrhavý kašel bez nádechu zakončený inspiračním zajíknutím či zvracením, postupně dráždivý, záchvatovitý, celková zchvácenost
    - počet záchvatů za den - 30-40, více v noci
- toxická forma infekce - vzácně; horečka, křeče, porucha vědomí až smrt
- komplikace: bronchopneumonie, pneumotorax, encefalopatie, krvácení do mozku
  - apnoe během záchvatu - cyanóza, křeče
  - atelektázy plic a sekundární pneumonie
  - vzácněji - kašlem - kýla (pupeční nebo tříselná)
  - často poranění uzdičky jazyka a subkonjunktivální hematom

Dgn. a diferenciální dgn.

- zlatý standard - kultivační záchyt mikroba z nosohltanu či hrtanu (laryngeální výtěr) -na Bordet-Genouově půdě...
- imunofluorescenční průkaz bordetel či sérologické vyšetření s hodnocením dynamiky titru Ab v odstupu 14 dnů
- KO – leukocytóza s absolutní lymfocytózou
- dif.dgn.: subglotická laryngitida, adenovirová a RS virová infekce, aspirace cizího tělesa a tbc

Terapie

- lékem volby – makrolidy 10-14 dní, lze použít i chloramfenikol
- při těžkém průběhu – kortikoidy, zvlhčený kyslík

Prevence

- celoplošné očkování proti pertusi kombinovanou vakcínou TETRAct – HIB
- kontraindikováno u dětí s poruchami CNS pro riziko vzniku křečí
- vzácně postvakcinační encefalopatie
- je dobré pokud se pohybují budoucí rodiče v rizikovém prostředí, aby se nechali přeočkovat, ne kvůli sobě - pro dospělé je prognóza dobrá x pro kojence často fatální...
- **pertusoidní sy**
  - projevy klinicky neodlišitelné od pertuse či parapertuse
  - adenoviry, parainfluenza, RS, hemofilus, moraxella, mycoplasma pneumoniae, chlamydia
  - dgn. stejná s pertusí x léčba dle etiologie
  - prognóza dobrá

41. b) METRONIDAZOL, MEBENDAZOL, FLUKONAZOL, AMFOTERICIN B

METRONIDAZOL

- I: trichomonádové infekce, entamébové infekce, anaerobní infekce (profylaxe po břišních operacích...)
- MÚ: inhibice replikace mikrobiální DNA
- FK: per os, výborné vstřebávání, 100% dostupnost
  - výborný průnik do tělních tkání a tekutin - mozek, žlučové cesty, abscesy, kosti
  - prostupuje placentou
  - metabolismus v játrech, vylučuje se ledvinami
  - poločas poměrně dlouhý (cca 8 hodin), dávkování co 12 hodin
- NÚ: kovová pachut' v ústech, tmavé až červené zbarvení moči, zvracení a nevolnost, průjemy, závratě, bolesti hlavy, poruchy spánku, deprese, dysurie, alergické projevy
- při dlouhodobé terapii - neuropatie, epilepsie
- nepodíváme těhotným ani malým dětem, KI také alkoholici
- pro možnou kancerogenitu (zatím prokázanou u potkanů) nikdy nepodáváme při asymptomatické trichomonóze

MEBENDAZOL

anthelmintikum ze skupiny benzimidazolů, léčivo používané k léčbě nematodóz. Jako všechny látky této skupiny narušuje tvorbu mikrotubulů (řadí se k vřetenkovým jedům), parazit tak není schopen přijímat ze svého okolí glukosu s následným letálním vyčerpáním energie. L.: *Vermox, Wormin*

mebendazol (VERMOX, Janssen, tbl. 100 mg, susp. 20 mg/ml)	
charakteristika	benzimidazolový derivát, inhibitor mikrotubulů; trávicím traktem se málo vstřebává, 90% léku se vylučuje stolicí
indikace	střevní nematodózy, larvální toxokaróza, trichinelóza, larva migrans cutanea
nežádoucí účinky	vzácné, nezávažné; nauzea, bolesti břicha, průjem
kontraindikace	těhotenství; opatrnost u dětí do 2 let
lékové interakce	zvyšuje plazmatické koncentrace teofylinu a jiných xantinů

FLUKONAZOL

- patří mezi azolová antimykotika
  - inhibují E končené fáze syntézy ergosterolu
  - u dimorfních hub blokují přechod z kvasinkové do myceliální formy
- jako jediný je hydrofilní, parenterálně i p.o.
- vysoký terapeutický index, málo NÚ a interakcí
- omezuje adhezi a kolonizaci sliznic, umělých povrchů a endotelu
- FK: per os - dobré vstřebávání, proniká do všech tkání a tělesných tekutin
  - vazba na bílkoviny nízká
  - vylučování glomerulární filtrací
- NÚ: dyspepsie, bolesti hlavy, potíže ze strany GIT, v závažných případech i exfoliativní dermatitidy (hlavně u AIDS pacientů); vzácné poškození hepatocytů - nejméně NÚ a interakcí (i tak jich má dost)
- interakce: sulfonylurea, warfarin, midazolam, triazolam - všechny zvyšují účinnost
- synergické působení s flucytosinem, antagonist amfotericinu
- I: kandidózy, kryptokokózy, dermatomykózy, profylaxe i terapie

AMFOTERICIN B

- systémové polyenové antimykotikum
- nejúčinnější antimykotikum, nejširší spektrum
- I: progresivní, život ohrožující infekce; lék volby pro terapii mukormykózy a aspergilových mykóz
  - profylakticky - po protinádorové léčbě, horečky u granulocytopenie, po transplantacích orgánů
- FK: amfoterní molekula, nerozpustná ve vodě - po perorálním podání se nevstřebává, jen i.v.
  - vysoká vazba na plazmatické bílkoviny
  - obrovský distribuční objem - vysoká vazba na buněčné membrány
  - vysoké koncentrace v játrech a ve slezině
  - neproniká do likvoru a do moči
  - vylučování žlučí, odchod stolicí
  - nelze odstranit dialýzou
- MÚ: vazba na ergosterol - rozpuštění buněčné membrány
- kromě antimykotického účinku indukuje tvorbu PGE₂, TNF a IL-1 - akutní nežádoucí účinky
- rezistence - zkřížená s ostatními polyenovými antimykotiky; velmi vzácná
- NÚ:
  - akutní - horečka, třesavka, rigor, nauzea a zvracení, bolesti hlavy a kloubů, koliky, průjem, alergické reak.
  - chronické - nefrotoxicita s poruchou elektrolytové rovnováhy, neurotoxicita, anémie z inhib. tvorby EPO
  - přímý vazokonstrikční účinek na kapiláry glomerulů - lze eliminovat verapamilem
- interakce: synergické působení s flucytosinem; neměl by se kombinovat s jinými nefrotoxickými látkami; hypokalémie zvyšuje toxicitu srdečních glykosidů a periferních myorelaxancií
- speciální forma v lipidových komplexech - méně nefrotoxická
- u aspergila je možná trojkombinace - +rifampicin +tetracyklin

42. a) HOREČKA NEJASNÉHO PŮVODU (etiologie a vyšetřovací postup)

- definice horečky neznámého původu:
  - horečka nad 37,8 °C bez ohledu na projevy

- trvá nejméně 3 týdny
- dgn. nebyla stanovena ani po týden trvajícimu vyšetřovacímu programu za hospitalizace
- hlavní etiologické kategorie horečky neznámé etio:
  - infekční (1/3) x neinfekční
  - infekce
    - 34%
    - tbc, atypické mykobakteriózy, osteomyelitidy, septické artritidy, cholangitidy, neuroinfekce, abscesy vnitřních orgánů (hl. dutina břišní, pánev), bakteriální endokarditidy, sepse, malárie, améboza, schistomóza, břišní tyfus, EBV, CMV, primoinfekce HIV...
  - nádory
    - 20%
    - lymfomy, leukemi, melanom, sarkom, myelodysplastické sy, solidní nádory (ca ledvin, hepatocelulární, bronchogenní a myxom síně)
  - systémová onemocnění pojiva
    - 13%
    - juvenilní RA, SLE, kryoglobulinemie, PAN, Wegenerova granulomatóza, Takayasuova arteriitida, obrovskobuněčná arteriitida
  - ostatní
    - 20%
    - plicní embolie, léková horečka (antiepileptika, antihistaminika, NSA, i.v. drogy...), hypertyreóza, feochromocytom, Whippleova choroba, alkoholické hepatitida, autoimunitní hepatitida, simulovaná...
  - neobjasněno 13%

Vyšetřovací postup

- anamnéza
  - charakter teplotní křivky, délka horečnatého stavu
  - s narůstající dobou trvání horečky klesá pravděpodobnost, že příčina bude infekční
  - věk pacienta, dlouhodobý zdravotní stav (DM, HIV, imunosuprese, onkologická onemocnění)
  - epidemiologická anamnéza (zaměstnání - profesionální riziko!, pobyt v přírodě, cestování, klíšťata, kontakt se zvířaty, pobyt v nemocnici, výskyt infekce v rodině)
  - horečka u pacientů s horečkou po návratu z tropů (navštívená země, charakter pobytu, způsob ubytování, stravování, poštípání hmyzem, profylaxe malárie, očkování před cestou..)
- klinické vyšetření
  - kdy se vyskytly jednotlivé symptomy onemocnění (rýma, kašel, kardiální šelest, exantém, meningeální sy, zvracení, průjmy, bolesti břicha,...)
- laboratorní vyšetření
  - zánětlivé markery, KO, moč, event. sérologie, rtg
  - dle stavu a výsledků – kultivace, sérologie a molekulárně-biologické metody průkazu agens
  - využití zobrazovacích metod (rtg, UZ, CT, event. MRI)
  - přetrvávající pochybnosti – vyšetření kostní dřevě, lubální punkce, endoskopie nebo biopsie
- postupuje se od běžně se vyskytujících onemoc. (i když symptomatologie není pro danou chorobu zcela typická)
- pokud to nezjistíme ambulantně, lepší poslat k diagnostické hospitalizaci
- 5 bodů dle vpisu do učebnice :-)
- vyloučit import, vyloučit stimulaci, vysazení podezřelého léku, vyloučit infekční příčinu, histologie

Terapie

- naději na úspěch má pouze kauzální léčba – až zjistíme, tak dáme
- nevhodné začínat naslepo léčbu nějakými ATB!!!
- k symptomatické léčbě horečky přistupujeme individuálně
- obvykle podáváme: antipyretika či NSA s antipyretickým účinkem dle klinického stavu až při teplotě nad 38,5 °C
- u dětí s anamnézou febrilních křečí s tlumením teploty neotálíme, u dětí také nepoužíváme kys. acetylsalicylovou (nebezpečí Reyova sy)
- hydratace
- lze využít zábalů, event. sprchování (jen u osob bez známek poruch periferní cirkulace) či aplikace přes led (při hyperpyrexii)
- součást základních opatření u kojenců a batolat je i prevence febrilních křečí (diazepam)

Prognóza

- závisí na vyvolávající příčině
- někdy odhalíme původ horečky po delší době či při znovuzplanutí nemoci x 10-15% zůstane neobjasněno

- normální teplota – během dne kolísá cca do 0,5 °C
- subfebrilie – 37-37,8 °C
- horečka – teplota nad 37,8 °C
- hyperpyrexie – horečka s teplotou nad 41°C – způsobena selháním termoregulace a je prognosticky závažná, zvláště citlivé jsou děti, starší lidé a pacienti se srdečním onemocněním vysoký stupeň rizika pro pacienta (křeče, poruchy vědomí, riziko dehydratace)
- horečka patří mezi základní celkové příznaky infekčních onemocnění
- charakter teplotní chřipky může mít dgn. charakter

Charakter horečky

- **setrvalá (kontinuální)**
  - minimální výkyvy během dne (nepřesahují 0,5°C)
  - bakteriální pneumonie, akutní endokarditida, břišní tyfus, meningitida, resp. meningoencefalitida, tropická malárie
- **remitentní**
  - s denními výkyvy většími než 2°C, ale bez poklesu k normě
  - tbc, sepse
- **intermitentní**
  - velké výkyvy teploty, ale teplota v minimu klesá na normu
  - abscesy, akutní pyelonefritida, cholangitida, sepse, kolagenózy, tumory, event. léková horečka
- **návratná a vlnitá**
  - několikadenní stavy teplot jsou střídány různě dlouhým afebrilním obdobím
  - brucelóza, viscerální leishmanióza, maligní lymfomy a některé karcinomy
- **bifázická (dvouvlnová)**
  - horečka je v průběhu jednoho onemocnění přerušena různě dlouhým, obvykle 1-7 dní trvajícím obdobím bez teplot
  - klíšťová meningoencefalitida, malárie, leptospiróza

Fáze horečky

- **Prodromální (latentní) stádium** (fáze přenastavování set-pointu) teplota se ještě nemění
- **Incrementi** (vzestup teploty – pocit chladu) snaha organismu zabránit úniku tepla – vazokonstrikce, zvýšení BM, tvorby tepla, svalový třes (do 5 týdnů věku bez třesu – produkce tepla hnědým tukem), studená, bledá kůže, zástava pocení, termoregulační chování (podobné reakce jako při expozici chladu)
- **Acme (plateau – vrchol)** po dosažení maximální teploty nastavené set-pointem, teplota, červená, suchá kůže – zvýšený průtok teplé krve, zvýšená TF (1°C 8-10 tepů)
- **Decrementi** (ústup – pocit tepla, zčervenání) návrat set-point i teploty k normě, odstraňování tepla z organismu – vasodilatace, pocení, teplota, červená, vlhká kůže, žízeň, možná dehydratace, pokles tlaku

Metabolické souvislosti

- vliv na TF (1°C + 8-10 tepů/min, riziko při selhávání srdce)
- zvýšení nároků organismu na výživu (energeticky náročný stav, zvýšená aktivita sympatiku, zvýšené metabolické nároky, úspora energie pro imunitní systém)
- nebezpečí dehydratace (dodávání tekutin, zvláště u starších lidí), klesá diuréza
- hyperventilace (zvýšený BM)
- zácpa (v důsledku dehydratace, snížená motilita střeva)
- hyperreaktivita x útlum CNS (halucinace, deprese, syndrom neklidných nohou)
- nechutenství (TNF α kachektin), katabolismus proteinů (negativní N bilance), hyperglykemie (zvýšená glykogenolýza, glukoneogeneze)
- febrilní křeče – generalizované, tonicko-klonické, dosud nejasného původu (selhání mikrocirkulace? hyponatremie?), několik sekund až minuty při prudce stoupající teplotě nad 39°C, postihuje 3-4% dětí nejčastěji ve věku 9m – 5let
- Výška teploty a její trvání závisí na spoustě vnějších i vnitřních faktorů (množství a typ pyrogenů, hydratace, teplota okolí – v chladu stoupá produkce tepla, v teple klesá únik tepla = dosažení až nebezpečně vysokých hodnot + zhoršuje dehydrataci, věk – starší mají nižší febrilní odpověď, malé děti mají sklon k vysokým teplotám, febrilním křečím...)

Třesavka -

- vstupní třesavka, pak už se neopakuje - streptokoky, pneumokoková pneumonie, chřipka aj.
- třesavka opakující se při každém vzestupu teploty - opakující se bakterémie - sepsy, malárie
  - také můžeme vyvolat podáváním antipyretika (když přestane působit, horečka jde nahoru...)
- třesavka u horečnatých alergií

Křečové stavy

- hlavně u kojenců a batolat (febrilní křeče) - nemají diagnostický význam
- při delším trvání mohou vést k organické lézi mozku
- u dospělých někdy ukazují na organické poškození CNS

Léčba horečky

- hydratace (každý °C nad 37 °C zvyšuje fyziologickou potřebu tekutin o 12 %)
- antipyretika
  - paracetamol 50 mg/kg/den (ve 4 dávkách)
  - ibuprofen 20 mg/kg/den (ve 3–4 dávkách)
  - kyselina acetylsalicylová je u dětí do 15 let nevhodná – nebezpečí Reyova syndromu
- infuze přes led, jiné způsoby zchlazení (zábal, sprchování,...)

42. b) ANTIVIROVÁ TERAPIE VIROVÝCH HEPATITID a INFEKCE HIV

LÉČBA AKUTNÍCH VIROVÝCH HEPATITID

Základní principy

- léčba *symptomatická* – zmírňování nepříznivých projevů onemocnění (antiemetika, rehydratace,...)
- jaterní dieta (tuky z větší části nahrazeny cukry)
- abstinence (v akutním období a nejméně 6 měsíců po normalizaci laborat. hodnot)
- vyřazení hepatotoxických léků
- tělesné a duševní zklidnění
- vitaminy skupiny B, C, (K)
- hepatoprotektiva
  - signifikantní účinek u akutních VH nebyl prokázán, ale hospitalizovaného pacienta lze jen stěží nechat zcela bez medikace, a to i z psychologických důvodů
  - Nejčastěji buď sylimarin (Flavobion, Legalon a další) nebo esenciální fosfolipidy (Essentiale forte N). Další hepatoprotektiva: kyselina thioktová (Thioctacid), adamanthionin (Transmetil), kys. ursodeoxycholová (Ursosan)
- infuze glukózy + infuze aminokyselin s vysokým obsahem větvených AK (valin, leucin, isoleucin)
  - bilirubinémie 200 $\mu\text{mol/l}$ a více a/nebo transaminázy $>40 \mu\text{kat/l}$
- kortikosteroidy u akutní VH: (Někteří je považují za KI - zvýšení replikace HBV, oddalují vznik sérokonverze, nemají vliv na přežití, nežádoucí účinky)
  - *těžké cholestatické formy VH a protražované průběhy VH* – dochází k rychlému poklesu bilirubinu a transamináz, významný je též jejich euforizující efekt a účinek protianorektický
  - *hrozící fulminantní forma VH* – kortikoidy mohou zabrzdit přestřelenou imunitní reakci, pokud jsou podány včas
  - nejlépe methylprednisolon (SOLU-MEDROL inj. sic.) u dospělého nejméně 2x40 mg/den i.v. a postupně snižování dávky + antacida + korekce hypokalémie!!
- u těžké akutní VH B nebo hrozící fulminantní formy VH B: **lamivudin** (Zeffix tbl 100 mg 1x denně)
  - lamivudin nezvyšuje replikaci HBV, pohodlné dávkování, lamivudin nemá prakticky KI
  - v případě transplantace jater je při předchozí terapii lamivudinem zajištěna nízká virémie a tím sníženo riziko reinfekce transplantovaných jater virem HB
  - kritéria těžké akutní VH B
    - splnění 2 ze 3 kritérií:
      - jaterní encefalopatie
      - Bilirubinémie nad 170 $\mu\text{mol/l}$
      - Protrombinový čas v INR $>1,6$
    - splnění 1 kritéria:
      - protrombinový čas v INR $>2,0$ (nebo >23 s nebo <37 %)

Léčba akutní VH C

- chybí konsenzus, není dosud jednotná strategie léčby
  - např. u onkologických pac. s urgentní potřebou chemoterapie:
    - Indukční léčba: IFN alfa 10 MIU denně 3 týdny či do normalizace S-ALT
    - Dále udržovací léčba: IFN alfa 3 MIU 3x týdně
- u infikovaných, kde je možný odklad léčby – aplikovat standardní léčbu jak u CHC

Léčba poruch hemokoagulace u akutní VH

- záleží na klinice:
  - pacient nekrvácí – pouze K vitamin (per os, i.v.)
  - krvácivé projevy – přidat mraženou plazmu
  - v OA tromboembolické příhody, nebo pozitivní trombofilní markery – substituce AT III

Léčba fulminantní VH

- léčba akutního jaterního selhání
  - transplantace jater (OLT) – definitivní řešení
  - pomocné (auxiliární) metody dočasné podpory funkce jater - do doby provedení OLT
    - hemoperfúze
    - výměnná transfúze krve
    - extrakorporální promývání krve heterologními játry
    - plazmaferéza (neuúčinná!!)
  - bioarteficiální játra (vyvíjejí se od 70. let)
  - transplantace hepatocytů

Dispenzární péče po propuštění z nemocnice

- pokud při propuštění je pacient pro okolí infekční, podepisuje *Informaci o způsobech přenosu* (do dekurzu)
- jaterní dieta nemá zásadní význam, volí se strava pro nemocného nejpříjemnější, doporučujeme restrikcí tuků a přepalovaných tuků
- abstinence nejméně 6 měsíců po normalizaci laboratorních hodnot
- teprve u pokročilých jaterních onemocnění s encefalopatií – restrikce bílkovin
- lehké tělesné cvičení nejdříve za 3 měsíce od vymizení příznaků onemocnění a biochemické normalizace
- sexuální aktivita neovlivňuje průběh choroby, ale nebezpečí přenosu hepatitidy B, C, D a G (především HB)!

ANTIVIROVÁ TERAPIE INFEKCE HIV

Kombinovaná antiretrovirální terapie

(combination antiretroviral therapy, cART, highly active antiretroviral therapy, HAART)

= podávání (troj)kombinací antiretrovirotik podle výsledků monitorovaných virologických a imunolog. testů

Rozdělení antiretrovirotik

- Inhibitory reverzní transkriptasy
  - nukleosidové (NRTI)
  - nukleotidové (NtRTI: tenofovir)
  - nenukleosidové (NNRTI)
- Inhibitory proteinasy (PI)
- Inhibitory integrasy (InSTI)
- Inhibitory fúze (enfuvirtid)
- Inhibitory vstupu (antagonisté receptoru CCR5: maraviroc)

Indikace

- Symptomatická HIV infekce
- Asymptomatická HIV infekce
  - CD4+ <350/mm² (WHO 2013: <500 /mm²)
  - VL HIV RNA PCR >100 tis. kopií/ml
- Primární HIV infekce
- HIV infekce gravidní ženy
- Rizikový kontakt s tělními tekutinami (PEP)

Význam

- Zlepšení individuální prognózy
- Proloužení délky života
- Snížení nemocnosti
- Zlepšení kvality života
- Snížení kontagiozity

Limity

- Špatná absorpce
- Toxicita a nežádoucí účinky
- Lékové interakce
- Rezistence viru
- Špatná adherence
- IRIS

Postexpoziční profylaxe

- indikace:

- Možnost HIV infekce u zdrojové osoby/ u známé HIV+ - infekčnost (VL HIV)
- Druh biologického materiálu, způsob expozice a velikost inokulace
- Nežádoucí účinky ART, přání užívat léky a cena léčby
- Podává se zejména při píchnutí se jehlou (riziko 0,3 %)

- provedení

- 2-3kombinace ART na 4 týdny, jiné léky než pacient
- Zahájit co nejdříve – do 4, max. 72 hod.
- Poskytnout
  - poradenství (upozornění na nežádoucí účinky léčby, informace o eventuální primoinfekci, nutnost bezpečnějšího sexu po 3 měsíce)
  - klinické a laboratorní sledování
- Hlášení AIDS Centru FNB

Profylaxe oportunních infekcí

- primární profylaxe

- CD4+ <200/ul:
COT, dapson, pentamidin aerosol
- CD4+ <200/ul + serol. toxo +:
COT, dapson + pyrimetamin + leucovorin
- CD4+ <100/ul:
azitromycin, (FLU, [ITR])

- sekundární profylaxe

- proti recidivě prodělané oportunní infekce

Prevence komorbidit

Vakcinace proti

- hepatitidám
- chřipce
- pneumokoku

43. a) CHŘIPKA a PARACHŘIPKA

CHŘIPKA

- vysoce nakažlivé onemocnění s náhlým začátkem, horečkou a bolestmi kloubů, svalů, hlavy a postižením dýchacích cest

Etiologie

- RNA virus ze skupiny ortomyxovirů – 3 typy: A,B,C
- chřipkové antigeny mají 2 povrchové glykoproteiny: hemaglutinin (H) a neuraminidázu (N)
- úspěšnost šíření založena na dvou typech antigenních změn
  - **antigenní posun (drift)**
    - u chřipky A a B
    - menší změna antigenních vlastností viru, která způsobuje opakování epidemie v 1-3 letech intervalech, umožňuje reinfekci i u osob, které nákazu již prodělali
  - **antigenní zlom (shift)**
    - závažnější typ antigenní změny, nejčastěji u typu A
    - objeví se nový chřipkový vir, jehož šíření má obvykle pandemický charakter (cca 1/za 10let)

Epidemiologie

- zdrojem člověk na konci inkubační doby a v prvních dnech onemocnění
- přenos přímým stykem s nemocným vzdušnou cestou anebo nepřímo předměty kontaminovanými sekrety
- branou vstupu – dýchací cesty, možná i transplacentární cesta
- vnímavost je všeobecná, imunita je dlouhodobá x přísně typově a kmenově specifická!!
- typ A – vyvolává epidemie a pandemie
- typ B – menší ohraničené epidemie
- typ C – pouze sporadická onemocnění
- v ČR chřipka obvykle leden až duben (sezónní charakter)

Patogeneze

- hemaglutininy
  - takové tyčky - váží sialovou kyselinu na proteinech a lipidech hostitelských bb. a zprostředkovávají vstup viru do endosomu
  - když endosóm splyne s fagosómem, dojde vlivem kyselého pH ke konformační změně hemaglutininů - stanou se z nich útvary podobné injekčním jehlám, perforují endosom a vstříknou genom do cytosolu
- neuraminidáza - houbovitá struktura, odlamuje sialové kyseliny - může být důležitá v odváznání viru od bb.

Klinické projevy

- inkubační doba 18-72 h
- začíná náhle, z plného zdraví - horečka (38-40°C), zimnice, bolesti hlavy, bolestivý pohyb očí, myalgie (hlavně DK a záda), bolesti kloubů, únavnost a vyčerpání
- často bývá kašel – zprvu suchý, dráždivý, později jako katarální kašel s expektorací hlenového sputa
- zduření sliznic nosu a hltanu, záněk spojivek, zarudlé tváře, možné nechutenství, nauzea a průjem
- poslechový nálezn obvykle normální, nebo ojediněle chrůpky, vzrůty a pískoty
- nekomplikované případy - ústup do 5-7 dnů, únavnost přetrvává déle (i měsíc)...

Komplikace

- nejčastěji zánět plic
- primární chřipková pneumonie
  - způsobuje přímo chřipkový virus
  - již 2.-3. den při trvající horečce objevuje dušnost, event. i cyanóza, neklid, zmatenost
  - rozvíjí se akutní dechová nedostatečnost s vysokou úmrtností (až 50%)
- sekundární pneumonie
  - častější, je pro ni charakteristický opětovný vzestup teploty v časně rekonvalescenci, kašel s výraznou expektorací hnisavého sputa a bolesti na hrudi
  - fyzikální a rtg odpovídá bakter. pneumonii – typi. rtg a poslech - hl.pneumokok, s.aureus, h.influenzae
- akutní laryngobronchitida, sinusitida a otitida – u malých dětí
- u novorozenců a kojenců možný sy náhlého úmrtí nebo vznik hepatocerebelárního sy (Reyeova sy)
- vzácnější komplikace - postižení NS (encefalitida, myelitida, polyradikuloneuritida) a myokarditida

Dgn

- během epidemie je diagnóza snadná
- oproti jiným respiračním virovým infekcím - chybí katarální příznaky (např. rýma)
- izolace viru z výtěru (výpachu) nosohltanu
- sérologicky pomocí testu inhibice hemaglutinace (HIT), enzymatické imunoanalýzy, KFR nebo neutralizací viru
- PCR, k rychlé dgn. imunofluorescence nebo ELISA

Terapie

- nekomplikovaná - klid, symptomatická léčba (analgetika, antipyretika, antitusika), dostatek tekutin
- chřipka A – amantadin, rimantadin
- k léčbě a profylaxe chřipky A a B – inhibitory neuraminidázy zanamivir nebo oseltamivir
- primární chřipková pneumonie - vyžaduje JIP
- sekundární - ATB

Prevence

- těžší průběh, často s komplikacemi – chronicky nemocní, starší 60 let, lidé s poruchou imunity, těhotné
- vakcinace – podle epidemiologické situace – u nás nejvhodněji od října do prosince

PARAINFLUENZA

- celosvětově velmi rozšířená infekce způsobující akutní záněty dýchacích cest zejména u dětí

Etiologie a epidemiologie

- RNA virus ze skupiny paramyxovirů – ve 4 sérotypech, antigenně stále
  - typy 1,2,3 celosvětově, typ 4 - jen USA a GB
  - typ 3 - infekce v raném kojeneckém věku
  - typ 1 a 2 - epidemie zimních měsíců (x většinou celoroční výskyt)
- zdrojem je infikovaný člověk
- virus je vylučován hlenem dýchacích cest, přenos vzdušnou cestou
- nakažlivost v kolektivech vysoká, manifestnost však nízká (velká část proběhne inaparentně)

Klinické projevy

- inkubační doba 3-6 dní
- postihuje zejména dýchací trakt dětí
- od inaparentních forem až po těžký stav se smrtelným zakončením
- viry parainfluenzy vyvolávají u kojenců a malých dětí

- laryngotracheobronchitidu, bronchiolitidu, intersticiální pneumonii
- u starších dětí a dospělých – lehčí průběh, jako horečnatý katar HCD nebo bronchitida, pneumonie vzácně
- reinfekce možná, ale bývá mírnější
- komplikace zřídka: meningoencefalitida, hepatitida, orchitida

Dgn

- klinicky nelze odlišit stejně jako u chřipky od projevů vyvolanými jinými respiračními vlivy (chřipka,RS,adenoviry..)
- izolace viru z výplachu nosohltanu anebo imunofluorescenčním stanovením Ag či průkazem protilátek KFR, ELISA

Terapie

- symptomatická
- při pseudokrupu – komplexní hospitalizační intenzivní péče (oxygenace, zvlhčování vdechovaného vzduchu, rehydratace a šetrná sedace)
- u urgentních stavů – kortikoidy, v případě obstrukce dýchacích cest intubace.. tracheostomi..

43. b) AMINOGLYKOSIDY

- patří k nejstarším nemocničním ATB, levné
- dobré - rychlý baktericidní účinek na skoro všechny G-
- širšímu užívání brání jejich nefro a ototoxicita (při aplikaci nutné sledovat renální fce), nepodávat s jinými nefrotox.l.
- úzké terapeutické okno
- nepůsobí na anaeroby, IC parazity, mykoplasmata a chlamydie
- nevstřebávají se z GIT, nepronikají do CNS
- výrazný postantibiotický efekt - i jednou denně
- kvůli toxicitě se snažíme dávat krátce velké dávky
- často v kombinaci - hlavně s betalaktamy (potenciace účinku)
- rezistence - vyvíjí se pomalu, je zkřížená v rámci aminoglykosidů
  - rezistence enterokoků (nozokomiálních) je celosvětový problém
- koncentraci ATB ovlivňuje i pH, v kyselém prostředí abscesu klesá c

Gentamycin

- indikace - infekce močových, žlučových a pohlavních cest
  - s betalaktamy - endokarditidy, vážné infekce dých. cest
- KI - nemoci ledvin, gravidita, myastenia gravis

Streptomycin

- v kombinacích na tbc - antituberkulotikum 1.řady
- lék volby u tularémie, brucelózy, vzhřivky

Amikacin

- méně toxický, vlastnosti a indikace- jako gentamycin
- léčba infekcí rezistentních na gentamycin

44. a) AKUTNÍ EPIGLOTITIDA a SUBPIGLOTICKÁ LARYNGITIDA

- viz.ot.37a

44. b) LEISCHMANIÓZA a SCHISTOSOMÓZA

LEISCHMANIÓZA

- skupinu parazitických prvoků vyvolávající celé spektrum parazitárních nálezů
- rod Leishmania se řadí mezi bičíkovce, mají bičík a jsou to intracelulární parazité, což je netypické vzhledem k tomu, že většina bičíkovců jsou extracelulární parazité
- v přenašeči jsou v bičíkaté formě, u člověka hlavně v RES - bezbičíkatě
- přírodní ohniskovost, v tropech a subtropích
- systémově nebo kožně
- přenašeči - komáři Phlebotomus a Lutzomia

Kožní leishmanióza

- protozoonóza rozšířená ve Středomoří, Blízkém a Středním východě a Latinské Americe
- přenašeč – komár rodu *Phlebotomus*
- v místě kousnutí komárem vzniká nebolestivý, dlouho se nehojící vřed
- rozdělujeme je na:
  - *Kožní leishmanióza Starého světa*
    - začíná jako makulopapulózní léze, pak krusta, vřed, spontánní vyhojení – jizva
  - *Kožní leishmanióza Nového světa*
    - americké, kožní léze metastazují do sliznic, zanechávají destrukce

Viscerální leishmanióza (kala-azar, horečka dum-dum)

- původcem – *Leishmania donovani*
- přenos – komár z rodu *Phlebotomus*
- rezervoár - psovité šelmy a hlodavci
- horečka, únava, kachexie, hepatosplenomegálie, pancytopenie, hypergamaglobulinémie
- objeví se šedé zbarvení kůže (kala azar = černá nemoc)
- dgn.: mikroskopický nález leishmanií v nátěrech z jater, sleziny, sternálního punktátu, serologie
- léčba:
  - sloučeniny pětimocného antimonu a pentamidin, event. amfotericin B
    - antimonu, látky velmi toxické - dělají změny na EKG, hypotenzi, bradykardii, poruchy ledvin, jater
  - bez léčby – 90% smrtelná, u léčených smrtelnost 10%

SCHISTOSOMÓZA (bilharziózy)

Etiologie a epidemiologie

- onemocnění tropických oblastí, nejvýznamnější helmintóza
- jsou to onemocnění způsobená krevními motolicemi z čeledi Schistosomatidae, dle místa působení několik druhů
- z vajíček vylučovaných člověkem – ve vodním prostředí se vyvíjí larva **miracidia** - do mezihostitele (plži)→ z nich se uvolní invaze schopné formy parazita **cerkárie** – ve vodě aktivně penetruje kůži člověka – pronikají do krevního oběhu a jater a posléze dospívají v schistosomuly
- pro člověka patogenní jsou vylučovaná vajíčka dospělci v tkáních člověka - zůstávají v žilách orgánů - tvorby granulomů v různých orgánech
- žijí v krvi, rozkládají Hb, papají ery
- Ig odpověď - 50 dní po infekci

Klinický obraz

- obtíže jsou dány parazitárním působením v jednotlivých orgánech
- **schistosomóza močová**
  - postiženy žíly močového měchýře a orgánů malé pánve – hematurie, dysurie
- **schistosomóza střevní**
  - plexy v. mesenterica inf., pod obrazem enteritidy či proktitidy, zvětšení jater a sleziny
- **japonská schistosomóza**
  - plexy v. mesenterica sup., horečnaté průjemy, zvětšení sleziny a jater

Klinický průběh -

- cercáriová dermatitis - za 12-48h po pobytu v kontaminované vodě
  - pruritus, edémy, lymfadenopatie, horečka
- plicní fáze - 7-14 dní pi, kašel, hemoptýza, teplota,
- akutní fáze - hyperalergická reakce: horečka, únavnost, bolesti končetin, hlavy, břicha, průjem, urtikárie, kožní edémy
  - hepatomegálie, splenomegálie
  - zvětšení lymfatických uzlin
  - eosinophilie
  - chronická forma -3-6 měsíců pi
    - tvorba granulomů v okolí vajíček, aktivace imunitního systému
    - účast hlavně T lymfocytů
    - při selhání jejich funkce – nekróza a potom těžké fibrotické změny
    - klinický obraz: někdy asymptomatický, jindy příznaky těžkého orgánového poškození
- dgn.: vajíčka ve stolici nebo v moči
- lékem volby – praziquantel

44. a) ETIOLOGIE a LÉČBA KOMUNITNÍ PNEUMONIE

- pneumonie získaná mimo nemocniční prostředí, tvoří 80-90%
- u osob chronicky nemocných musí být splněna podmínka pobytu nejméně 14 dní mimo zdravotnické zařízení
- nebo je to pneumonie, která vznikla do 2 dnů od počátku hospitalizace
- dělíme do několika skupin dle etiologie, epidemiologie a patologických projevů
- pneumonie
  - akutní zánětlivé onemocnění plicní tkáně, tj. respiračních bronchiolů a plicního intersticia, vyvolaná infekčním původcem
  - čerstvý infiltrát na rtg hrudníku a přítomnost alespoň dvou příznaků svědčící pro infekci dolních cest dýchacích (horečka, kašel, dušnost s tachypnoí, bolest na hrudníku související s dýcháním, leukocytóza nebo posun doleva, typický poslechový nález)
  - dělení na
    - typické a atypické
    - komunitní a nozomiální
    - dnes se přednostně užívá dělení dle etiologie – volba terapie
- počáteční léčba je empirická a ambulantní, založená na znalosti místní epidemiologické situace, predisponujících faktorech a klinických příznacích
- u imunokompetentních jedinců, u nichž je průběh onemocnění většinou bez komplikací s typickými klinickými příznaky, je iniciální empirická léčba většinou úspěšná
- nejčastěji voleným modelem jsou perorální antibiotika v dostatečné dávce, dobře tolerovaná, s širším spektrem účinnosti na respirační patogeny a prodlouženým účinkem (2–3×denně)
- účinnost lze ověřit za dva až tři dny, v případě selhání je třeba antibiotikum vyměnit za jinou léčebnou skupinu
- vzhledem k tomu, že nejčastějším původcem komunitní pneumonie je *Streptococcus pneumoniae* bývá lékem první volby penicilin
- problémem při tomto způsobu léčby je stále častěji se vyskytující rezistence pneumokoků k penicilinu

Charakteristika typické pneumonie:

- náhlý začátek, vysoká teplota, pleurální bolest, produktivní kašel s expektorací hnisavého nebo rezavého sputa, patologický poslechový nález na hrudníku,
- na skiagramu hrudníku známky lobární nebo segmentární konzolidace, leukocytóza,
- nejčastější vyvolávající agens - *Streptococcus pneumoniae* (15%-35%), *Haemophilus influenzae* (5%-10%), *Klebsiella pneumoniae* (5%-10%), *Pseudomonas aeruginosa* (5%-10%), *Staphylococcus aureus* (5%-10%).

Charakteristika atypické pneumonie:

- začátek jako chřipkové onemocnění s prodromálními příznaky, teplota mírně zvýšená, bolesti svalů, malátnost, rýma, kašel je spíše suchý, poslechový nález na hrudníku většinou není patologický,
- na skiagramu hrudníku jsou přítomny difúzní infiltrativní změny,
- nejčastější vyvolávající agens - *Mycoplasma pneumoniae* (2%-15%), *Chlamydia pneumoniae* (2%-10%), virus chřipky A (2%-10%)

Pneumonie způsobené pyogenními bakteriemi

- hnisavý typ zánětu, probíhající primárně v alveolech, intersticiu je postiženo rovněž
- vykonavatelé G+ i G- mikrobi, kteří se množí extracelulárně
- nejčastější původce *Streptococcus pneumoniae*
  - může postihnout osoby všech věkových kategorií, typicky po prochlazení, krátkodobém stresu, či vyčerpání
- mnohem vzácněji *Haemophilus influenzae*, *Moraxella catarrhalis*, *Klebsiella pneumoniae*, *Staphylococcus aureus*
  - nezralost IS, poškození sliznice dýchacího traktu (vir. infekce, poleptáním dráždivými plyny)
- výjimečně podmíněně patogenní bakterie osídlující GIT (*E. coli*, *Proteus spp.*, *Pseudomonas spp.*, anaerobní bakterie)

Klinický obraz

- náhlý začátek s horečkami, profúzním pocením, dušností, třesavkou, zchváceností a kašlem (dráždivý, postupně produktivní)

Terapie

- penicilinová či cefalosporinová antibiotika
- těžká stafylokoková pneumonie – linezolid
- G- infekce vzniklé v souvislosti s bronchiitidami, CF – fluorochinolony (ciprofloxacin) – samostatně x v kombinaci s beta-laktamovým atb

Pneumonie způsobená mykoplasmaty a chlamydiemi

- etiolog. agens: *Mycoplasma pneumoniae*, *Chlamydia pneumoniae* (podobný KO *Chlamydia psittaci* či *Coccidia burnetii*)
- nehnisavá intersticiální pneumonie
- možnost výskytu v malých epidemiích u zdravých osob mezi 5–50 lety
- začátek je pomalejší, zpočátku subfebrilie, třesavka není, dráždivý kašel je bez expektorace

Terapie

- doxycyklin nebo makrolidy (clarithromycin), doba léčby min. 2 týdny
- po skončení nemoci často přetrvává únava a slabost

Pneumonie způsobené viry

- etiolog. agens: respirační viry (viry chřipky A i B, virus parainfluenzy, RS virus, adenoviry, koronaviry), vzácně zvířecí viry (koronavirus SARS-CoV), lymfotropní viry (cytomegalovirus u HIV/AIDS), ale i virus morbil a varicely
- rozvoj pneumonie jako komplikace virového onemocnění postihuje dospělé i děti, s výjimkou RS viru typickým pro kojenecký věk, lymfotropní viry jsou vyvolavateli pneumonií u osob s imunodeficitem
- pneumonie obvykle vzniká po 2 až 5 dnech trvání febrilií
- při trvalé horečce rychle narůstá dušnost provázená tachypnoí, cyanóza, neklid, zmatenost

Terapie

- vyžaduje hospitalizaci, pokud možno na JIP
- oxygenoterapie, symptomatická a podpůrná léčba
- specifická virostatika (oseltamivir při chřipkové pneumonii, aciclovir při varicelové pneumonii), nutno podat co nejdříve (do 2 dnů od prvních příznaků)
- kortikosteroidy (snižují riziko fibrotické přestavby plic) x snižuje i imunitu – podává se pouze v kombinaci s účinným antivirotikem
- při infekci virem chřipky, varicely i morbil – nutné zavést u pacienta izolační režim

Pneumonie způsobená legionelami

- etiolog. agens: *Legionella pneumophila*
- nejčastěji u pacientů středního věku s anamnézou dlouhodobě probíhajícího interního onemocnění (DM, ...)
- v anamnéze je nutné pátrat po vdechnutí aerosolu z vody z vodovodního potrubí
- začíná horečkou a několika průjmovými stolicemi, teprve poté známky pneumonie

Terapie

- zahajuje se na základě klinické diagnózy, vyžaduje umístění na JIP alespoň na začátek
- i.v. makrolidy (clarithromycin, azithromycin) nebo fluorochinolony (ciprofloxacin, ofloxacin), event. v kombinaci s rifampicinem
- není nakažlivá

Pneumonie způsobená *Mycobacterium tuberculosis*

- typicky u přistěhovalců z rozvojových zemí, u sociálně slabších osob, výjimečně u řádně očkovaných osob po dlouhodobém stresu, u žen v souvislosti s graviditou (pokles děletrvajících specifických imunit)
- onemocnění probíhá subakutně až chronicky, převládá kašel s expektorací, subfebrilie, noční pocení, únava

Terapie

- před zahájením léčby nutný opakovaný odběr materiálu na kultivaci, po nález acidorezistentních tyčinek podání specifické léčby, základní antituberkulotika: isoniazid, rifampicin, pyrazinamid, streptomycin a ethambutol
- pacient s aktivní tbc – umístěn na izolační oddělení

Pneumonie způsobené *Pneumocystis jirovecii*

- postihuje osoby s těžkým poškozením buněčné imunity (AIDS, po transplantaci..)
- možný první projev infekce HIV, s nímž nemocný přichází k lékaři!!!

Terapie

- těžký stav nemocného – léčba již při podezření
- vysoké dávky co-trimoxazolu i.v. nebo pentamidinem i.v. později inhalačně
- jde-li o HIV + osobu – terapii řídí infektolog krajského AIDS centra

Léčebné postupy

- ambulantně - makrolidy, aminopeniciliny s inhibitory betalaktamáz, cefalospor. I. a II.
- v nemocnici - cefalosporiny II. a III., případně kombinovat s makrolidem
- cotrimoxazol se vzhledem ke stoupající rezistenci jako lék první volby u pneumonií nedoporučuje!!!
- ATB, nutno zahájit co nejdříve, nečekat na kultivaci - na základě klinického a rtg nálezů

45. b) KAWASAKIHO SYNDROM (sy mukokutánně-lymfonodální)

- febrilní systémové onemocnění (vaskulitida) doprovázené lymfadenopatií a zánětlivými změnami sliznic a kůže

Etiologie a epidemiologie

- není známa
- epidemiologie a klinika svědčí pro infekční etiologii
- patrně jde o patologickou imunologickou odpověď na antigen (baktérie, prach, viry, rickettsie), patrně odpověď monocyto-makrofágového systému na superantigen (patrně streptokokový)
- výskyt sporadický, častěji děti asijského původu od 6 měsíců do časného školního věku, nej 1-2 roky
- nebyl pozorován přenos z osoby na osobu

Klinické projevy

- začíná remitující horečkou trvající nejméně 5 dnů, nereaguje na atb
- současně krční lymfadenopatie, morbiliformní nebo skarlatiformní exantém – rudý exantém na rukou a nohou („rukavice a ponožky“) + bolestivé otoky, bledě růžový exantém na trupu
- zánětlivé projevy na spojivkách (bilaterální konjunktivitidy), v dutině ústní a v nosohltanu
- během týdne až 10 dnů vymizí exantém, klesne teplota, později ustoupí lymfadenopatie a dochází k olupování kůže na prstech, dlaních a ploskách, časté artralgie a artritidy, na nehtech možné příčné rýhy (Beauvy linie)
- u 25% známky myokarditidy (pankarditida), aneurysmat koronárních arterií (vzácně i jinde – iliky, femorálky, renálky..), IM a arytmie – možné náhlé úmrtí
- v rekonvalescentní fázi (končí v 6-10 t. nemoci) se mohou objevit projevy ICHS (k ischemii vedou aneurysmata) (má charakter systémové vaskulitidy, postihuje i koronární tepny - může být příčinou dětského infarktu myokardu)

Dgn.

- na základě kritérií dle klinického obrazu – dgn krtéria
  - horečka víc než 5 dní
  - oboustranná serózní konjunktivitida
  - dutina ústní (ragády rtů, malinový jazyk, rudé sliznice)
  - akralní změny na končetinách (červené dlaně a plosky, tuhý edém, deskvamace)
  - difúzní erytém bez puchýřků
  - nehnisavá krční lymfadenopatie
- laboratorně: mírná anemie, leukocytóza s posunem doleva, výrazná trombocytóza, zrychlená sedimentace známky jaterní léze

Diferenciální dgn.

- spála, erythema multiforme, syndrom toxického šoku, IM, Reiterův sy, spalničky, zarděnky, pseudotbc, alergie...

Terapie

- specifická léčba neznáma
- vysoké dávky i.v.globulinu a kyselina acetylsalicylová v dávce 80-100 mg/kg/d (pokles teploty-snížíme na 10mg)
  - již při důvodném podezření
  - patrně jediná indikace pro acylpyrin u dětí
- větší koronární aneurysmata – nutná antikoagulační terapie
- kortikosteroidy jsou KI!!!

Prognóza

- smrtnost dle včasnosti (do 1 týdne) a úrovně péče 0,1-2%
- většina smrtelných příhod nastává během 6 měsíců od začátku příznaků, IM (způsoben koronární trombózou)
- náhlé úmrtí i po měsících či letech
- druhá ataka se vyskytuje vzácně
- možný rizikový faktor následné aterosklerózy
- prevence není znám, nutné dlouhodobé sledování na kardiologii

46. a) ADNÁTNÍ INFEKCE (TORCH)

- viz. Husa 143-146

46. b) CHINOLONY a NITROFURANTOIN

CHINOLONY

- malá skupina nefluorovaných chinolonů a zvětšující se skupina fluorovaných

- **nefluorované ch.** (nebo *1.generace*) - kys. nalidixová, kys. oxolinová, kys. pipemidová
  - dříve se užívali na močové cesty - účinek na enterobakteriace

- inhibují syntézu DNA
- tvoří účinné koncentrace v dutém systému moč. cest
- v současnosti jsou nahrazována fluorovanými

- **fluorochinolony** -

- inhibice DNA-gyrázy - porucha replikace → baktericidní!
- široké spektrum - enterobakterie, G- koky, hemofilus, vibrio...
  - i na IC parazity - legionella, chlamydie...
  - rezistentní - MRSA, enterokok, anaeroby, treponema
- výborně se vstřebávají z GIT, průnik do tkání je OK
- dávkování 12, 24h
- významný postATB účinek
- obecně dobře snášeny, pár NÚ - GIT obtíže, bolesti hlavy... možnost křečí
- KI- těhotenství, laktace, fotosenzitivita, opatrně u nemocných se špatnými játry a ledvinami, nervovými či psychickými poruchami

Chinolony 2. generace

- jak p.o. tak parenterálně
- u mláďat některých zvířat byly pozorovány poruchy růstu kostí - nepodáváme dětem, není to ale úplně ověřeno u lidí, lze dát jako poslední volbu...
  - Norfloxacin** - akutní a chronické infekce močových cest
    - jednorázová terapie nekomplikované kapavky
    - antagonizuje s nitrofurantoinem, zvyšuje účinek warfarinu, teofylinu a kofeinu
  - Ciprofloxacin** - při závažných bakteriálních nákazách i.v.
    - i do tonsil a kostí
    - p.o. při infekcích močových cest, pohlavních a dýchacích cest, kostí a kloubů
  - Ofloxacin** - podobně jako cipro...

Chinolony 3. generace

- je jich řada, mohutný účinek na pneumokoky
- u řady došlo ale k život ohrožujícím stavům, tak byly staženy...
- v ČR je nyní registrován jen jeden
  - Levofloxacin** - levotočivý isomer ofloxacinu
    - i.v. léčba - dýchací cesty - lobární pneumonie, akutní exacerbace chronických onemocnění plic, sinusitidy
    - závažné močové infekce
- ale doporučuje se užívat jiné perorální chinolony - u nás je zatím citlivost na ně dobrá...

Mechanismus účinku	Cidní, na metabolismus DNA bakteriální buňky
Spektrum účinku	Primárně G- bakterie, rozšiřuje se na G+ i anaeroby, spektrum velmi široké, ale snadný vývoj rezistence (nutné omezování preskripce) I. gen.: G- bakterie, špatná absorpce, GI obtíže II. gen.: široké spektrum G- bakterií, speciálně <i>Mycobacterium avium</i> III. gen.: rozšíření spektra o streptokoky a pneumokoky ("respirační chinolony") IV. gen.: navíc anaeroby
Farmakokinetika	I. gen.: špatná absorpce; II. gen.: výborné vstřebávání (OFL > CIP), průnik přes bariéry, výborný průnik do tkání i buněk, obsah v sekretech, metabolizují se v játrech (cytochrom P450), vylučují se do moči (OFL > CIP)
Indikace	I. gen.: infekce dolních močových cest II. gen.: infekce střevní, žlučové, močové, kostí a kloubů, zoonózy (raději 2. volby) III. gen.: záložní ATB pro respirační infekce IV. gen.: infekce smíšené etiologie kdekoli lokalizované
Kontraindikace	Nelze gravidním a dětem
Nežádoucí účinky	Dyspepsie, průjem (dysmikrobie - hl. u CIP, jehož nevstřebaná frakce je vyšší) Fotosenzibilizace, alergické kožní projevy CNS – podrážděnost, závratě, živé sny Poškození chrupavek u zvířat, ruptura Achillovy šlachy IV. gen.: různorodé a mnohdy závažné, pro které byla distribuce léčiv pozastavena (hepatotoxicita trovafloxacinu)
Lékové interakce	Zvyšuje plazmatické hladiny aminofylinu, warfarinu (krvácení), sulfonylurey (prohloubení hypoglykémie)

Údaje o bezpečnosti	Nelze u gravidních a dětí
Farmaceutické údaje	Orální: norfloxacin (Gyrablock, Nolicin) ofloxacin (Ofloxin, Taroflox, Zanocin) ciprofloxacin (Cifloxinal, Cifran, Ciphin, Ciprox, Ciprinol, Ciprobay, Ciprofloxacin, Ciprum) levofloxacin (Levofloxacin, Tavanic) pefloxacin (Abaktal) moxifloxacin (Avelox) prulifloxacin (Unidrox) Parenterální: ofloxacin (Ofloxin) ciprofloxacin (Ciphin, Ciprox, Ciprinol, Ciprobay, Ciprofloxacin) levofloxacin (Tavanic) pefloxacin (Abaktal)
Farmakoekonomika	Cenově přijatelné

NITROFURANTOIN

Nitrofurany

Nitrofurantoin, furazolidon, nifuratel, nifuroxazid

Mechanismus účinku	Cidní, nespecifická inhibice bakteriálních enzymů
Spektrum účinku	Nitrofurantoin a furazolidon: většina vyvolavatelů IMC, vyjma <i>Proteus mirabilis</i> , získaná rezistence vzácná Nifuratel: řada G+ a G- bakterií, mnohá protozoa (<i>Trichomonas vaginalis</i>)
Indikace	IMC – dolního segmentu, lze i sekundární profylaxe IMC Gynekologické infekce, včetně trichomonózy (nifuratel) Střevní infekce (nifuroxazid)
Nežádoucí účinky	Hemolytická anémie
Dávkování a způsob podání	FUR: 3x 100 mg/d p.o.
Farmaceutické údaje	Orální: nitrofurantoin (Furantoin) nifuratel (Macmilor) furazolidon (Furoxone) nifuroxazid (Ercefuryl)
Administrativní údaje	Levné; časté výpadky výroby i dovozu nitrofurantoinu

47. b) MENINGITIDY NOVOROZENCŮ A KOJENCŮ

-

Novorozenecké meningitidy

- mají některé specifické rysy dané nezralostí imunity, CNS, GIT a tak...
- přenos buď intrauterinně, během porodu nebo aspirací po porodu
- nezralé makrofágy - větší náchylnost k virovým chorobám
- nižší opsonizační schopnost séra vůči G- - riziko diseminovaných infekcí
- IgG matky chrání po dobu 3-6měsíců
- ohroženější - nedonošenci, děti matek s poruchami imunity během gravidity
  - u vrozených vad CNS, rozštěpy páteře...

Etiologie -

- e.coli, str.agalactiae, listeria, klebsielly, proteus, pseudomonády a salmonely
- z 60% je to **escherichia** - zdroj je dolní GIT nebo močový trakt matky (u 50%žen je to fyziologická flóra...), šíří se hematogenně, vstup jsou dých. cesty
- streptococcus agalactie**, kolonizuje pochvu 10-40% žen, dojde-li k infekci jde o sepsi s respirační poruchou a vysokou mortalitou, pozdní forma, jako meningitida
- **listeria monocytogenes** - buď transplacentárně nebo mlékem

Klinický obraz -

- necharakteristický, často nejde odlišit od sepse
- líné sání, oploštělá váhová křivka často jediným příznakem
- častější jsou poruchy termoregulace ve směru hypotermie
- spíše hypotonie než hypertonie svalů
- příznaky podráždění mening jsou přítomny relativně pozdě
  - 2.-3. den - pulzující vyklenutí velké fontanely, zvracení, křeče (ukazují na špatnou prognózu)
- komplikace
  - o zánětlivé slepení likvorových cest a vznik hydrocefalu (x korikosteroidy, pokud se rozvině nutná drenáž shuntovou operací)
  - o mozkový absces, intrakraniální tromboflebitida, subdurální efuze (ohraničené kolekce serózní tekutiny v prostoru mezi mozkovými plenami, které se mohou chovat expanzivně) – úspěšná léčba – většinou se vstřebávají x nutno punktovat
  - o nejtěžší – PMR, oligofrenie, poruchy hybnosti a epilepsie
- laboratoř - KO - zejména trombocytopenie, nelze spoléhat na CRP
  - neodkladná lumbální punkce, nález v likvoru záleží na stáří jedince
  - po odběru hemokultury se neprodleně zahajuje léčba
- léčba - lék volby – iniciální léčba - kombinace cefalosporinu 3. generace (cefotaxim) a ampicilinu
  - cefotaxim (x množení enterobakterií), ampicilin (x streptokokům a listeriím)
  - při obdržení výsledků – terapie se adekvátně upraví
  - ceftriaxon není vhodný (nezralá játra - vytěšňuje bilirubin z albuminu)
  - dítě musí být na JIPu
- i přes léčbu - úmrtnost 20-50%, těžké následky jsou častější než u dospělých

Meningitidy kojenců a batolat

Epidemiologie -

- meningokok - od 6. měsíce - Ig od matky - do té doby infekce vzácně
  - potom výskyt stoupá
- hemofilus - invazivní onemocnění (Hib), vyvolává meningitidu od 3 měsíců do 5 let
  - potom jen u imunosuprimovaných
  - od r.2001 je pravidelná vakcinace - snížení počtu případů
  - časté postižení sluchu
- pneumokok - sekundární meningitidy (ze středouší, dutin, plic...)
  - více ohroženy děti s asplenií a imunodeficitem

Klinický obraz -

- některé zvláštnosti - vyžadují obezřetný postoj vyšetřujícího
- bolesti hlavy se mohou projevit neklidem, dráždivostí, změny chování
- horečka je jen u 75%
- meningeální příznaky až u batolat, u kojenců zřídka (spíš vyklenutá pulzující fontanela)
- kožní projevy - petechie a tak občas i součastí pneumokokových a hemofilových sepsí (nejen meningok.)
- časté křeče nebo parézy hlavových nervů

Subdurální efuze - u třetiny až poloviny dětí

- kolekce subdurálně uložené sterilní tekutiny (hygrom)
- nejčastěji frontálně, bývá klinicky němá
- vzniká díky vaskulitidě přemostřujících cév
- diagnostika - US přes fontanelu
- většinou se vstřebá

Rebound fever - benigní komplikace hlavně mladších

- dojde k opětovnému zvýšení teploty

Ventrikulitida - typická komplikace, závažná, hlavně u e.coli

- může tak vzniknout obstrukční hydrocefalus (obliterace hnisem)

Další komplikace - subdurální empyém, mozková absces, atrofie mozku, parézy, epilepsie

Léčba -

- na JIP, podobná léčbě novorozeneckých...

47. b) PRŮJEM CESTOVATELŮ a OCHRANA PŘED ALIMENTÁRNÍMI INFEKCEMI V TROPECH A SUBTROPECH

- nejčastější porucha zdraví při cestách do zahraničí (přes 50% osob při pobytu delším než 1 měsíc)
- převaha bakteriální etiologie s dominancí enterotoxigenních kmenů E.coli (ETEC)
- méně enteroinvazivní (EIEC), enterohemoragické (EHEC) a enteroagregační (EaggEC)

- nutná vysoká infekční dávka (krom EHEC) – silně kontaminovanou vodou či potravinami
- ty se v mírném pásmu tolik nevyskytují, ale v tropech jsou jimi lidé promořeny od dětství... proto nemají obtíže...
- další:
  - často kampilobakterií a salmonelóz (vyskytují se i u nás)
  - v tropech a endemických oblastech vyvolávají těžké průjmy shigelózy – vysoká infekciozita, možnost přímého přenosu
  - cholera – pouze v endemických oblastech, pokud základní pravidla ohledně pitné vody – není takové riziko
  - požití syrových ryb a mořských plodů – i vzácnější původci – Plesimonas, Aeromonas, Vibrio parahaemolyticus
- k bakteriálním infekcím řadíme i enterotoxikózy – stafylokoková, klostridiová, Bacillus cereus
  - později již dříve kontaminované, ale dále neinfekční stravy s prudkým nástupem obtíží, rychlým průběhem i odezněním obtíží bez febrilií
- virové průjmy
  - noroviry, adenoviry, rotaviry
  - snadné šíření včetně přímým přenosem – možné lokální epidemie
- protozoární původci
  - giardiózy s tendencí k rezistenci k léčbě a protrahovaným obtížím
  - améboza (walking dysentery) – Entamoeba histolytica – menší obtíže, ale riziko přechodu do extraintestinální formy s tvorbou jaterních abscesů
- převaha fekálně orálního přenosu – nejlepší zásada „**peel it, cook it, boil it, or forget it**“
- rizikem je led v nápojích, voda k čištění zubů, mléčné výrobky a opakovaně ohřívání masné výrobky, omytá zelenina a ovoce
- většinou do 2-3dnů ustoupí (tzv. „self-limiting“)
- prevence - opatrnost při stravování - vyhybat se salátům ze syrové zeleniny, pít teplé nápoje nebo jen z uzavřených lahví
- preventivní chemoprofylaxe se nedoporučuje

48. a) VZTEKLINA a ANTIRABICKÁ PROFYLAXE

- vztekliny (lyssa, rabies)
- akutní infekční onemocnění savců, zejména masožravců, charakterizované iritací CNS s následnými obrnami a smrtí

Etiologie a epidemiologie

- virus patří mezi Rhabdoviry
- krom Austrálie a Nového Zélandu celosvětově rozšířená
- rezervoárová zvířata
  - v Evropě liška (nakazí další divokou zvěř, domácí zvířata, psy a kočky)
    - od roku 1989 se provádí perorální vakcinace lišek
    - od roku 2003 je výskyt vztekliny na našem území nulový (rabies free)
    - ale v Polsku a na Slovensku to mají a zvířata státní hranice nerespektují... :)
  - netopýři... hlášeny případy už i z Ukrajiny, Finska, Skotska...
- přenos viru slinami vzteklého zvířete při pokousání, vzácněji i potřísnění poraněné kůže
- ve slinách může virus být již před propuknutím nemoci
- v přírodě jsou více ohrožené děti - chtějí zvířata hladit...
- ve slinách zvířat je mnoho patogenů:
  - nejčastější poranění od psů a koček - nejčastěji streptokoky (s.intermedius), anaeroby (včetně c.tetani), i Pasteurella multocida a Bartonella henselae (nemoc kočičího škrábnutí)
- virus se z místa kontaminace do CNS šíří perineurálně
- o délce inkubace rozhoduje vzdálenost poranění od hlavy (2 týdny až několik měsíců)

Klinické projevy

- **prodromální stadium**
  - trvá 2-4 dny (horečka, celková nevolnost, bolest hlavy)
- **excitační stadium**
  - objevují se příznaky postižení NS
  - bolesti v místě poranění šířící se proximálně, následně dochází k excitaci
  - typické jsou spasmy laryngeálních a faryngeálních svalů
    - lze vyvolat i malými podmětem – vánkem (aerofobie), zvukem tekoucí vody (hydrofobie)
  - slinění, poruchy polykání, mezi záchvaty je pacient klidný

- **paralytické stadium**
  - během 3-10 dnů pacient umírá v křečovém stavu nebo paralytickém stádiu na obrnu dýchacích svalů
  - smrt za pár dní za příznaků hyperpyrexie a selhání srdce

Dgn.

- imunofluorescenční průkaz antigenu z otisku rohovky

Prognóza

- 100% smrtelné onemocnění
- kauzální terapie není

Prevence a profylaxe

- nejdůležitější – preventivní očkování domácích zvířat a zejména perorální vakcinaci divoce žijících zvířat
- u lidí preexpoziciční očkování
  - v případech, kde je zvýšené riziko nákazy, používá se antirabická vakcína (cestovatelé, veterináři)
- postexpoziciční profylaxe
  - indikace: poranění zvířetem podezřelým z lyssy do 50 km hranic se Slovenskem a Polskem (s výjimkou netopýra a vlka)
  - pasivní imunizace + aktivní imunizace
  - nejpozději do 48 h po expozici
  - 5 injekcí po 1 ml do m.deltoideus ve dnech 0.,3.,7.,14.,30. (stejně jako preexpoziciční)
  -
- pasivní imunizace
  - **Favirab®** (Aventis Pasteur) – inovované koňské antirabické sérum doporučená dávka 40 IU/kg, podává se frakcionovaně pro nebezpečí alergické reakce časného typu ve formě anafylaktického šoku, ale i pozdního typu ve formě sérové nemoci. Cena 1 amp. cca 1715,- Kč (pro 1 pacienta cca 5145,- Kč)
  - Hyperimunní humánní antirabický globulin **IMOGAM RABIES pasteurized®** (Pasteur Merieux) Doporučená dávka je 20 IU na kg váhy. Lze podat až do 8. dne po první dávce vakcíny. Co největší množství dávky aplikovat infiltrací v okolí rány (ran). Zbytek podat i.m., nejlépe do m.deltoideus, nebo u dětí do zevní oblasti stehna, ale vždy na opačnou stranu těla, než byla aplikována vakcína. Imogam by měl být aplikován především při alergii na koňské sérum, v těhotenství a u dětí. Cena 1 amp. po 2 ml (300 IU) cca 2600,- Kč (pro 1 pac. cca 26 000,- Kč)
- poranění člověka neznámým zvířetem
  - ošetření rány důkladným promytím mýdlem a desinfekcí (Ajatin, Septonex)
  - zjistit údaj o očkování proti tetanu a případně přeočkovat
  - pokusit se zajistit zvíře a nechat následně vyšetřit (do 48 h po poranění)
    - není vyšetřeno nebo je podezřelý ze vztekliny – specifická antirabická profylaxe
      - buď jen aktivní imunizace – antirabická vakcína (postexpoziciční očkování)
      - v indikovaných případech kombinace s pasivní – podání antirabického séra
- nejčastější - pokousání psem, hlavně HK, děti i hlava
  - kolem kousnutí od psa jsou hematomy, protože stisk je značný
  - nebezpečí hnisání, abscesů či flegmón
- kousnutí kočkou - podobné bodnému, častěji dojde k infekci
  - nejčastěji pasteurelly
  - nemoc kočičího škrábnutí - 3-10 den po pokousání - v místě rány nebolestivé pupeny nebo pustuly, přetvárají až 3 týdny, může dojít k regionální lymfadenitidě
    - je benigní, možné, ale vzácné komplikace - včetně meningoencefalitidy...
    - bartonella

48. b) INFEKCE U PACIENTŮ S PORUCHOU BUNĚČNÉ a PROTILÁTKOVÉ IMUNITY

PORUCHA BUNĚČNÉ IMUNITY

- projevem porušené buněčné imunity je
  - snížení T lymfocytů pod 1000/mm³
  - nebo pokles CD4+ lymfocytů pod 500/mm³
- vyskytují se především jako sekundární buněčné imunity (u HIV, maligních lymfomů, CLL, chorob z autoimunity, během imunosupresivní léčby, při aplikaci cytostatik - zvláště riziková lymfocytotoxická cytostatika, která významně snižují počet CD4+ lymfocytů)
- vytváří podmínky pro vznik infekcí převážně intracelulárními mikroorganismy
- často fulminantně probíhající infekce

- mikroorganismy vyvolávající onemocnění u osob s převládající poruchou buněčné imunity jsou obvykle typické oportunní patogeny:
  - bakterie (mykobakterie, salmonely, legionely, listerie)
  - viry (CMV, HSV, VZV)
  - paraziti (*Toxoplasma gondii*, *Cryptosporidium parvum*)
  - houby (kandidy, *Pneumocystis jirovecii*, *Aspergillus* spp., *Cryptococcus neoformans*)

Klinická manifestace

- Pneumonie (mykotická, legionelová, pneumocystová, cytomegalovirová), tuberkulóza plicní a mimoplicní, mykobakteriíza plicní a diseminovaná, orogastrointestinální infekce (ezofagitida kandidová, cytomegalovirová, herpetická; intestinální kryptosporidióza, perianální celulitida či absces), hepatální infekce (cytomegalovirová hepatitida), kožní infekce (herpetické, ektyma, gangréna), neuroinfekce (hnisavá meningitida listeriová, korynebakteriální, meningitida kryptokoková, tuberkulózní), generalizované infekce (salmonelová bakterémie, fungémie [*Candida*, *Aspergillus*], cytomegalie).

Defekty získané imunity: T-lymfocytární imunodeficience

Primární deficience T-lymfocytů

- DiGeorgův syndrom
- Chronická mukokutánní kandidóza

Sekundární deficience T-lymfocytů (s výjimkou HIV infekce)

- Iatrogenní - incidence se zvyšuje díky používání kortikoidů, cyklosporinu a dalších imunosupresivních léků
- Při infekčních chorobách - například spalničky, tuberkulóza

Klinický obraz a léčba: defekty se projevují jako oportunní infekce vyvolané intracelulárními baktériemi a viry: herpetické viry (CMV, VZV, vzácně EBV a HHV-6), mykobaktéria (*M. tuberculosis*, *M. kansasii*, *M. avium-intracellulare*, *M. chelonae*), *L. monocytogenes*, mykotické mikroorganismy (*Pneumocystis carinii*), parazitární infekce (*Toxoplasma gondii*, *Cryptosporidium parvum*, *Isospora belli*, *Strongyloides stercoralis* a mikrosporidia)

Prevence: profylaktické podávání antivirových preparátů (například acyklovir), antibiotika (například azitromycin jako profylaxe mykobakteriízy)

Léčba - podle etiologie infekce

Prognóza: - nejistá, dle vyvolávající příčiny infekční komplikace

Neutropenie – viz ot. 37.b)

PROTILÁTKOVÉ IMUNODEFICIENCE

- jde buď o hypogamaglobulinémii (<2,5g/l) nebo agamaglobulinémii
- snížení koncentrace Ig všech tříd či snížení pouze jedné třídy nebo podtřídy
- vede k neschopnosti opsonizovat opouzdřené bakterie
- vrozené – pozorujeme u dětí (př. Brutonova agamaglobulinémii)
- získané – pozorujeme u dospělých
  - epileptici léčení hydantoináty
  - sy ze ztrát bílkovin (nefrotický sy, exfoliativní dermatitida, popáleniny)
  - lymfoproliferativní choroby (chronická lymfatická leukemie, myelom, maligní lymfom)

Projevy

- zvýšený sklon k infekcím vyvolaným stafylokoky, streptokoky, pneumokoky, *H. influenzae* a *E. coli*
- původci infekčních komplikací poruchy protilátkové imunity jsou různé opouzdřené bakterie
- klinicky dominují respirační infekce (mesotitida, sinusitida, bakteriální pneumonie), gastrointestinální infekce (gastroenteritida), infekce močových cest, kožní infekce, neuroinfekce (hnisavá meningitida)

Primární protilátkové imunodeficience

- většinou vzácné genetické defekty s nízkou prevalencí - 1 případ/100 000 obyvatel
  - *Selektivní deficit IgA* - nejčastější z těchto poruch (1 případ/700 obyvatel), projevuje se od dětského věku recidivujícími infekcemi horních dýchacích cest, močovými infekcemi apod.
  - *Brutonova agamaglobulinémie* - manifestuje se recidivujícími bronchopneumoniemi (*H. influenzae*, *S. aureus*); profylaxe spočívá s substitucí imunoglobulinů, vázána na pohlaví
  - *Běžná variabilní imunodeficience* - klinicky se projevuje ve druhé nebo třetí dekádě života, spektrum infekcí i léčba jsou podobné jako u Brutonovy gamapatie

Sekundární protilátkové imunodeficiencie - vznikají v důsledku ztráty imunoglobulinů (močí nebo stolicí), případně jejich nedostatečnou tvorbou (leukémie)

- *Glomerulonefritida* - dochází především ke ztrátám IgG, tvorba imunoglobulinů není porušena a nedoporučuje se jejich substituce
- *Exsudativní enteropatie a malabsorpce* (céliakie, střevní lymfomy, ulcerózní kolitida), onemocnění je charakteristické ztrátami všech tříd imunoglobulinů, doporučuje se jejich substituce
- *B-lymfocytární lymfomy, chronická lymfatická leukémie a myelom* - tato onemocnění jsou někdy komplikována recidivujícími infekcemi, léčba spočívá v substituci imunoglobulinů

Definice: Porucha protilátkové imunity (obvykle při hypogamaglobulinémii <2,5g/l) vede k neschopnosti opsonizovat opouzdřené bakterie.

Výskyt: Porucha protilátkové imunity provází zejména myelom a chronickou lymfatickou leukémií.

Etiologie: Původci infekčních komplikací poruchy protilátkové imunity jsou různé opouzdřené bakterie:

⌚ *Streptococcus pneumoniae*

⌚ *Haemophilus influenzae*

⌚ *Escherichia coli*.

Pozn.: Pacienti s myelomem však překvapivě netrpí pneumokokovými infekcemi jako jiní pacienti s poruchou buněčné imunity.

Klinické manifestace: Respirační infekce (mesotitida, sinusitida, bakteriální pneumonie), gastrointestinální infekce (gastroenteritida), infekce močových cest, kožní infekce, neuroinfekce (hnisavá meningitida)

- jde buď o hypogamaglobulinémii (<2,5g/l) nebo agamaglobulinémii
- snížení koncentrace Ig všech tříd či snížení pouze jedné třídy nebo podtřídy
- vede k neschopnosti opsonizovat opouzdřené bakterie
- vrozené – pozorujeme u dětí (př. Brutonova agamaglobulinémii)
- získané – pozorujeme u dospělých
  - epileptici léčení hydantoináty
  - sy ze ztrát bílkovin (nefrotický sy, exfoliativní dermatitida, popáleniny)
  - lymfoproliferativní choroby (chronická lymfatická leukemie, myelom, maligní lymfom)

Projevy

- zvýšený sklon k infekcím vyvolaným stafylokoky, streptokoky, pneumokoky, H.influenzae a E.coli
- původci infekčních komplikací poruchy protilátkové imunity jsou různé opouzdřené bakterie
- klinicky dominují respirační infekce (mesotitida, sinusitida, bakteriální pneumonie), gastrointestinální infekce (gastroenteritida), infekce močových cest, kožní infekce, neuroinfekce (hnisavá meningitida)

49. a) INFEKČNÍ ENDOKARDITIDA

- závažné onemocnění chlopenního aparátu srdce nebo nástěnného endokardu s relativně vysokou smrtností
- neléčená vede vždy k letálnímu konci x i při správné terapii 10-30% úmrtnost, u pacientů s umělou chlopní až 50%
- příčina smrti - srdeční selhání, masivní embolizace, ruptura aneurysmatu...
- 2-5/100000 obyvatel
- dříve pacienti s postrevmatickými chlopenními vadami
- dnes v době atb u nemocných s nějakým predisponujícím faktorem
  - vrozená či získaná srdeční vada
  - degenerativní změny chlopní či endokardu
  - náhrada chlopně (zvláště závažné)
  - pak stačí malý výkon a vznik bakterémie a ejhle, je to tam :)
- zvyšuje se počet z řad intravenózních narkomanů (zvyšují počty postižení trikuspidální a aortální, zvyšují také stafylokokovou etiologii)
- příznaky rozmanité - výsledkem postižení chlopně, embolizací, septických metastáz a imunopatolog. projevů
- podezření
  - obraz závažného onemocnění s horečkou a zimnicemi často až pod obrazem sepse, kdy pátrání po zdroje neodhaleno
  - klinicky poslechově šelest, někdy i splenomegalie
  - laboratorně: markery bakteriálního zánětu
  - projevy embolizace zejména do CNS a periferních arterií
    - embolizační projevy na kůži (třísky nebo petechie, bolestivé Oslerovy uzly...)
  - častý je obraz stěhovavé oboustranné pneumonie bazálně
  - při necílené atb terapii – nemocný chřadne pod obrazem nedgn chronické infekce

Komplikace

- embolizace do orgánů - nejčastěji renálně, splenicky, do koronárních cév (AIM), do CNS - často se přijde až na absces... dříve než na IE
- septické komplikace - pneumonie, perikarditida, absces
- imunokomplexová glomerulonefritida - snížení funkce ledvin
- IE pravostrané části - často u i.v. narkomanů - často stafylokoky - prezentuje se jako pneumonie (hemokult často negativní)

Dgn.

- odběr hemokultur před nasazením atb, hemokultury se při vzestupu teploty odebírají opakovaně (nutné zajistit 3-5 vzorků denně, mnohdy v průběhu i několika dní)
- transesofageální echografie srdce (lepší než transthorakální)
- dgn. kritéria:
  - **patologicko-anatomická**
    - + kultivace či průkaz mikroorganismů histologicky ve vegetaci, a to i v té, která embolizovala, nebo průkaz vegetací či abscesu na srdci
  - **klinická – hlavní**
    - alespoň 2 pozitivní hemokultivace, klinické známky poškození endokardu
  - **klinická – vedlejší**
    - predispozice pacienta, horečka, známky embolizací, plicní infarkty, glomerulonefritida, podezřelý nález na ECHO srdce, podzřelá mikrobiologie nesplňující jiná kritéria
- dle dgn kritérií rozlišujeme 3 kategorie:
  - **prokázaná**
    - musí splňovat alespoň 1 z patologických nebo 2 hlavní klinická nebo 1 hl. a 3 vedlejší, nebo 5 vedlejších kritérií
  - **možná**
    - nesplňuje kritéria ani prokázané ani vyloučené IE
  - **vyloučná**
    - diagnostikované jiné onemocnění či vymizení příznaků do 4 dnů od zahájení atb léčby

Terapie

- volíme dle prokázaného původce:
  - viridující streptokoky 30-40%
  - enterokoky 5-20%
  - ostatní streptokoky (S. aureus, S. epidermidis) 15-25%
  - také jiné organismy - mykózy, rickettsie, chlamydie (i viry - coxsackie)
- ATB proti agens, hlavně baktericidní, dlouhodobě (několik týdnů), i.v.
- krystalický pnc (12-24 MIU/den) s alternativou cefalotinu, ceftriaxonu, vankomycinu či teikoplaninu
- v monoterapii trvá léčba 4 týdny
- kombinovaná léčba s aminoglykozidem při snížené citlivosti na pnc trvá 2-3 týdny
- enterokoky
  - krystalický pnc (alternativa ampicilin, vankomycin či teikoplanin) vždy v kombinaci s aminoglykozidem po 4-6 t, u rezistentních kmenů až 12 týdnů
- stafylokoky
  - dnes stále častěji (až 35%) - vzrůstající počet intravenózních narkomanů – většinou pravostranná IE
  - oxacilin (12-16g/den, alternativa cefalotinu, vankomycinu či teikoplaninu) vždy v kombinaci s aminoglykozidem, 6-8 t
- u ostatních původců se řídíme citlivostí
- G- : betalaktamové atb (včetně cefalosporinů III. generace) s aminoglykozidem nebo fluorovaným chinolonem
- kandodové IE: první volbou je amfotericin B
- vždy volíme baktericidní atb v dostatečné dávce
- chirurgická terapie
  - indikována při selhání konzervativní terapie nebo při kardiálním selhávání z hemodynamických příčin (opakované embolizace, obstrukce chlopně vegetací, insuficience chlopně...
  - další indikace je nekandidová mykotická IE
  - spočívá v implantaci umělé chlopně
- KI - antikoagulancia a steroidy!!!!!!!!!!!!!! - zvýšené riziko destrukce chlopní
- symptomatická - na podporu oběhu, antiarytmika, volumoterapie, v nejtěžších případech terapie DIC a šoku
- kontrolní ECHA na kontrolu úspěšnosti terapie

Prevence a profylaxe

- zabránit vzniku u rizikových pacientů na provádění výkonů, které povedou k bakterémii (trhání zubu, endoskopie, katetry, incize) – profylakticky atb 1h před výkonem (p.o.) podle potenciální bakterie
- používají se atb s aktivitou proti viridujícím streptokokům, zlatým stafylokokům a proti enterokokům

- výkony v ORL oblasti – viridující streptokokové – amoxicilin 2g p.o. 1 h před výkonem, u alergií klindamycin 450 mg
- výkony na GIT – enterokoky
- výkon v kůži a podkoží – antistafylokoková atb – oxacilin 2g 1h před výkonem, u alergií cefalosporin I. generace nebo vankomycin či teikoplanin

49. b) HOREČKA a TAKTIKA ANTIPYRETICKÉ TERAPIE

- viz. ot. 42. a)

50. a) KANDIDOVÉ INFEKCE

- nejčastější mykóza se širokou paletou klinických projevů různé závažnosti
- Etiologie a epidemiologie*
- vykonatelem je více druhů kvasinkových organismů rodu *Candida*
    - dimorfní mykomycety – ve formě kvasinek v organismu a ve formě mycet na kultivačních půdách
    - nejčastější patogen – *C. albicans*
    - ostatní kandidy – non-albicans (*C. crusei*, *glabrata*, *tropicalis*, *parapsilosis*)
      - méně časté patogeny a přímo závislé na stupni imunosuprese, častá rezistence na běžná antimykotika
  - běžná součást flóry kůže a sliznic (saprofyté)
  - za určitých podmínek (změna prostředí imunosuprese) převládnu a způsobí infekci povrchově nebo do hloubky
  - predispoziční faktory - vlhká zapáčka, těhotenství, cukrovka, léčba ATB a imunosuprese
  - většinou je to endogenní infekce

Klinické projevy

- kandidové infekce rozdělujeme do 4 skupin
  - kožní formy
  - slizniční formy
  - systémové infekce s orgánovými manifestacemi
  - diseminovaná kandidóza a kandidová sepse
- i přechodné formy (např. slizniční kvasinka penetruje do hlubších vrstev tkáně...)

Kožní formy

- **interdigitální kandidóza**
  - DM, jedinci, jež si hodně namáčeji ruce (praní prádla...)
  - mezi prsty rukou vznikají ostře ohraničená červená ložiska s edematózně nadzdvíženými okraji, která macerují a erodují
- **kandidové paronychium**
  - hyperemické zduření a zarudnutí valu, ze kterého lze vytlačit kapku bělavého exsudátu
  - silná bolestivost
- **kandidová onychomykóza**
  - postižení nehtu, samostatně nebo v kombinaci s paronychií
- **kandidové intertrigo**
  - vznik v důsledku obezity, pocení a DM
  - erytematózní plochy se z původně intertriginózních lokalit snadno roznesou na celý trup a končetiny
  - do okolí se z ložiska šíří drobné makulopapuly nebo vezikulopustuly
- **kandidová balanitida**
  - DM, pacienti na kortikosteroidech
  - na žaludu a vnitřním listu předkožky ostře ohraničená červená ložiska, většinou s bělavými od sebe oddělenými oválnými povlaky, někdy erodují
  - svědí a pálí
- **plenková dermatitida**
  - perianálně a perigenitálně
  - často navazuje na předchozí iritativní dermatitidu (způsobena vlhkou zapáčkou a působením moči a stolice pod málo vyměňovnými plenkami)

Slizniční formy

- **Orofaryngeální kandidóza**
  - *pseudomembranózní forma (soor)*
    - nejčastější a nejtypičtější forma
    - typické splývající bělavé povlaky v dutině ústní, které pevně lnou k překrvené edematózní spodině (lze setřít, ale obnaží se lehce krvácející spodina)
    - u neléčených – šíří se do orofaryngeální oblasti
    - dlouho nebolestivé, obtíže až u rozsáhlého nálezu nebo při propagaci do jícnu
  - *akutní atrofická forma* (erytematózní ložiska)
  - *chronická atrofická forma* (pod zubními protézami)
  - *anguli infectiosi* (bolestivé ragády v ústních koutcích)
- **kandidová ezofagitida**
  - u osob se závažným základním onemocněním, možná propagace orofaryngeální kandidózy
- **kandidová vulvovaginitida**
  - diabetičky, gravidní ženy, etyliky, antikoncepce
  - intenzivní svědění a pálení vulvy, dyspareunie, dysurie
  - typický tvarohovitý výtok
- **kandidová cystitida**
- **chronická mukokutánní kandidóza**
  - slizniční a kožní projevy kandidózy perzistující i přes adekvátní antimykotickou léčbu
  - příčinou poruchy buněčné imunity

Systémové infekce s orgánovými manifestacemi

- kandidová infekce může postihnout kteroukoli část lidského těla
- **generalizovaná kožní kandidóza** – u pacientů s neutropenií
- **kandidóza v GITu**
  - oesofagitida, gastritida či enteritida – difúzní zarudnutí a otok, tvorba mnohočetných erozí až ulcerací, které se pokrývají pablánami, až k penetraci střeva, kandidová peritonitida
- **kandidóza dýchacích cest a plic**
  - endobronchiální inokulací, vzácně hematogenní cestou
  - vznik pneumonie, může způsobit i : bronchitidu, laryngitidu, epiglottitidu, i empyém hrudníku
- **urogenitální kandidóza**
  - hematogenně nebo ascendentní cestou, může postihnout kterýkoli úsek urogenitálního traktu, včetně ledvin
- **kandidová endoftalmitida**
  - během kandidémie, vzácně při oční operaci

Diseminovaná kandidóza a kandidová sepse

- příčinou až 10% sepsí, horeček nejasného původu nebo nejasných orgánových postižení
- klinický projev: kandidová sepse či kandidová septikopyémie s orgánovými ložisky (kůže, endokard, CNS, oči, ledviny, plíce, játra)
- výskyt v souvislosti s infekcí CŽK (podporují roztoky cukrů v parenterální výživě)
- při sepsi je nutné pomýšlet i na možnost endokarditidy (hl. u predisponovaných osob)
- **neonatální kandidóza**
  - vznik při kandidové amnionitidě (během porodu při předčasné ruptuře vaku blan, kdy podávána atb)
  - generalizované projevy na kůži (erytém, vezikuly, pustuly)
  - nedonošenci postižení diseminovanou infekcí s projevy respirační tísně

Dgn.

- kuitlivace a hemokultivace často selhává - jsou tam i normálně, takže když vykultivujeme, tak nám toho moc nepoví
- při kandidové sepsi výsledek hemokultury často negativní
- mikroskopické vyšetření stěrů nebo bioptického materiálu – jistější
- sérologie se hodí k dgn orgánových postižení
- průkaz antigenu z moči či séra

Terapie

- u závažných forem – amfotericin
- u non-albicans nutná kombinační antimykotická léčba
- u lehčích forem – běžná antimykotika s ověřením citlivosti

Prognóza

- záleží na celkovém stavu nemocného a klinické formě kandidózy
- při orgánových formách a diseminované kandidóze je prognóza vážná
- letalita invazivní kandidózy je cca 30%

50. b) MALÁRIE

- onemocnění tropického pásu charakterizované záchvaty zimnice a horečky s anémií

Etiologie a epidemiologie

- 4 druhy parazita rodu *Plasmodium* – p. vivax, p. falciparum, p. ovale, p. Malariae
  - IC parazit - množí se v erytrocytech a způsobuje jejich rozpad
  - sexuální fáze parazita probíhá v komárovi
  - asexuální fáze pak v člověku
- přenašeč – komáři rodu *Anopheles*, nutný současně nemocný s parazitemií
  - přenášejí jen samičky
  - nejvýznamnější *A.gambiae* (*Plasmodium falciparum*), klade vajíčka do vody
  - v Asii druhy kladou vajíčka do rýžových polí
  - komáři rodu *Anopheles* se vyskytují i na J Moravě
- výskyt především v subsaharské Africe, Amazonii a JV Asii
- nejzávažnější parazitární nákaza 300-500mil. lidí/rok, podlehe 20 mil.
- nejčastější je malárie importovaná (hlavně turisty), migranti z malarických oblastí
- zvláštní formy malárie: letištní, přístavní, parenterální, posttransfuzní, posttransplantační a vrozená

Vývojové formy Plasmodia

1. *sporozoit* – terminální stádium vývoje v přenašeči, infekční pro člověka;
2. *merozoit*;
3. nezralé sexuální stádium – *gametocyt* – terminální stádium vývoje v člověku, infekční pro komára.

Cyklus

Komár nasaje krev z člověka (erytrocyty obsahují gametocyty) → *gametocyty* se usídlí v trávicím traktu komára, tělní dutině a slinných žlázách, vyvinou se ve *sporozoity* (proběhla sexuální fáze dělení) → komár znovu saje člověka → ze slin se sporozoity dostanou do krve → do jater, v játrech se mění v *merozoity* (asexuální fáze dělení) → krev → napadají erytrocyty → pomnožují se v nich, až dochází k erytolyze → některé merozoity se mění v gametocyty → komár znovu saje → cyklus se opakuje.

Fáze vývinu v člověku:

1. **Jaterní fáze** – EE (extraerytrocytární), 10–14 dní, sporozoity – 15–60 minut v krevním oběhu, invaze do hepatocytů (u p. falciparum a vivax je infekční dávka již jen 10 sporozoitů!), pronikají fenestracemi či Kupflerovými bb (?);

- v Disseho prostoru se přichytávají na hepatocyty a pronikají;
- bezpříznaková fáze, nevyvine se žádná imunitní odpověď;
- v krvi chránění proti komplementu cirkumsporozoitovým proteinem, po průniku do hepatocytu jej ztrácí;
- uvnitř hepatocytu – sporozoit se zakulacuje, roste, jádro se opakovaně dělí (>1000), cytoplasma se segmentuje mezi jádra – **schizogonie**;
- tzv. *hypnozoiti* – sporozoiti, kteří zůstali v játrech a nedělí se, klinické příznaky jsou jen při snížení imunity;
- návrat do krve, vnikají do erytrocytů;

2. **krevní fáze** – erytrocytární fáze;

- merozoit se do 30 sekund po vstupu do krve musí dostat do erytrocytů, jinak hyne;
- v erytrocytu se zvětšuje, zakulacuje (stádium *prstýnek*), dělí se, mezi jádra se segmentuje cytoplasma, jeden erytrocyt – až 20 merozoitů, uvolní se prasknutím erytrocytu;
- merozoity vnikají do dalších erytrocytů;
- délka vývoje v erytrocytu se liší podle druhu;
  - *Plasmodium malarie* – jeden cyklus – **72hodin**;
  - *Plasmodium falciparum, vivax, ovale* – **48 hodin**;
- gametocytogeneze – tvorba gametocytů, některé merozoity se nedělí, ale transformují v gametocyty;
- v krvi vydrží 2–3 dny, přechodně vychytávány v kapilárách.

Klinický obraz

- inkubační doba 1-4 týdny, ale i 1 rok
- typická je horečka – reakce na masivní rozpad erytrocytů
- po počátečních nepravidelných horečnatých záchvatech dojde postupně k ustálení několikadenních cyklů horečky
- záchvaty trvají zpravidla několik hodin
- před nástupem horečky – zimnice a třesavka, během horečky – deliriantní a schvácený
- horečka odezní s následným pocením (možná hypovolémie) a pocitem úlevy
- typická je zvětšení jater a sleziny (z rozpadu erytrocytů)
- po prasknutí erytrocytu – uvolní se merozoity, ale i odpadní látky plasmodií:
  - *malarický pigment* (hemozoin) – degradační produkt Hb, fagocytován monocyty, inhibuje jejich fci toxickým železem → imunosuprese
  - *malarický toxin* (GPI) – uvolněn z membrány merozoitů, aktivuje makrofágy a T-lymfocyty →

- produkce TNF α (pyrogen, produkce NO – inhibiční neurotransmitter CNS → hluboké kóma)
- cerebrální forma
  - jedna z forem tropické malárie
  - komatózní stav s poruchou vědomí a dalšími neurologickými příznaky (křeče...)
- průběh a prognóza závisí na původci, míře parazitémie a stavu imunitního systému + včasnosti léčby

Plasmodium vivax, ovale

- horečka se opakuje každých 48h – tzv. terciána
- prognóza dobrá, tato nemoc je považována za benigní formu malárie
- jaterní fáze
  - začnou se vyvíjet po týdnu ale i po létech, příčina relapsů (2x-4x)
- erytrocytární fáze
  - vivax - infikuje pouze retikulocyty (Duffy+), ery zvětšené, ale ne lepivé
  - ovale - infikuje ery bez Duffy antigenu (Duffy-)

Plasmodium malariae

- horečnaté záchvaty každých 72h – kvartána
- průběh i prognóza dobrá

Plasmodium falciparum

- nejobávanější původce, tzv. Tropika (tropy a subtropy, teplota neklesá pod 20)
- u neimunních osob je-li neléčena, je letální
- horečnaté záchvaty nepravidelné, kolísají od 24-36h
- úporná bolest hlavy, artralgie, bolest v bedrech, řídká stolice
- erytrocyty se masivně rozpadají, hromadí se v kapilárách vnitřních orgánů (obstrukce) – dochází k poruše mikrocirkulace – následně multiorgánové selhání (poškození plic, jater, ledvin, mozku)
- mozková malárie, těžká anémie, metabolická acidóza, renální selhání, plicní edém, hypoglykémie, šok, spontánní krvácení, opakované křeče, hyperpyrexie
- léčbu nutné začít do 5. dne po objevení prvních příznaků x 6.-9. den rozvoj šoku s možným úmrtím
- jaterní fáze
  - nevytváří hypnozoity, v jednom hepatocytu až 30 tisíc merozoitů, po ukončení v játrech nezůstávají plasmodia → infekce není rekurentní
- erytrocytární fáze
  - schopné infikovat všechna stadia ery, ery se nezvětšují, na jejich povrchu lepivé výrůstky

Dgn.

- dle pečlivé anamnézy (cestovní anamnéza – profylaxe, způsob dopravy, destinace)
- musí se na ní myslet u všech s horečkou, kteří pobývali v malarické oblasti
- laboratorně: mikroskopický průkaz plasmodií v ery periferní krve
  - odemíráme tlustou kapku a provádíme tenký roztěr
  - zjistí druhové určení, určí vývojová stádia, stanovení stupně parazitémie, přítomnost hemozoinu, je rychlá, levná, můžeme sledovat účinnost léků
  - v KO nápadná trombocytopenie
  - průkaz druhu barvením Giemsa-Romanovski

Terapie

- hospitalizace + antimalarika
- chinin – těžká tropická malárie, účinný proti všem druhům, nepůsobí na hypnozoity
- chlorochin (Delargin) - kvartána a terciána (účinný proti vivax, ovale, malariae, v celé Africe je rezistence)
  - doplňujeme protirelapsovou kúrou – primachinem (proti hypnozoitům)
- meflochin (Lariam) či chinin s doxycyklinem – na tropiku
- přirozená odolnost – srpkovitá anémie, ovalocytóza

Antimalarická profylaxe

- řídí se výskytem a resistencí *Pl. Falciparum*
- vždy kombinovat s expoziční profylaxí
- nikdy není 100% účinná, chrání však před smrtelným průběhem onemocnění
- lepší špatná (neadekvátní) profylaxe než žádná ve vysoce rizikových oblastech
- zóna A:
  - Stř. Amerika, sev. Afrika, Blízký Východ, sev. Čína
  - Chlorochin (DELAGIL) – 2 tbl./týden
  - proguanil: začít 1-2 dny před a pokračovat 4 týdny po návratu

- zóna B
  - Indie, Indonézie
  - Chlorochin + proguanil (PALUDRINE) - 2 tbl./den
  - proguanil: začít 1-2 dny před a pokračovat 4 týdny po návratu
- zóna C
  - Trop. Afrika, Již Amerika, jv. Asie, Oceánie
  - Meflochin (LARIAM) – 1 tbl./týden
  - Meflochin (LARIAM) – 1 tbl./týden (začít týden před a pokračovat 4 týdny po návratu)
  - Atovaquon + proguanil (MALARONE) - 1 tbl./den (začít 1 den před a pokračovat 7 dnů po návratu)
- nejúčinnější ochrana = snížení rizika napadení komáry
  - nevycházet po setmění, nosit světlý oděv, nepřiléhavý, dlouhé rukávy
  - nechráněnou kůži potříit repelentem, moskytiéra

51. a) SEPSE a SEPTICKÝ ŠOK

Definice

- sepsa je definována jako syndrom systémové zánětlivé odpovědi (SIRS) při infekci (vyvolaný infekčním procesem)

Kritéria SIRS

• teplota (°C)	>38 nebo <36
• srdeční frekvence (pulsy/min.)	>90
• dechová frekvence (dechů/min.)	>20 nebo P_aCO_2 (mmHg) <32 (4,3 kPa)
• leukocyty ($\times 10^9/L$)	>12 nebo <4 nebo >10% tyčí

Epidemiologie sepsy

- 900 000 případů sepsy ročně v USA
- incidence sepsy se rychle zvyšuje
- sepsa je 7. nejčastější příčina smrti (USA, EU)
- v USA je sepsa zjištěna jako primární příčina smrti u 250 000 pacientů
- přes pokles letality (díky lepší diagnostice a agresivní léčbě) je mortalita sepsy v posledních letech stabilní
- sepsa je nejčastější příčina smrti na nekoronárních JIP
- septický šok je na 2. místě za kardiogenním šokem v příčinách smrti v nemocnici
- morbidita sepsy stále roste - stárnutí populace, invazivní léčba, imunosupresivní léčebné postupy aj.
- nejčastější komunitní agens: S.aureus, E.coli, Streptococcus pneumoniae
- nosokomiální agens: koaguláza-negativní stafylokoky, zvláště Staphylococcus epidermidis, enterokoků a Candida spp.

Patogeneze bakteriální sepsy

- infekční SIRS vyvolaný baktériemi nebo jejich signálními molekulami (tj. endotoxin, lipoteichová kyselina a další), které se dostanou do krevního oběhu autoagresivní SIRS - vede k zánětlivému poškození orgánů

Syndrom multiorgánové dysfunkce (MODS) nebo selhání (MOFS).

Klinické skóre závažnosti sepsy:

- **sepsa**
- **těžká sepsa** (spojená s MOFS) – sepsa s přítomností orgánové dysfúce s hypotenzí x průkazem hypoperfúze, určitá fáze kontinuálního přechodu ze sepsy do septického šoku
- **septický šok** (těžká sepsa + oběhové selhání) – sepsa s hypotenzí (systolický tlak méně než 90mmHg nebo snížen o 40 mmHg proti výchozí hodnotě), přítomny poruchy perfúze

Nozokomiální sepsa

20-50 % pacientů během hospitalizace na JIP prodělá septickou komplikaci sepsy je hlavní příčinou úmrtí na JIP

- ventilátorová pneumonie
- katérová sepsa

- urosepse

Klinický obraz sepse

- horečka nebo hypotermie
- hypotenze nebo tachykardie
- kůže - furunkly, i.v. vstupy, petechie
- nálezy na periférii - bakteriální endokarditida (třísky pod nehty, embolizace na sítnici apod.)
- žloutenka (biliární obstrukce)
- šelesty (endokarditida)
- porucha vědomí, meningeální dráždění, známky zánětu středouší
- plíce - zn. infiltrace
- nitrobřišní abscesy, gynekologická ložiska
- končetiny - septické artritidy, flebitidy, erysipel, rané infekce

Diagnostika sepse - laboratorní a pomocná vyšetření

- hemokultury (3 sady pro aerobní i anaerobní kultivaci) – odebrává se v odstupu desítek minut, před atb
- zánětlivé ukazatele (CRP, prokalcitonin, diferenciální KO)
- laboratorní známky diseminované intravaskulární koagulace (DIC): trombocytopenie, snížení AT III apod.
- zjištění infekčních ložisek
- RTG S+P, ORL vyšetření, SONO, CT apod.
- lumbální punkce (alterace vědomí+meningeální dráždění)
- epidemiologické znaky infekce - komunitní vs. nozokomiální infekce (rezistence)

Léčba bakteriální sepse

- monitorování, doplnění cirkulujících tekutin, oxygenoterapie, oběhová podpora (noradrenalin), zavedení periferních i centrálních katétrů, UPV, eliminační metody a další
- antibiotika (empirická i cílená terapie) – viz. 18.b
- chirurgické řešení - evakuace abscesů apod.
- kortikosteroidy - v iniciální fázi septického šoku cca 300 mg hydrokortizonu (do 3 dnů)
- Xigris® - cena přibližně 300 000 Kč
- normoglykémie, normokalcémie a další

Komplikace a prognóza bakteriální sepse

MOFS:

- syndrom akutního respiračního selhání - ALI/ARDS - 40 % septických nemocných
  - akutní renální selhání (zvýšená urea a kreatinin)
  - cirkulační selhání - hypotenze (systolický tlak <90 mmHg)
  - DIC - gram-negativní sepse
  - selhání GIT - zvracení, průjem, krvácení (stresový vřed)
  - jaterní selhání - zvýšený bilirubin, ALT, AST a další.
  - poškození CNS - alterace vědomí
- celková letalita sepse cca 40 %
- letalita septického šoku 70-90 %
- aktivace imunitní odpovědi - nekontrolovatelná tvorba cytokinů - hlavně IL-1, IL-6 a IL-8, TNF
- stoupá horečka, vazodilatace, snížení systémové cévní rezistence, generalizovaná porucha distribuce krve průtoků, efektivní intravaskulární V je redukován (hl.příčina instabilty), poškození endotelu, poruchy hemokoagulace --- rozvoj šoku!
- klasický příznak sepse - horečka s třesavkou
- sepse ložisková - někde je ložisko...
- sepse centrální - infekce je v oběhu – endokarditida...
- primární sepse - bez vytvoření ložiska přímo proniká do krve
- sepse prostá → sepse těžká → septický šok → MODS

51. b) POSTIŽENÍ JATER U INFEKČNÍCH NEMOCÍ (kromě virových hepatitid)

- poškození jater je při mnoha infekčních onemocněních
- příčinou jaterní léze může být:

- přímý účinek infekčního agens
- cirkulující toxiny
- imunitní odpověď proti infikované tkáni
- může jít o nespecifické onemocnění jater vyvolané horečkou, hypoxií, malnutricí,...
- rozsah jaterního poškození a jeho klinická manifestace – různorodá, od abnormalit biochemických testů až po jaterní selhání
- CMV a EBV mohou probíhat pod obrazem akutní hepatitidy

CMV

- zdrojem nákazy jsou nemocní či nosiči, vylučují virus slinami a močí
- šíří se horizontálně (vzduch, kontakt, mlékem, transfúzí...), i vertikálně
- perzistuje v organismu
- vrozená CMV infekce
  - jak při infekci matky tak mlékem
  - buď potrat, nebo vrozené poruchy CNS, srdce, oka...
  - omylem lze zaměnit za novorozeneckou žloutenku
- primoinfekce u dospělých
  - febrilní stav s lymfadenitida, poškození jater a zvýšení aminotransferáz bývá mírné -imunokompetent.
  - vážné jaterní parenchymatózní léze – hl. u imunosuprimovaných
- diagnóza - izolace viru, sérologie
- terapie - ganciklovir

EBV

- obdobná situace jako u CMV
- postižení jater je hlavně u sy infekční mononukleózy - hepatomegalie, jaterní testy jsou rutinní

HSV

- generalizované infekce provází jaterní onemocnění
- nejčastěji u novorozenců, u dětí a dospělých se sníženou imunitou
- do této skupiny řadíme i *VZV, virus rubeoly, morbil, Coxsackie, ECHO* či *adenoviry*
- u osob bez poruch imunity pouze mírné zvýšení sérových aminotransferáz
- mezi projevy vrozené rubeoly může vyvolat i závažné poškození jater s ikterem
- virus žluté zimnice
  - známky těžké jaterní léze s ikterem a hemoragickými projevy
- hemoragické horečky (lassa, ebola)

Leptospiroza

- spirocheta *Leptospira interrogans*
- zdroj nákazy - domácí i divoká zvířata, vylučují leptospiru močí (u nás nejčastěji myši, potkani, hraboši)
- člověk se nakazí porušenou kůží s infikovanou vodou či půdou, i potraviny
- dnes nejčastěji lidé v létě na rekreaci
- inkubace 6-20dnů

Klinický obraz -

- jako **ikterická forma** pod obrazem **Weilova sy** - žloutenka, poškození ledvin, meningeální sy a krvácivost
  - žloutenka pomerančová, myalgie, bolesti hlavy
  - nápadný nepoměr mezi vysokou hladinou bilirubinu a relativně nízkým ALT
  - pacient spíš ohrožen selháním ledvin a krvácením
- častější je **anikterická forma** - podobá se chřipce nebo serózní meningitidě
  - nacházíme také známky poškození jater a ledvin
  - zhojí se bez následků

Diagnóza -

- na základně epidemiologické anamnézy, příznačné klinické projevy
- specifické Ig v séru

Léčba -

- anikterické jen symptomaticky
- těžší průběhy penicilin nebo ampicilin
- nemoc podléhá hlášení
- tbc, brucelóza, tularemie, syfilis
  - mohou způsobit granulomatózní hepatitidu
- u rickettsióz (Q horečky)

- mohou dominovat projevy akutní hepatitidy
- toxoplasmóza
- améby – mohou způsobit jaterní absces, který může vzniknout i po mnoha letech od pobytu v endemické oblasti
- askariózy – mohou způsobit obstrukci žlučových cest, a tím i mechanický ikterus, cholangitidu, event. jaterní absces
- viscerální forma leishmaniózy, některé formy schistosomózy
- echinokoky – ložiskové změny v játrech
- poškození jater i u generalizovaných mykotických infekcí
  - diseminované postižení ve smyslu granulomatózní hepatitidy nebo o tvorbu malých abscesů
  - při aspergilóze, aktinomykóze, naokardióze – větší ložiskové útvary v játrech
- pyogenní abscesy jater
  - do jater se infekce dostává hematogenní cestou, ze žlučových cest nebo kontinuálně z okolí
  - při intraabdominálních procesech – nejčastější příčina anaerovně či G- mikroby
    - primární zdroj – zánětlivé postižení orgánů dutiny břišní (cholangitida, cholecystitida, apendicitida, divertikulitida) nebo sepse
  - při sepsi stafylokoky, streptokoky...
  - nepříznivý moment pro vznik abscesu je:
    - snížení obranyschopnosti organismu
    - chirurgický nebo endoskopický výkon na žlučových cestách

52. a) INFEKČNÍ NEMOCI U GRAVIDNÍCH ŽEN, DIABETIKŮ a SENIORŮ

INFEKČNÍ NEMOCI U GRAVIDNÍCH ŽEN

- viz. Husa 143-146

INFEKČNÍ NEMOCI U DIABETIKŮ

Klinické manifestace

- Pneumonie (bakteriální, mykotická), infekce močových cest, neuroinfekce (cerebrální mukormykóza), infekce kůže a sliznic (vulvovaginitida, balanitida, pyodermie, erysipel, kandidové intertrigo, dermatofytózy, herpes zoster), infekce měkkých tkání, syndrom diabetické nohy.
- Infekční onemocnění může být modifikováno (vleklý průběh), naopak může dojít k snížení glukózové tolerance a dekompenzaci diabetu akutním infekčním onemocněním.

Terapie

- pro dobrou funkci imunitního systému (např. fagocytózy) je ve většině případů důležité udržování euglykémie
- obecně se dá říci, že zvýšená hladina cukru v tělesných tekutinách (= ideální živná půda pro mikroorganismy) + snížená imunita = predispozice k infekcím

INFEKČNÍ NEMOCI SENIORŮ

- starší lidé jsou ve zvýšené míře ohroženi infekčními onemocněními
- díky snížení fyziologických rezerv organismu, akutní a chronické komorbidity, časté hospitalizace a s nimi spojené užívání invazivních vyšetřovacích metod apod.
- diagnostika a léčba infekcí je u starších osob často ztížena absencí běžných symptomů, případně mikrobiální rezistencí
- terapie je ovlivněna polypragmazií
- mezi nejčastější infekční choroby patří u této skupiny komunitní pneumonie, chřipka a infekce močového traktu
  - komunitní pneumonie
    - komplex příznaků zjistitelných vyšetřením plic - kašel, tvorba sputa, horečka, chrápky
    - asi 50% je afebrilních
    - klíčový je rtg hrudníku, obtížná je laboratorní průkaz
    - patogeny (u lidí nad 65let) - pneumokok (34%), hemofilus (15%), atypické patogeny (27%)
    - komplikace - komorbidity a rezistence (CHOPN? diabetes, selhání ledvin...)
  - chřipka
    - u nekomplikovaných forem - spontánní uzdrava do 1 týdne
    - vakcinace
  - infekce močového traktu
    - časté, hlavně u dlouhodobě hospitalizovaných (LDN)
    - rizikové faktory - operace močového traktu, inkontinence, retence, obstrukce, prostatitida, masivní užívání ATB, katetrizace...
    - u starých není hlavní patogen e.coli, většinou je tam víc organismů

52. b) PROTISTAFYLOKOKOVÁ ATB a CHEMOTERAPEUTIKA

- v praxi jsou stafylokokovými infekcemi nejčastěji kožní hnisavé procesy, které se hojí samy nebo po chirurgické intervenci
- volba antibiotik se koncově řídí citlivostí daného stafylokoka
- základním přípravkem je oxacilin
- v případě kontraindikace oxacilinu je doporučován vankomycin, linkomycin či cefalosporiny 1. generace
- nedáváme !!! - streptomycin, tetracykliny, chloramfenikol jen výjimečně
- makrolidy pouze u lehkých forem

Mezi protistafylokoková atb řadíme:

- glykopeptidová ATB – vankomycin
  - baktericidní účinky
- linkosamidy – linkomycin, klindamycin
  - linkomycin má bakteriostatické až baktericidní účinky; stejné účinky má i jeho derivát klindamycin
  - pomalý vznik rezistence
- peniciliny rezistentní vůči stafylokokové penicilináze – oxacilin, methicilin
- cefalosporiny 1. generace – cefalotin, cefazolin; 2. generace – cefuroxim, cefaclor

53. a) HEMOFILOVÉ INFEKCE

- pestrá škála chorob od nezávažných infekcí respiračního traktu po život ohrožující systémové infekce
- u dětí po virech nejčastější onemocnění postihující různé orgánové systémy

Etiologie a epidemiologie

- hl. přestavitel je ***Haemophilus influenzae***
  - G-, pleomorfní, nesporulující mikrob
  - kolonizace 50-80% osob, většinou neopouzdřené
  - hlavní faktor virulence - polysacharidové pouzdro - podle kapsulárního antigenu - 6 typů (a-f)
  - nejvýznamnější patogen je *H. influenzae* typu *b*
    - závažné systémové infekce, hl. v dětském věku
    - nosičství vázáno na dětství věk 2-5%
  - neopouzdřené kmeny
    - považujeme za součást běžné flory horních dýchacích cest
    - uplatňují se ale i při vzniku akutních nebo chronických bronchitid, otitid a sinusitid – navazují na předchozí virová onemocnění
  - přenos – téměř výhradně přímým kontaktem se sekrety dýchacích cest nebo aerosolem
  - přes plíce do krve, během minut... zanesou se do orgánů
  - hemofylové infekce nejsou u novorozenců do 3 měsíců (Ig matky)
  - po vymizení pasivně přenesených mateřských protilátek riziko infekce prudce stoupá (vrchol 6.-36. m. života), uvádí se, že každé dítě do tří let nějakou hemofylovou nákazu prodělá
  - po 5 roce života se invazivní hemofylové infekce vyskytují velmi zřídka (tvorba Ab x polysacharidovým Ag již na úrovni dospělého), časté nasedající infekce - sinusitidy, otitidy
- ***H. ducreyi***
  - původce měkkého vředu (ulcus molle) – bolestivá ulcerace v genitální oblasti
  - přenos výhradně sexuální cestou
  - hl. v tropech a u HIV pozitivních jedinců
- ostatní kmeny (*H. haemolyticus*, *parainfluenzae*, *aegyptus*)
  - normální součást flóry dýchacích cest
  - za určitých podmínek (novorozenci, imunokompromitovaní) – systémová onemocnění typu pneumonie, endokarditidy

Klinické projevy

- ***hnisavá meningitida***
  - na začátku infekce respiračního traktu s náhlým zhoršením stavu (vzestup teploty až na 40°C, zvracení, apatie, u kojenců vyklenutí velké fontanely, u větších dětí bolest hlavy a pozitivita meningeálních příznaků)
  - v prvních 48h mohou být křeče, parézy hlavových nervů, vzácně petechie
  - děti od tří měsíců do pěti let, čím menší, tím nevýraznější

- komplikace:
  - relativně častý je vznik subdurální kolekce s přetrvávajícími febriliemi a ložiskovým neurologickým nálezem – nutná neurochirurgie
  - vzácně vzniká obstrukční hydrocefalus – následkem reparačních změn
- dgn.:
  - likvor – typický pro bakteriální purulentní meningitidy - hnisavě zkalený, vytéká pod vyšším tlakem, hodně bílkovin, málo cukru, velké množství buněk s dominancí PMN
  - dgn potvrzuje – mikroskopický a kulturační záchyt H.influenzae z moku, + latexová aglutinace či detekce PCR
- **akutní epiglotitida**
  - perakutní flegmonózní zánět epiglottis
  - náhle vzniklá horečka, smíšená dučnost, nemožnost polykat s vytékáním slin
  - hl. u dětí 3-6 let, dítě je vystrašené, hledá polohu v sedě, nemůže mluvit, nekašle, stridor není (x subepiglotické laryngitidě)
  - při vyšetření - třešňově zvětšená zduřelá epiglottis
  - hl. komplikací: úplná obstrukce dýchacích cest (zvláště při manipulaci s dítětem, ukládání do polohy vleže je i u podezření kontraindikováno!!!)
  - dgn. na základě šetrného ORL vyšetření + odběr hemokultury (téměř ve 100% +)
- **pneumonie**
  - nejčastěji vzniká jako komplikace infekce horních cest dýchacích s rozvojem dráždivého kašle, dušnosti a postupným vznikem hlenohnisavého sputa
- **hnisavá artritida**
  - bývá následkem invaze mikroba do krve s obrazem sepse až septického šoku
  - predilekčně postihuje velké klouby, většinou postižen 1 kloub
  - neodlišitelné od jiných hnisavých artritid dle kliniky (kloub je oteklý, zarudlý, chůze pro bolestivost prakticky nemožná, teploty septického charakteru až 40°C)
- **perikarditida**
  - vzácná příčina bakteriální perikarditidy, obvykle ji předchází infekce respiračního traktu
  - horečka, tachykardie, dušnost
- **sepsy a septický šok**
  - systémová infekce bez průkazu zdroje infekce
  - častěji však ve spojení s meningitidou či artritidou
- dgn. hemofilové artritidy a sepse
  - přímý mikroskopický průkaz, + záchyt ze sputa, kloubního punktátu a hemokultury, možné i PCR
- u pneumonie součástí dgn i rtg hrudníku
- časté nosičství – kultivace výtěru z nosohltanu má omezený význam

Terapie

- invazivní hemofilové infekce
  - lékem volby cefalosporiny III.generace (cefotaxim, ceftriaxon)
  - alternativně: chloramfenikol
- neinvazivní formy
  - aminopeniciliny s inhibitorem beta laktamázy nebo makrolidy
- u akutní epiglotitidy – nutná urgentní intubace neapnoickou technikou (podání myorelaxancií je KI!!)
  - PP při asfyxii - koniotomie

Prognóza

- hemofilová meningitida
  - quad vitam – příznivá
  - quad sanationem – až v 30% zanechává onemocnění trvalé následky (porucha sluchu, méně často epilepsie, poruchy zraku, hydrocefalus, lehká mozková dysfúce)
- hnisavá artritida – možné trvalé poškození kloubu s omezením rozsahu pohybu, případně porucha růstu

Prevence a profylaxe

- plošná vakcinace proti H.influenzae typu b
  - díky tomu došlo k rapidnímu poklesu výskytu nosičství v dětské populaci a k snížení incidence invazivních hemofilových onemocnění na 1% oproti předvakcinační éře

53. b) MOR, ANTRAX a BRUCELÓZA

MOR (pestitis) – viz. ot.23a)

ANTRAX

(= sněť slezinná, pustula maligna, uhlák, modrá neštovice)

- onemocnění zvířat (zejména hovězího dobytka, ovcí, koní a koz – spásou spóry) přenosné na člověka (zoonóza)
- projevuje se různými klinickými formami
  - nejčastěji postižení kůže, s hemoragicko-nekrotickými změnami postižených oblastí
- možné zneužití v bioterorismu či bakteriologické válce

Etiologie a epidemiologie

- *Bacillus anthracis*
  - G-, sporulující aerovně tyčka, málo odolná, ale spóry v půdě vydrží desítky let
- onemocnění člověka – kontakt s infikovaným zvířetem nebo jeho kontaminovanými produkty
- přenos nejčastěji inokulací do kůže, vzácně vdechutím kontaminovaného prachu
- možný je i hmyz jako vektor nebo vzácně interhumánní přenos
- u nás pouze jako importovaná nákaza

Klinické projevy

- **kožní forma**
  - inkubační doba 1-7 dnů
  - v místě vstupu infekce zarudnutí, pak hemoragický puchýř (modrá neštovice), pak nekrotický vřed („uhlák“) s regionální lymfadenitidou
  - ulcerace mívá obvykle dceřině vezikuly a v okolí bývá tuhý edém a regionální lymfadenitida
  - maligní edém může zasáhnout celou postiženou oblast – nejčastěji krk, dorsum zápěstí a paži
  - může se spontánně zhojit, nebo se rozeset či do sepse
- ostatní formy jsou méně časté
- **inhalační forma**
  - vdechutím kontaminovaného prachu
  - začíná nespecifickými příznaky s nevysokou horečkou a suchým kašlem a bolestmi na hrudi
  - velmi rychle vzniká respirační insuficience, bolesti na hrudi jsou intenzivnější, rychle do sepse
  - rtg – obraz širšího mediastina a často hemoragická mezenterální lymfadenitida
- **gastrointestinální forma**
  - požitím kontaminované potravy
  - nauzea, zvracení, bolest břicha a horečka; možné i další symptomy (hematemeze, ascites, těžké průjmky, ulcerace v GIT, hemoragická mezenterální lymfadenitida)
  - může imitovat NPB
- **orofaryngeální forma**
  - v popředí bolesti jsou bolesti v krku, dysfagie, horečka, krční lymfadenitida, možná respirační insuf.
  - v dutině ústní či faryngu se tvoří ulcerace
- kteroukoli formu může doprovázet meningitida (obvykle hemoragická)
- nejčastěji jde o benigní kožní formu
- smrtelný průběh mají formy plicní a střevní

Dgn.

- rozhodující je průkaz etiologického agens z biolog. materiálu (mikroskopie a/nebo kultivace na KA)
- G+ tyčky neumí vyvolat obdobný obraz

Terapie

- megadávky pnc, alternativa: ciprofloxacin, tetracyklin, chloramfenikol, makrolidy

Prognóza

- závažná hlavně u inhalační formy
- u formy komplikované meningitidou – téměř 100% letalita

Prevence

- opatrná manipulace s importovaným materiálem z endemických oblastí (kůže, výrobky z kůže)
- nemocný musí být izolován a veškerý biologický materiál je nutné účinně likvidovat
- postexpozici profylaxe (ciprofloxacin, doxycyklin nebo amoxicilin)
- očkovací látka – je u nás těžko dostupná

BRUCELÓZA

- horečnatá onemocnění přenosná ze zvířat = antropozoonóza

- napodobuje chřipku či sepsi s tendencí k relapsům a chronickému průběhu

Etiologie a epidemiologie

- *Brucella* spp.
  - malé, nepohyblivé G- kokotyčky
  - IC parazitě - chráněni před účinkem většiny ATB, problém kultivací
  - různě po světě
    - maltská horečka (br. *Melitensis*) - Středomoří
    - Bangova nemoc (Evropa - br. *Abortus*) – u nás eradikováno, dnes pouze import
    - Traumova nemoc (br. *suis*, horečnaté tyfu podobné onemocnění)
  - u nás hlavně br. *Abortus*
  - u zvířat napadají genitální orgány, přenos pohlavně
  - placenta zvířat (krávy, kozy, ovce...) má růstový faktor pro brucele - erytitol - vede to k potratům... u lidí to v placentě není, tak to nehrozí
  - plodová voda a placenta zvířat - mnoho brucelel
  - profesionální nákazy (při porodech zvířat, nepasterizované mléko) - veterináři, zootechnici, inseminátoři
- přenos inokulací do kůže, inhalací kontaminovaného aerosolu, konjunktivální sliznicí a zažívací cestou, vzácně interhumánně
- kongenitální nákaza může být fatální

Klinické projevy

- inkubační doba – několik dnů až měsíce (nejčastěji 3-4t)
- může probíhat jako akutní (do 3 měsíců), subakutní (do 12 měsíců) a chronická (déle než rok)
- nemoc buď mírná (b. *abortus*, b. *canis*), nebo prudké (b. *melitensis*, b. *suis*)
- na počátku neurčité symptomy - v popředí bývá horečka (kontinuální nebo undulující), noční pocení, slabost, nechutenství, artralgie, myalgie, bolesti hlavy a břicha
- fyzikální nález: lymfadenopatie, hepatosplenomegalie, známky artritidy
- příznaky mohou přetrvávat léta (kontinuálně nebo intermitentně)
- granulomatózní zánět někdy vyvolává uveitidu, orchitidu, meningoencefalitidu, hepatitidu
- závažné komplikace: meningitida, endokarditida

Dgn.

- profesionální anamnéza
- potvrdit lze izolací agens speciální technikou
- nejčastěji se užívají serologické metody
- jde o chorobu z povolání – musí být ověřena alespoň 2 metodami:
  - aglutinací – Wrightův test
  - průkazem inkompletních protilátek Coombesovým testem se vzestupem titrů při opak. Vyšetřeních
- bývá obtížné odlišit břišní tyfus, tbc a lymfogranulom

Terapie

- doxycyklin, alternativa – cotrimoxazol nebo fluorochinolony

Prognóza

- smrtnost je minimální

Prevence – veterinární opatření při dovozu dobytka

54. a) AMÉBÓZA, GIARDIÓZA a KRYPTOSPORIDIÓZA

AMÉBÓZA

- střevní protozoóza typická pro cestovatele

Etiologie a epidemiologie

- původce *Entamoeba histolytica* (měňavka úplavičná)
  - jeden z nejrozšířenějších lidských parazitů
  - kosmopolitně, nejvíce v rozvojových zemích (Mexiko, Vietnam, Indie, Egypt) – špatná hygiena a teplé a vlhké klima
  - schopná tvořit rezistentní cysty, které se vylučují střevním obsahem
  - cysty jsou životaschopné po několik měsíců ve vlhkém prostředí
  - likvidace: varem, vyschnutím, zmrazením, 5% kyselina octová
  - faktory virulence: adhesin – lektin Gal/GalNAc, amébapor, cysteinové proteázy
  - améby infiltrují stěnu tlustého střeva a tvoří vředy
  - hematogenní či lymfatickou cestou dochází k diseminaci parazita do orgánů – možná tvorba abscesů (hl. játra, plíce a mozek)

- rozeznáváme 2 životní stádia:
- **TROFOZIT**
  - aktivní pohyblivé stadium
  - měňavka, obvykle 15–30 µm v průměru, invazivní kmeny jsou o něco větší
  - jedno jádro s velmi malým centrálním karyosomem
    - **forma minuta** – žije v lumen tlustého střeva, kde se živí bakteriemi
      - může encystovat
      - za určitých okolností změnit ve forma magna (stres hostitele, změna střevní mikroflory)
    - **forma magna** – není schopná encystovat – slepá vývojová linie
      - už se nemůže vrátit na f.minuta
      - dysenterická forma, schopna napadat buňky střevního epitelu
      - destrukce bb. kontaktní cytolýzou a proteolyt E
      - tvoří se hluboké do submukózy zasahující ulcerace (charakt. tvar široké lahve s úzkým hrdlem)
      - v lézi se živí tkáňovou drtí a **erytrocyty**
      - hematogenním rozsevem do dalších orgánů (játra, plíce, mozek, slezina) – vznikají druhotné léze (v infikovaných tkáních trofozoity, nikdy ne cysty)
- **CYSTA**
  - infekční stádium
  - kulovitý tvar, 1–4 jádra, rezistentní stěna z chitinu – odolná vůči vnějším vlivům, vylučována se stolicí
- životní cyklus
  - infekce se přenáší pozřením cyst fekálně kontaminovaným jídlem
  - cysta je odolná vůči žaludečním šťávám a putuje do tenkého střeva, kde excystuje
  - dělí se na 4 a poté na 8 améb, které putují do tlustého střeva
  - většina améb (forma minuta) se živí bakteriemi ve střevě a ve formě cyst je vylučována stolicí, ale při větším množství infekce se některé přichytí ke sliznici a vytváří léze o tvaru široké lahve s úzkým hrdlem (forma magna)
  - pozření cysty → excystace v tenkém střevě → pomnožení trofozoitů v tlustém střevě (forma minuta) → encystace v kolon descendens (jednojaderná cysta → čtyřjaderná cysta) → vyloučení cyst stolicí.
→ forma magna (invazivní)

- šíří se fekálně-orální cestou
- zdroj – latentní nosič

Klinický obraz

- většina infekcí je formou asymptomatického nosičství, pouze 10 % onemocnění je symptomatických
- u dětí je invazivní améboza velmi vzácná
- **asymptomatická kolonizace (f.minuta)**
  - 4-10% se může rozvinout v manifestní nákazy
  - stolice formovaná, bez průjmu
- rozlišujeme symptomatické:
  - **intestinální formu**
    - pod obrazem průjmového onemocnění bez horečky, bolesti břicha, tenezmy
    - četné stolice s hlenem, hnísem a krví
    - možná komplikace – perforace střeva a peritonitida
  - **extraintestinální formu**
    - může se projevit i po několika letech (amébová hepatitida, jaterní absces, vzácněji plicní či mozkový absces nebo amébová meningoencefalitida)
    - v 98% mimostřevních nakažení - játra

Dgn.

- v akutní fázi – ve stolici lze prokázat živé parazity a jejich cysty, kolonoskopie (vrádky)
- sérologické metody - průkaz IgG (nepřímá hemaglutinace, nepřímá imunofluorescence, ELISA)
  - pozitivní pouze při extraintestinální améboze
- k detekci abscesů nutné i zobrazovací techniky

Terapie

- lékem volby je metronidazol, event. ornidazol, prognóza závisí na včasnosti terapie

Prevence

- při cestách dodržovat hygienu, pít balenou či převařenou vodu, nepoužívat neomytou syrovou zeleninu

GIARDIÓZA (lamblióza)

Etiologie a epidemiologie

- původce *Giardia intestinalis* (lamblie lidská)
  - bičíkovec, tvořící odolné cysty
  - v duodenu se z každé cysty uvolní 2 paraziti, přichytí se ke střevní stěně, kde působí zánětlivé změny ve střevních kryptách

- dochází k malabsorbci, v těžších případech k ulceracím
- zdroj – nemocný člověk
- přenos především kontaminovanými potravinami a vodou, někdy mouchami
- výskyt stoupá s nízkým hygienickým standardem, při velkém nahloučení osob
- nejčastější původce střevních parazitárních nákaz, nejčastější protozoární nákaza (ČR 300-400 případů/rok)
- ve 2 životních stádiích:
  - **Trofozoit**
    - bičíkatá vegetativní forma, aktivní forma
    - 8 bičíků, dvoujaderné, mají ventrální přísavný disk k připoutání k enterocytům
  - **Cysta**
    - nepohyblivá, odolná, má zpomalený metabolismus, silnou stěnu (ochrana před CI), odolná vůči mrazu (jedna z mála), lze zničit vyschnutím a varem (10min)
- životní cyklus
  - Nákaza se nejčastěji šíří vodou kontaminovanou cystami.
  - Člověk pozře cystu, která je odolná vůči žaludečním šťávám.
  - V duodenu excystuje (signálem pro excystaci je změna pH z kyselého na neutrální) a trofozoiti kolonizují duodenum a jejunum, kde se volně pohybují v lumen střeva nebo se přichycují pomocí přísavných disků po stranách klku (při odlupování enterocytu se uvolní, přichytí se až dál).
  - Na rozhraní jejunu a ilea znovu encystují, během encystace probíhá mitóza.
  - Cysty jsou vylučovány stolicí.

Patogeneze

- mikrokšky – zkrácené, vakuolizované, poškozené (poškodí glykokalyx) → zhoršení resorbční fce
- giardie ničí disacharidázy - osmotický průjem, nadýmání
- ničí i trypsin a chymotrypsin - nejsou lipázy - steatorea
  - malabsorpce cukrů (hlavně disacharidů-disacharidázy na enterocytech), lipidů → vit.
- osmotický průjem – z 50% asymptomatické
  - akutní – u lidí imunokompetentních
  - chronický – u malých dětí (do 6 let)
- aktivace IgA → bez zánětu, jen zpomaluje množení trofozoitů
- inkubační doba – 14 dní, stolice bez krve, steatoza – mastný vzhled
- není fatální – u dětí ovlivňuje růst
- kojencům nic nehrozí, mateřské mléko má lipázy → štěpí lipidy → giardie namají co papat a navíc MK jsou pro ně toxické
- je zcela závislá na vnějších zdrojích střeva, ani neprodukuje baze
- zcela esenciální jsou pro ní žlučové kyseliny
- po namnožení pokrývají giardie celý klk → snížení resorbce

Klinické projevy

- příznaky pouze u 10% nakažených
- **střevní forma**
  - 1/3 nemocných
  - nejčastěji duodenitida nebo enterokolitida s bolestmi břicha, nauseou a zvracením
- **cholecystohepatická forma**
  - 1/2 nemocných
  - cholecystitida a cholecystohepatitida
- **smíšená forma**
  - 1/5 nemocných
- vodnaté průjmy, nauzea, zvýšená plynatost, horečka ani krev ve stolici není
- bez léčby vzniká chronická giardióza (až v 50%)
- stolice zpěněné, hnilobně páchnoucí
- špatně snášejí tučné a mléčné pokrmy

Dgn.

- mikroskopický průkaz parazita v řídké stolici nebo duodenální tekutině, ve formované stolici lze prokázat cysty
- ze stolice 3 vzorky, hledáme cysty... dělá cysty jen občas → 3 vzorky → větší šance záchytu

Terapie – metronidazol

KRYPTOSPORIDIÓZA

- parazitární onemocnění vyskytující se hlavně u oslavených jedinců a kojenců
- možná příčina průjmu cestovatelů
- vyvolavatel – střevní kokcidie rodu *Cryptosporidium*
- oslavení jedinci se nejčastěji infikují pitím vody, která obsahuje parazita

- kryptosporidiózy – oportunní nákaza (ukáže se při snížené imunitě – AIDS..i smrtelné)

Klinický obraz

- těžké průjmové onemocnění s bolestmi břicha, zvracením a křečemi
- rychle se rozvíjí dehydratace, minerální rozvrat a malnutrice
- u imunokompetentních osob
  - akutní průjem (cca 10 vodnatých stolic) bez krve (max. 3 týdny)
  - samovolně se upravuje
- život ohrožující průběh má u imunokomprimovaných
  - cholericformní průběh, rychle vzniká dehydratace, chronický průběh

Dgn.

- lze prokázat ve stolici

Léčba

- časná a dostatečná rehydratace
- podání atb – makrolidy (málo úspěšné)
- u imunosuprimovaných pacientů je třeba provést maximální hygienická opatření
- u imunosupresivních- chronické průjmy, pokles CD4 Tlymfocytů pod 180/mm³ smrt dehydratací, těžko léčitelné

54. b) STREPTOKOKOVÁ TONZILOFARYNGITIDA

- akutní horečnaté onemocnění se zánětem krčních mandlí a okolní lymfatické tkáně

Etiologie a epidemiologie

- Streptococcus pyogenes
  - patří mezi streptokoky skupiny A
  - G+, oválné až kulaté, nepohyblivé, nesporulující bakterie
  - povrchové antigeny: M-protein a hyaluronová kyselina pouzdra
    - zvyšují virulenci - brání fagocytóze, adheze na sliznici
    - vykazují imunologicky zkříženou reaktivitu ke kardiálnímu myozinu a sarkolemě
  - celkové příznaky - dány toxiny
    - streptolysin O - oxigenabilní, vazba na CHOL - destrukce membrán
    - streptolysin S - úplná hemolýza
    - erytrogenní toxin - dělá exantém u spály (akutní tonzilitidu provázenou exantémem)
    - streptokináza - rozrušuje fibrin, zkapalňuje exsudáty... proto dělá streptokok více flegmóny než abscesy...
- zdrojem – akutně nemocný nebo asymptomatický nosič, event. rekonvalescent
- přenos přímým stykem s kapénkovou infekcí
- nejčastěji mezi 6.-10. rokem
- u malých dětí probíhá spíše jako faryngitida
- streptokoky tvoří 40-60% všech tonzilitid
- sporadicky po celý rok, epidemicky v zimě

Klinický obraz

- inkubační doba 2-4 dny
- onemocnění začíná náhle horečkou, zimnicí, bolestmi v krku při polykání, bolestmi hlavy a svalů
- u dětí často bolest břicha
- mandle zduřelé, šarlachově rudé
- dle přítomnosti povláčků – angína katarální, folikulární, lakunární až pseudomembranózní
- submandibulární uzliny zvětšené, při pohmatu lehce bolestivé
- komplikace:
  - kolikvace submandibulární uzliny, retrotonzilární nebo paratonzilární absces, otitis, mastoiditis, sinusitis
  - vzácněji - bakterémie a metastatická ložiska - artritida, endokarditis, hnisavá meningitis, absces mozku, osteomyelitis
  - revmatická horečka – s latencí 10–20 dní
    - pankarditida, artritida, erythema anulare, chorea minor
  - akutní poststreptokoková glomerulonefritida – hematurie 6–10 dní po infektu

Dgn.

- na základě klinického obrazu, laboratoře (leukocytóza s neutrofilii, zrychlená sedimentace, ASLO)
- potvrzení původce – kultivace výtěru tonzil a faryngu

Diferenciální dgn.

- mononukleóza - atypické lymfáče v KO, splenomegalie, generalizované zvětšení uzlin
- Plautova-Vincetova angína - jednostranná, foetor ex ore
- diftérie - pablány pevně adheují k mandlím

- virové tonzilofaringitidy (např. adenovirové) - často k tomu rinitida a laryngitida, není neutrofilie
- oroglandulární forma tularemie, herpetické nákazy – asymetrická tonzilitida s povlakem

Terapie

- lékem volby pnc (V pnc 7-10 dnů, 100 000 IU/kg/d p.o. 10 dní) - obtíže by měly ustoupit po 24–48 hod.
- při těžších stavech – prokain pnc i.m.
- je vhodné léčbu zakončit podáním pendeponu
- při alergii na pnc – makrolidy (10 dnů)
- ATB jsou nutná k prevenci revmatické horečky, nefritidy a hnisavých komplikací

Prevence

- okamžitou a energickou léčbou pnc se rychle redukuje množství streptokoků
- hromadný výskyt – důležité je najít zdroj
  - obvykle nosič streptokoků na nosní sliznici
  - dítě se streptokoky ve slinách nebo má kožní formu infekce

55. a) STAFYLOKOKOVÉ INFEKCE včetně sy toxického šoku

- stafylokoky jsou nejčastějšími lidskými patogeny
- způsobují široké spektrum lokálních lézí a invazivních procesů včetně generalizovaných infekcí
- podíl na nozokomiálních nákazách

Etiologie

- nepohyblivé, nesporulující, fakultativně anaerobní G+ koky
- ubikviterní organismy, odolné vůči nepříznivým zevním vlivům
- mimořádně pestré spektrum antigenních a enzymatických struktur a schopností tvorby toxických látek
- rychle vytvářejí rezistenci na kterékoli častěji používané atb
- dnes máme cca 27 druhů stafylokoků, dělíme je dle schopnosti enzymaticky koagulovat plazmu do 2 skupin:
  - koaguláza-pozitivní stafylokoky
    - S.aureus – hl. patogen tohoto rodu
  - koaguláza-negativní stafylokoky
    - podmíněně patogenní bakterie
    - S.epidermidis
      - jediná nemoc, kterou vyvolává terénně je infekční endokarditida
      - jinak jsou to samé nozokomiální infekce
      - katetrové sepse... ke kolonizaci predisponují umělé materiály - cévky, umělé chlopně, kloubní náhrady, intravaskulární kanyly...
    - S.saprofyticus - infekce močových cest u mladých žen (asi 20% moč. infekcí v této skupině)

Epidemiologie

- zdrojem – nemocný, asymptomatický nosič, častá je autoinfekce
- přímým kontaktem, kapénkami aerosolu, prachovými částicemi
- predispoziční faktory
  - porušení kontinuity kůže, DM, selhání ledvin, granulocytopenie a jiné imunodeficience, cirhóza
  - popálenina, cizí těleso v ráně, v nemocnicích - cévka
  - v dých. cestách - chřipka, CF, stagnace sekretu
- nosičství
  - 30% lidí je nosičem S.aureus
    - častější u pracovníků ve zdravotnictví
    - zvláště nebezpečné pro pacienty – hnisavé afekce na ruku zdravotního personálu
  - ještě více lidí je nosičem koaguláza-negativních stafylokoků
    - obvykle přítomny na povrchu těla zdravých osob
    - pouze zřídka vyvolává onemocnění

Klinické projevy

- **lokalizovaná onemocnění kůže**
  - nejčastější lidská stafylokoková infekce
  - invazivní infekce proniká různě hluboko do tkání
  - projevuje se jako pyodermie, folikulitida, hydradenitida, paronychium, hordeolum, bulózní impetigo, furunkl, karbunkl, flegmona, sy opařené kůže (epidermolýza způsobená vlivem toxinu S.aureus)
- **ranná infekce**
  - infikování rány po úrazu nebo chirurgickým výkonu zlatým stafylokokem
  - může jít o vysoce rezistentní nozokomiální kmeny

- **mastitida u kojících žen**
  - nejčastěji během prvních týdnů po porodu
  - bývá vyvolána nozokomiálním kmenem- přenesen z novorozence na matku
- **seps**
  - generalizovaná infekce s infekčním ložiskem nejčastěji v cévním systému na chlopních, endokardu
  - mnohdy se však zdroj nepodaří odhalit
  - pod obrazem seps může probíhat meningitida, endokarditida, artritida, osteomyelitida
  - nejhorší jsou ty, kde je ložisko ve velké žíle nebo na endokardu
- **stafylokoková pneumonie**
  - vzniká jako sekundární onemocnění u virových infekcí dýchacích cest
    - hl. u chřipky (častěji ale pneumokok)
  - primární stafylokoková pneumonie se vyskytuje zejména u kojenců, starých lidí a imunodeficientních
  - typický je náhlý začátek s třesavkou, vysokou teplotou, zchváceností, dušností, tachypnoí a tachykardií, může dojít k alteraci vědomí a septickému šoku
  - na rtg plic – abscesy či empyém
  - může vzniknout i metastaticky hematogenní cestou z ložiska (např. na trikuspidální chlopni)
- **stafylokoková hnisavá meningitida**
  - zřídka, obvykle jako pooperační nebo poúrazová komplikace, ojediněle přestupem z hnisavého procesu v kraniofaciální oblasti či spondylodiscitidě, možný i metastatický projev seps
  - mimořádně těžký průběh
  - těžký průběh podporuje i skutečnost, že protistafylokoková atb pronikají do likvoru pouze omezeně
- **infekční endokarditida**
  - S.aureus – vznik na normálních chlopních, akutní průběh
  - S.epidermidis – predispozice (degenerativní, revmatické procesy, vývojové srdeční vady), subakutní průběh
  - jejich počet se zvyšuje v souvislosti s intravenózní aplikací drog, event. katetrizací venózního systému
- **stafylokoková enterotoxikóza**
  - příznaky vyvolány termostabilním enterotoxinem některých kmenů *Stafylococcus aureus*
  - známo 5 typů toxinů – A, D způsobují lidská onemocnění
  - zdrojem nákazy je nosič (nosohltan, hnisavé léze na rukou), který kontaminuje pokrm připravovaný za studena nebo před podáním pouze ohříváný
  - masivní pomnožení, produkce enterotoxinu
  - většinou postiženo více lidí, kteří konzumovali stejné jídlo
  - nejčastější onemocnění tohoto typu u nás
  - krátká inkubační doba (1-6 h), náhlý prudký začátek se zvracením a průjmy, průběh afebrilní
  - ke spontánní úpravě dojde do 24h (po vyloučení enterotoxinu)
  - v těžších případech nutná parenterální rehydratace
  - dgn. je klinická, stafylokoka lze izolovat z kontaminované potravy nebo stolice nemocného
- **syndrom stafylokokového septického šoku (toxic shock sy TSS)**
  - viz.ot.21.b)
  - akutní febrilní onemocnění vyvolané stafylokokovým toxinem (TSST-1- toxic shock sy toxin)
  - rizikové faktory: kožní léze, lokalizované stafylokokové infekce včetně pneumonie, event. stav po porodu či potratu
  - klinický obraz: teplota, obraz septického šoku s multiorgánovou dysfci, erytémovým račem s následnou deskvamací kůže zejména na dlaních a chodidlech, průjem

Dgn.

- opírá se o mikrobiologické vyšetření (mikroskopie, kultivace, PCR) materiálu odebraného dle charakteru infekce
  - hemokultura, mozkomíšni mok, sputum, stolice, moč, hnis z abscesu a ran, výtěry z nosu, perinea...

Terapie

- protistafylokoková atb
  - u systémových onemocněních – *oxacilin*
  - je-li rezistence – *vankomycin*, event. teikoplanin
  - k celkové léčbě u lehkých forem – perorální *makrolidy*
  - *linkosamidy* – zvláště vhodné k léčbě stafylokokové osteomyelitidy
  - pyodermie – lokální použití *mupirocin*
- variabilita v citlivosti na atb – léčbu musíme řídit dle testu citlivosti (MRSA)
  - S.saprofyticus – citlivost na atb celkem dobrá
  - S.epidermidis – často nozokomiál, multirezistence
- někdy nutný chirurgický zákrok, odstranění cizího tělesa

Prognóza

- stafylokoková seps – bez agresivní a časně léčby 100% letalita
- sy toxického šoku – úmrtnost kolem 5%

55. b) IMUNOGLOBULINY V LÉČBĚ a PROFYLAXI INFEKČNÍCH CHOROB

PASIVNÍ IMUNIZACE

- používá se k rychlému navození imunity podáním hotových protilátek - tzv. booster efektu
- druhy protilátek
  - **heterologní** – zvířecí imunní séra nebo jejich globulinové frakce - *xenogenní globuliny*
    - získané ze zvířat po hyperimunizaci
    - dnes vysoce čištěné, obsahující prakticky jen imunoglobuliny
    - i tak vysoké riziko alergických reakcí - frakcionané
    - vyšší riziko NÚ – užívají se pouze u závažných, často smrtelných infekcí a otrav, u nichž nejsou homologní globuliny dostupné
    - postup podání
      - skarifikace kůže s aplikací 1 kapky roztoku globulinu
      - aplikace 0,1 ml globulinu podkožně
      - globulin i.m., v 1-3 frakcích (odstup mezi frakcemi 30-60 min)
      - po celou dobu sledujeme reakce pacienta...
  - **homologní** – lidský gamaglobulin (normální nebo hyperimunní) - *alogenní globuliny*
    - získán z plazmy dárců
    - řada výhod x heterologním: nižší riziko alergické reakce, možnost i.v. nebo i.m. podání bez nutnosti frakcionace
    - NÚ – mírné a přechodné (lokální reakce, třesavka, teplota, urtika, artralgie)
    - hl. nevýhodou je vyšší cena (obtížné získávání vhodných dárců)
  - **monospecifické** – určené k pasivnímu zvýšení obranyschopnosti proti určitým infekčním chorobám
    - získávány hybridizační technologií
    - vyšší stupeň specifity a čistoty – nižší riziko NÚ
    - palivizumab
      - jediný uvedený přípravek do praxe
      - k prevenci RS viru u předčasně narozených dětí a dětí s bronchopulmonální dysplazií či hemodynamicky významnou srdeční vadou
  - **polyspecifické** – určené k substituční léčbě protilátkových imunodeficiencí
- nevýhody
  - dočasný účinek (několik dnů, popř. týdnů), především u heterologních globulinů
  - možnost komplikací:
    - mírných – bolesti hlavy, bolesti v zádech, palpitace
    - závažné – anafylaktický šok, sérová nemoc
  - proto se musí podávat frakcionovaně
  - při nutném opakování
    - snažíme se podat (pokud existuje) globulin získaný od jiného zvířecího druhu
    - není-li přípravek ředíme a rozdělujeme do velmi malých dávek
- využití pasivní imunizace
  - profylakticky – k imunizaci osob ohrožených stykem s nemocným a nebo podezřelým z nákazy
  - k terapii – podáváme mnohem větší dávky
    - například při akutních otravách některými toxiny (hadí jedy, bakteriální, atd.), podané Ab se váží na toxin a neutralizují ho

Homologní přípravky

- Hepatect – profylaxe HBV, podává se novorozencům HbsAg + matek
- Imogam rabies – profylaxe vztekliny
- Tetabulin – profylaxe a léčba tetanu
- Varitect – profylaxe nštovic, podává se např. imunosuprimovaným, kteří přišli do styku s neštovicemi
- Cytotect – profylaxe CMV
- FSME bulin – profylaxe klíšťové meningoencefalitidy

Heterologní přípravky

- Gasea – profylaxe a léčba klostridiových infekcí
- Bosea – profylaxe a léčba botulismu

- vysoké dávky imunoglobulinů i.v. (high-dose intravenous immunoglobulin, HDIVIG)
  - lze použít v léčbě Guillain-Barrého sy, Kawasakiho sy
- podání protilátek poskytne ochranu jedinci, který Ab nemá, nebo je není schopen tvořit